

**TÜRKİYE’DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN
SOSYAL MEDYA KULLANIM ANALİZİ:
HIV/AIDS KONUSUNDA BİR DURUM ÇALIŞMASI**

Okan AKSU

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2013

**TÜRKİYE’DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN
SOSYAL MEDYA KULLANIM ANALİZİ:
HIV/AIDS KONUSUNDA BİR DURUM ÇALIŞMASI**

Okan AKSU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Haluk Birsen**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aralık, 2013**

Yüksek Lisans Tez Özü

**TÜRKİYE’DE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN
SOSYAL MEDYA KULLANIM ANALİZİ:
HIV/AIDS KONUSUNDA BİR DURUM ÇALIŞMASI**

Okan AKSU

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2013

Danışman: Doç. Dr. Haluk BİRSEN

Bu çalışma sivil toplum örgütleri için önem arz eden ve yeni fırsatlar sunan sosyal medyanın, sivil toplum örgütleri tarafından ne kadar kullanıldığını araştırmaktadır. Çalışmada Türkiye’de HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren Sivil Toplum Örgütlerinin sosyal medyayı nasıl kullandığına ilişkin bir nitel durum araştırması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal medya, sivil toplum, HIV/AIDS

Abstract

Department of Journalism

Anadolu University Graduate School of Social Sciences, June 2013

Advisor: Associated Proffesor Dr. Haluk Birsen

The importance of this qualitative study is to demonstrate how social media provides new opportunities to NGOs (Non Governmental Organizations) in providing HIV / AIDS related information and services to society.

Key Words: Social media, NGOs (Non Governmental Organizations), HIV/AIDS

31/12/2013

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Okan AKSU

Önsöz

Bu çalışma öncelikle beni her anlamda destekleyen annem ve babam sayesinde yapılmıştır. Her ikisi de gerek bu çalışma boyunca gerek hayatımın geri kalan kısmında başarılı ve iyi bir insan olabilmem için insanüstü bir çaba harcadılar. Benim için yaptıklarına ne kadar teşekkür etsem azdır.

Bu tezin fikir babası olan ve bana karşı hep sabır ile yaklaşan sayın danışmanım ve Hocam *Haluk Birsen*'e, toplumsal konularda olan sahip olduğum duyarlılıkta beni destekleyen sayın Hocam *İncilay Cangöz*'e, bu tezi destekleyen ve bitmez tükenmez sorularıma sevgi ile cevap veren sayın Hocam *Gülsün Eby*'e, teşekkürlerimi sunarım. Bana üniversite hayatım boyunca hep destek olan değerli aile dostumuz, güzel insan Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Sekreteri *Nazım Zeki Öztürk*'e teşekkür ederim. Eğitim alabilmem için beni maddi ve manevi olarak destekleyen, *Andrew Swanson* ve *Daphne Swanson*'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Üniversite öğrenimimde bana yardımcı olan *Mike Pearce* ve *Glenys Pearce*'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bu çalışmada bana her zaman destek olan, HIV/AIDS konusunda bana bildiklerimi öğreten sevgili Çiğdem Şimşek İşçi'ye çok teşekkür ederim. Pozitif Yaşam Derneği'ne ve HIV pozitif arkadaşlarıma bana verdikleri sonsuz ve değerli destekler ve fırsatlar için çok teşekkür ediyorum.

HIV pozitif olmanın bir son değil, aslında mutlu ve sağlıklı bir hayatın başlangıcı olduğunu beraber çalışarak bana öğreten Pozitif Günlük yazarlarına çok teşekkür ederim.

Sabrından ötürü sevgili kardeşim *Başak Aksu*'ya, bana başka bir dünyanın mümkün olabileceğini gösteren dostum *Şebnem Arzum Aydemir*'e, bu kısımda bir isimlerini açık bir şekilde yazamasam da kendilerinden çok şey öğrendiğin HIV pozitif arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Aynı zamanda HIV/AIDS'e verilen milyonlarca kurbanın anısını burada saygıyla anmak isterim. Hiçbiri unutulmayacaktır.

Sonuç olarak bu çalışma dünyada acı çeken, ötekileştirilen, nefret söylemine ve şiddete maruz kalan, çaresizleştirilen, ilaçlara ulaşamayan, sömürülen ve daha birçok olumsuzluğa maruz kalan insanlara adanmıştır.

İçindekiler

Jüri ve Enstitü Onayı	i
Yüksek Lisans Tez Özü.....	ii
Abstract	iii
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi.....	iv
Önsöz	v
Özgeçmiş.....	vi
Tablolar ve Şekiller Listesi	ix
1. Giriş	1
1.1. Sorun.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	3
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Araştırma Sınırlılıkları	5
1.5. Tanımlar	5
1.6. Kısaltmalar.....	7
2.Alanyazın.....	9
2.1. HIV/AIDS Nedir?	9
2.2. Dünyada ve Türkiye’de HIV/AIDS.....	11
2.3.1. Hak ihlalleri ve medya	22
2.4. İnternet ve Sosyal Medya.....	29
2.4.1. İnternetin ortaya çıkışı.....	29
2.4.2. Sosyal medya.....	32
2.4.3. Web 1.0 ve Web 2.0 kavramları	33
2.4.3.1. Web 2.0 Uygulamaları.....	35
2.5. Sosyal Medya Kavramı ve Tarihi.....	35
2.5.1. Sosyal medya sınıflandırması	38
2.5.2. Sosyal ağ siteleri.....	40
2.6. Ağ Toplumu	40

2.7. Sivil Toplum	41
2.8. Sivil Toplum Örgütleri ve Sosyal Medya	42
3. Yöntem.....	51
3.1.Araştırma Modeli	51
3.2.Araştırma Alanı	51
3.3. Katılımcılar	51
3.4.Verilerin Toplaması.....	52
3.5. Verilerin Çözümü ve Analizi	54
3.6.Araştırmanın İnanırlığı.....	54
3.7.Araştırmacının Yeterlilikleri ve Rolü	55
3.8.Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yönleri	55
4.Bulgular	57
4.1.Görüşmelere İlişkin Bulgular	57
4.2.Twitter Hesabı Bulguları	73
5.Sonuç ve Öneriler	75
Ekler	78
Kaynakça.....	99

Tablolar ve Şekiller Listesi

Sayfa

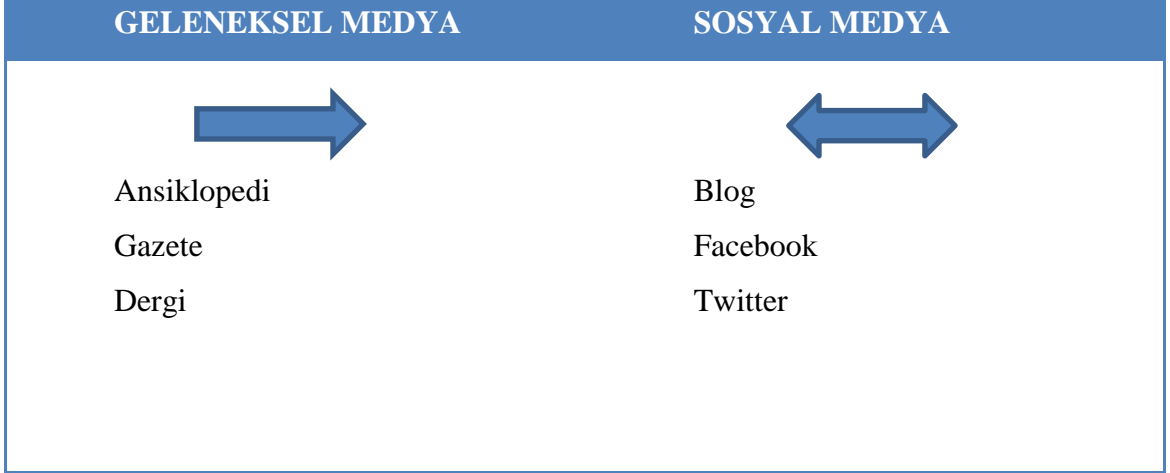
<i>Tablo 1. Bölgelere Göre Sosyal Medya Kullanımı .....</i>	<i>2</i>
<i>Tablo 2. 2011 Yılı İtibariyle Türkiye’de Bildirilen HIV/AIDS Vakalarının, Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı .....</i>	<i>14</i>
<i>Tablo 3. Türkiye’de HIV/AIDS Alanında Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri .....</i>	<i>20</i>
<i>Tablo 4. Eski ve yeni tarz medyanın karşılaştırılması.....</i>	<i>33</i>
<i>Tablo 5. Web 1.0 ve Web 2.0 teknolojilerinin karşılaştırılması .....</i>	<i>34</i>
<i>Tablo 6. Sosyal Medya araçları.....</i>	<i>38</i>
<i>Tablo 7. Dönemlerine Göre Sosyal Ağlar.....</i>	<i>39</i>
<i>Tablo 8. Pozitif Yaşam Derneği Twitter Hesabı Bulguları .....</i>	<i>73</i>
<i>Şekil 1. Geleneksel Medya – Sosyal Medya.....</i>	<i>1</i>

1. Giriş

Bu bölümde, çalışmanın sorunsalı, amacı, önemi ve sınırlılıkları açıklanmaktadır. Ayrıca, araştırmanın alanyazını içerisinde yer alan tanımlara ve kısaltmalara da yer verilmektedir.

1.1.Sorun

Günümüzde modern toplumunda, en genel anlamıyla, bir iletişim toplumu olarak tanımlanabilir. İletişimin gelişen teknoloji ile birlikte araçsal olarak değişime uğraması, toplumu ve iletişimi farklı boyutlara taşımaktadır (Bourse ve Yücel, 2012:13-14). Bu yeni boyutlardan biri de Sosyal Medya ortamlarıdır. Sosyal medya, geleneksel medyadan farklı olarak kullanıcılarına en az iki yönlü etkileşim olanakları sunmaktadır (Şekil 1.).

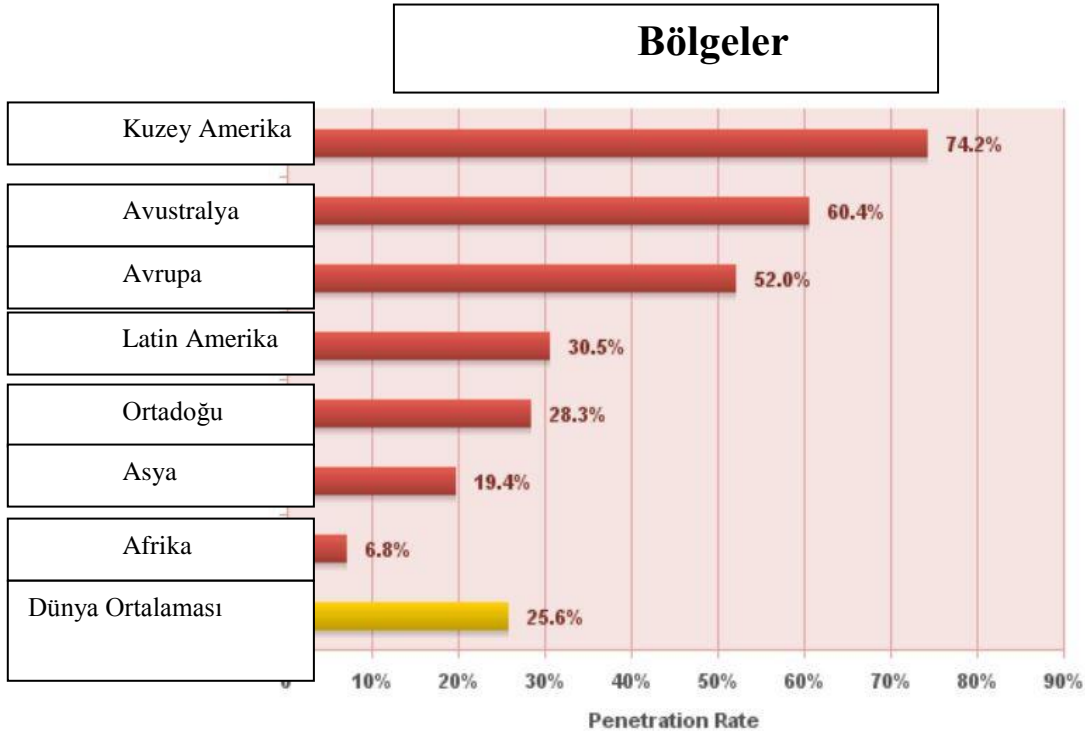
Şekil 1. Geleneksel Medya – Sosyal Medya

Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte Sosyal Medya, 21. yüzyılda sıkça duymaya başlanılan bir kavramdır. Sosyal Medya, Birleşmiş Milletler'e göre "Çok düşük maliyetli, çok çabuk büyüme özelliğine sahip olan, mesajları hedef kitleye çok hızlı bir şekilde ulaştıran bir yol" olarak tanımlanmıştır (United Nations, 2012: 8).

Kullanımı ve kullanım alanları her geçen gün artan Sosyal Medya (Tablo 1.), Bireysel İletişimden, Pazarlama İletişimine, Halkla İlişkilerden Uygulamalı İletişime kadar farklı alanlarda, kullanıcılara ve kurumlara, güncel bilgi, forum, eposta vb. yeni imkânlar sunmaktadır. Sosyal Medyanın teknolojik gelişmeler doğrultusunda kullanıcılara

sunduğu söz konusu bu yeni imkânlar ile uluslararası organizasyon ve firmalar ile devlet kuruluşları artık bu alanda kendini göstermeye, hedef kitlelerine bu yolla ulaşmaya başlamıştır.

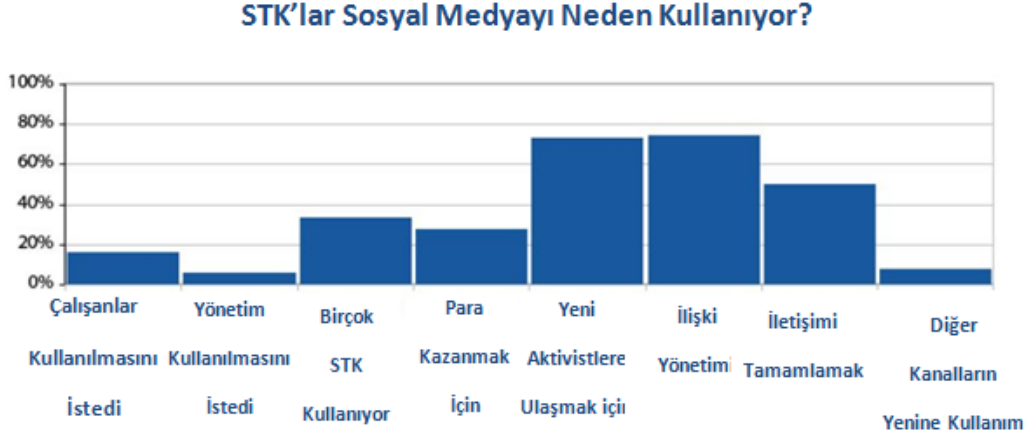
Tablo 1. Bölgelere Göre Sosyal Medya Kullanımı

Kaynak: İnternet World Stat (2009) <http://www.İnternet worldstats.com/stats.htm>

Özellikle, sivil toplum örgütleri de toplumda içerisinde hedef kitlelerine ulaşmak için Sosyal Medyadan yararlanmaktadırlar (Tablo 2). Yapı olarak Sosyal Medyanın kullanıcılarını iki yönlü bir iletişim imkânı sunması ile sivil toplum örgütleri gündeme taşıdığı konuları hedef kitleleri ile özgür bir şekilde tartışmaktadır. Bu sayede; sivil toplum örgütleri paydaşları, kamu kurum ve kuruluşları ve geleneksel medya ile etkileşime girme fırsatı elde etmektedir. Tüm bu yönleri ile demokratik toplumları için bir vazgeçilmez olan sivil toplum örgütlerinin Sosyal Medyadaki varlıkları tespit edilerek bu konuda daha etkili bir biçimde çalışmaları sağlanabilecektir.

Tablo 2. Sivil Toplum Örgütleri Neden Sosyal Medya Kullanmaktalar?

Kaynak: United Nations, 2012: 9

Teknolojideki gelişmeler ile İnternet artık günümüzde bir vazgeçilmez olmuştur. İlk dönemlerinde, sadece tek yönlü bir iletişim aracı olarak ortaya çıkan İnternet; Web 2.0'ın gelişmesi ile farklı bir boyut kazanmış; kişilere ve kurumlara artık iki yönlü bir iletişim imkanı sağlar hale gelmiştir. Geleneksel medyanın tek yönlü iletişime imkân sağlaması ile yapılan yayınların hangi düzeyde hedef kitleye ulaştığı ve ne kadar amacına ulaştığının tespit edilmesi oldukça zor bir durumdur; ancak, bugün kullanmaya başladığımız teknoloji ile geleneksel medyanın tanımı değişmiş olup, kaynak ve hedef kitleye sağlamış olduğu anlık iletişim ortamı ile daha özgür bir medya ve toplum anlayışı ortaya çıkmıştır. Böyle bir ortamda artık haberler, toplumu ilgilendiren konular anlık ve özgür biçimde tartışılmaya başlanmış olup kaynak ve alıcının da sık sık rol değiştirdiği gözlemlenmektedir. Bu durumda sivil toplum örgütlerinin de İnternet teknolojilerini kullanarak ortaya attıkları konular ile halkın gündemine gelmeye çalıştıkları bilinmektedir.

Bu çalışmada Türkiye için önemli konu olan HIV/AIDS alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin konu ile ilgili olarak Sosyal Medyayı nasıl kullandıkları araştırılacaktır.

1.2.Araştırmanın Amacı

İçinde bulunduğumuz dönemde, sosyal medya iletişim alanında bir evrim noktası olmuştur. Sosyal medya bu anlamda sivil toplum örgütleri için hedef kitlelerine ulaşma

konusunda olanaklar sunmaktadır. İnternet teknolojilerin yaygınlaşmaya başladığı ilk dönemlerde Web siteleri ile hedef kitlelerine ulaşmaya çalışan sivil toplum örgütleri; sosyal medya aracılığıyla paydaşlarına çok yönlü etkileşimli yeni olanak ve fırsatlar sunmaktadır.

Sivil toplum örgütlerinin çalışmaları, politikaları ve istekleri ile geleneksel medyada yer alarak topluma ulaşmayı ve gündem oluşturmayı hedefledikleri bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı Türkiye’de faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin hedef kitlelerine ulaşmak için Sosyal Medyadan nasıl faydalandıkları sorgulamaktır.

Yukarıda tartışılan noktaların çerçevesinde, bu çalışmada aşağıda belirtilen sorulara cevap aranacaktır:

1. Sivil toplum örgütlerinin
  - a. İnternet teknolojilerinden ve
  - b. Sosyal medyadan nasıl yararlanmaktadır?
2. Türkiye’de HIV/AIDS konusunda çalışma yapan sivil toplum örgütleri Sosyal Medyadan nasıl yararlanmaktadırlar?
3. HIV/AIDS konusunda çalışma yapan sivil toplum örgütleri Sosyal Medyayı kullanarak hedef kitlelerine hangi konularda ulaşımlardır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Sivil toplum örgütlerinin varlığı ve etkinliği bir ülkede demokratik bir zeminin oluşmasında önem arz etmektedir. Geleneksel medyayı kullanarak topluma ve hedef kitlelerine ulaşmaya çalışan sivil toplum örgütleri birçok problem ile karşı karşıya kalmaktadır. Geleneksel medyadaki “yer sorunu” veya “eşik bekçisi” olgusu her gün gündemi meşgul eden birçok konu arasından sivil toplum örgütlerinin mesajlarını hedef kitlelere iletmesini zorlaştırmaktadır. Bu anlamda sivil toplum örgütleri geleneksel medyada yer almak için “yaratıcı kampanyalar” düzenlemekte veya “ses getirebilecek” eylemlere girişmektedir. Ancak her iki durumda da sivil toplum örgütlerinin maddi olanaklarının çok güçlü olması gerekmektedir.

Ancak gelişen İnternet teknolojileri ile artık çok küçük bütçeler ile hızlı ve etkili bir şekilde sivil toplum örgütlerinin hedef kitlelerine ulaşma imkânı vardır. Bu çalışma ile Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin Sosyal Medyadan nasıl faydalandıkları ortaya konulacaktır. Aynı zamanda çalışmada HIV/AIDS konusunda Sosyal Medyanın sivil toplum örgütleri tarafından kullanımı içerik ve etkinlik açısından incelenecektir. HIV/AIDS gibi sağlık konularında toplumu bilgilendirerek önlenebilen hastalıkların Sosyal Medya kullanılarak nasıl durdurulabileceği konusu incelenecektir. Çalışma aynı zamanda sağlık haberciliği konusunda sosyal medyanın kullanımına da ışık tutacaktır.

1.4.Araştırma Sınırlılıkları

Bu çalışma, araştırma süresi, kapsamı, katılımcıları ve toplanan verileri bakımından aşağıda belirtilen unsurlarla sınırlıdır:

1. Bu araştırma kapsamında edevlet.com adresinde yer alan dernekler listesinde bulunan kar amacı gütmeyen sivil toplum örgütleri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmanın HIV/AIDS kısmında ise Türkiye’de faaliyet gösteren bir derneğin sosyal medya hesapları ile sınırlandırılmıştır.
3. ABD’de yapılan bir araştırmaya göre, gazetecilerin en çok haber aldığı kaynak Twitter olarak belirlenmiştir. Twitter bu bağlamda hem gazetecilerin haberlerini yaymakta hem de haber toplamakta kullandıkları yeni bir alan olmuştur. (Sözeri, 2011) Bu nedenle, Derneğin, Twitter hesabı ile sınırlandırılmıştır.
4. Geliştirilen veri toplama aracıyla, beş yerel basında çalışan gazeteci, beş ulusal basında çalışan gazeteci beş halktan kişi ile görülmüştür.
5. Her biri ortalama 15 dakika süren görüşmelerin ses kayıtları alınmıştır.
6. Araştırma, 01 Ocak 2013 – 30 Mayıs 2013 tarihleri arasında yürütülmüştür.

1.5. Tanımlar

Çalışmanın bu bölümünde kullanılacak olacak kavramlar ile bu kavramların tanımlarına yer verilecektir.

AIDS Aşaması: HIV’in tedavi edilmemesi durumunda, bağışıklık sisteminin iş yapamaz hale gelme aşamasıdır. Bu aşamada bireyler bütün hastalıklara karşı korunmasız kalırlar. Bu noktaya gelmiş kişiye “AIDS aşamasındaki kişi” denir.

Ayrımcılık: Toplumda yaşayan bir birey veya gruba, sahip olduğu bir veya birkaç özellikten dolayı önyargılı veya farklı davranma eylemidir. Ayrımcılık pozitif veya negatif olabilir. Bu çalışmada ayrımcılık kavramı negatif anlamda kullanılmıştır.

Bağışıklık Sistemi: Bir canlıyı hastalıklara karşı koruyan sisteme verilen isimdir.

Enfeksiyon: Hastalığa neden olan bakteri, mikrop veya virüsün vücuda girerek ortaya çıkan hastalık tablosudur.

Enfekte olmak: Hastalığa neden olan bir mikrop, bakteri veya virüsün vücuda alınması durumudur. Bu çalışmada HIV'in vücuda alınması bağlamında kullanılmıştır.

Epidemi: Salgın hastalık.

HIV Fobisi: HIV pozitif kişilere veya HIV/AIDS ile yaşayan bireylere yönelik yönelik ayrımcılık yapma, ötekileştirme, aşağılama, fiziksel veya psikolojik şiddet uygulama davranışıdır. Aynı zamanda mantıksız olarak HIV ile enfekte olma korkusu da HIV Fobisi olarak tanımlanır.

HIV Pozitif: HIV ile enfekte olmuş birey. Seropozitif.

HIV/AIDS ile Yaşayan Kişi/Birey: HIV pozitif bireyleri veya HIV pozitif bireylerin yakınları bu tanımlamaya girmektedir. Buna göre sadece HIV pozitif kişiler değil, HIV pozitif kişilerin yakınları da ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

İnkâr, Damgalama ve Ayrımcılık Üçgeni: HIV/AIDS'in yayılması ile ilgili olarak en büyük üç nedenin oluşturduğu birbirine bağlantılı sisteme verilen addır. Burada belirtilen eylemler, bireysel veya toplumsal olarak yaşanabilir. Buna göre *inkâr* bireyin bilgi eksikliği veya önyargıları nedeni ile HIV ile enfekte olabileceğini inkâr etmesidir. Bireyler bu noktada inkâr nedeni ile korunma ve gerekli önlemleri alma davranışından kaçınırlar. *Damgalama* kısmında toplumda HIV pozitif bireylere yönelik damgalama ve ötekileştirme eylemi bireylerin HIV'in toplumdaki belli kişilerin veya grupların hastalığı olduğunu düşünmesine yol açar. Veya damgalanmaktan korktuğu için HIV/AIDS'e karşı gerekli önlemleri almaz. *Ayrımcılık* kısmında ise toplumda HIV pozitif bireylere yapılan ayrımcılık HIV pozitif bireylerin tedaviye ulaşmasını ve

toplumsal sorunlar yaşamasına neden olur. HIV pozitif bireylerin tedaviye ulaşamaması ise HIV/AIDS'in yayılmasına neden olur. Sonuçta bir toplumda HIV/AIDS'i inkâr etmek, HIV pozitif bireyleri damgalamak ve bu bireylere ayrımcılıkta bulunmak HIV/AIDS'in yayılmasına neden olur.

Ötekileştirme: Bir birey veya grubu sahip olduğu bir veya birkaç özelliğinden dolayı toplumun bütününden ayırma eylemidir. Bir ayrımcılık eylemidir. Ötekileştirme için gösterilen nedenler hayali olabilir.

Pandemi: Bilinen veya daha önce tanımlanmayan bir salgın hastalığın aniden ortaya çıkması ile oluşan doğal afet türü.

Profilaksi: Türkçe'ye "Risk Sonrası Korunma" olarak çevrilmektedir. Riskli temestan sonra HIV'in vücuda yerleşmesini önlemek amacıyla verilen tedavidir. Bu tedavi virüs hastalığa neden olamadan, virüsü vücuttan atmaktadır. Profilaksi HIV'i engellemekte kullanılan kondomdan sonra bilinen tek yöntemdir.

Tedaviye Ulaşım: Sağlık hizmetlerinden yararlanmaya verilen genel tanımlamadır. Bu çalışmada HIV pozitif bireylerin doktor, test olanakları ve ilaçlarına ulaşma olanağı olarak kullanılmıştır.

Virüs: Tıp literatüründe canlı hücreleri kendisini sürekli kopyalayarak enfekte eden mikroskobik taneciklere verilen genel addır.

1.6. Kısaltmalar

Çalışmada kullanılan kısaltmalar ile bu kısaltmaların açıklamaları aşağıda verilmiştir:

AIDS: AIDS sözcüğü, İngilizce Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu/EBES) kelimelerinin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır.

BM: Birleşmiş Milletler.

HIV: İngilizcede Human Immunodeficiency Virus /İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü kelimelerinin baş harfleri. Tedavi edilmezse AIDS'e yol açan virüs.

PYD: Pozitif Yaşam Derneği

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

WHO: World Health Organization, Dünya Sağlık Örgütü

2.Alanyazın

Çalışmanın bu bölümünde, Sosyal Medya, Sosyal Medya, Web 1.0 ve Web 2.0, Sosyal Medya, HIV/AIDS, sivil toplum örgütleri ve ayrımcılık konularına yer verilecektir.

2.1. HIV/AIDS Nedir?

Çalışmanın bu kısmında HIV/AIDS kavramları açıklanacak, HIV/AIDS ile yaşayan bireylere yönelik ayrımcılık çeşitleri irdelenecek ve son olarak HIV/AIDS'den korunmak için yapılması gerekenler ve bu konuda Sivil Toplum Örgütlerinin ve Sosyal Medyanın önemi incelenecektir.

Beck'e göre toplum düzenli olarak çeşitli düzeylerden ve aşamalardan geçmiştir. Beck şu anda içinde yaşadığımız toplumu "risk toplumu" olarak adlandırmaktadır. Artık içinde yaşadığımız toplumda servet gibi risklerde bölüşülen nesnelere haline gelmiştir. Böyle bir toplum içerisinde birey ve toplumların ne kadar servet bölüştüğü kadar ne kadar risk bölüştüğü de önemlidir. Bu noktada zenginliğin tanımı da değişmektedir. Buna göre sağlıkta artık başlı başına bir "servet" olarak değerlendirilmektedir (Beck, 2011: 34-35).

Bu bağlamda HIV/AIDS içinde yaşadığımız yüzyılda toplumu etkileyen en önemli sağlık sorunlarının başında gelmektedir. Salgın tüm dünyada milyonlarca kişiyi etkilemiştir ve büyük bir hızla da yayılmaya devam etmektedir. Geride bıraktığımız yıllarda HIV/AIDS sadece tıbbi bir konu olmanın ötesine geçmiş, sosyal, ekonomik ve hukuki bir olgu haline gelmiştir.

HIV kelimesinin açılımı "Human Immunodeficiency Virus" (İnsan Bağışıklılık Yetmezliği Virüsü) anlamına gelmektedir. AIDS ise "Acquired Immunodeficiency Syndrome" (Edinilmiş Bağışıklılık Yetersizliği Sendromu) kelimelerinin kısaltmasıdır. HIV vücuda girdikten sonra tedavi edilmez ise doğrudan bağışıklılık sistemine zarar verir. Bu durumda ortaya çıkan hastalıkların tümüne AIDS denir. HIV virüsü ile enfekte olmuş ancak AIDS aşamasına gelmemiş kişilere ise " HIV pozitif" denilir (P.Y.D. Pozitif Yaşamak, 2010:22-23).

HIV/AIDS üç şekilde bulaşabilmektedir. Bunlar:

- 1. Cinsel İlişki:** HIV Enfeksiyonunun en yaygın bulaşma yoludur. Her tür cinsel ilişki ile HIV bulaşabilir.
- 2. Kan ve Kan Ürünleri:** İçinde HIV bulunan kan, kan ürünleri ve organ nakli ile bulaşabilir. Bu noktada damar içi madde kullanan bağımlıların davranışları da risk oluşturmaktadır.
- 3. Anneden Bebeğe:** HI Virüsü anneden bebeğe hamilelik, doğum ve emzirme yoluyla geçebilir. Önlem alınmazsa bebeğin enfekte olma riski %20 – 30'dur. Ancak gerekli önemlerin alınması ile bu risk %1'in altına düşmektedir. Bebek doğduktan hemen sonra profilaksi¹ (önleyici tedavi) ile bu risk düşürülmektedir.
- 4. Diğer Yollar:** Hijyen kurallarına uyulmadan ve steril olmayan aletlerle uygulanan; dövme, vücut deldirme (piercing) işlemleri, akapunktur, ustura, tıraş bıçağı ve benzeri aletler ile yapılan her uygulamada teorik olarak HIV bulaşı mümkündür. Ancak risk diğer faktörler ile kıyaslandığında oldukça düşüktür (P.Y.D. Pozitif Yaşamak, 2010:35).

HIV toplumda yaygın olarak bilinenin aksine kondom ile cinsel ilişki, öpüşmek, aynı kaptan yemek içmek, kuaför, hayvanlar, el ele tutuşmak, sivrisinekler, kapı kolu, tuvalet, aynı sofrada yemek içmek, aynı ortamda bulunmak ile bulaşmaz (P.Y.D. Pozitif Yaşamak, 2010:35).

HIV/AIDS son yıllarda gelişen tedavi yöntemleri ile artık "kronik hastalıklar" listesinde yer almaktadır. Bu HIV/AIDS'in gerekli tedavilere erişim sağlandığı takdirde, bireylerin AIDS aşamasına gelmeden yaşayabileceği anlamına gelmektedir. Artık günümüzde HIV/AIDS toplumda bilindiğinin aksine "ölümcül" bir hastalık olmaktan çıkmıştır. Burada önemli olan konu bireylerin, tedavilerine aksatmadan ve ömür boyu erişebilmeleridir², ancak, bu noktada, tedavinin ekonomik yükü hastalar için problemler

¹ Profilaksi; hastalık başlamadan önce tedavinin korunma amaçlı olarak hastaya tedavi verilmesi işlemidir. Hastalık başlamadan önce verilen tedavi HIV'in vücuda yerleşmesini engellemektedir.

² <http://pozitifyasam.org/tr/hiv-ve-aids-nedir.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2013)

yaratabilmektedir. Tedavi masrafları özel sigorta şirketleri tarafından karşılanmamaktadır³.

HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin tedavi alması toplum için de önem arz etmektedir. Birleşmiş Milletler'in konu ile ilgili olarak yayımladığı UNAIDS Raporuna göre, tedavi HIV/AIDS bulaş riskini azaltmaktadır. Tedavi gören bireyler sağlıklı bir yaşam sürmenin yanında hastalığın yayılmasına da engel olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, tedavi gören HIV pozitif bireylerin hastalığı bulaştırma riskleri yok denecek kadar azdır⁴

2.2. Dünyada ve Türkiye’de HIV/AIDS

Dünyada HIV/AIDS ortaya çıktığı günden bu yana her milletten milyonlarca kişiyi etkisi altına almıştır. Hastalık etkisi altına aldığı birçok insanın hayatına mal olmuştur. Salgın ilk çıktığı yıllarda “bilinmeyen” bir virüse bağlı olduğu için toplumda paniğe, karışıklığa ve korkuya neden olmuştur.

Küresel çapta HIV/AIDS bugün dünyanın her yanından milyonlarca kişiyi etkilemektedir. Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı (UNAIDS) Küresel 2011 Raporuna göre, 2010 yılı itibariyle tüm dünyada 34 Milyon insan HIV/AIDS ile yaşamaktadır. Bu sayının yarısından fazlasını kadın ve çocukları oluşturmaktadır. HIV/AIDS’in günde 7 Bin kişiye bulaştığı tahmin edilmektedir. Bu sayının %97’sini az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanlar oluşturmaktadır. Aynı zamanda dünya genelinde tedaviye ihtiyaç duyan bireylerin ortalama olarak yarısı tedaviye ulaşabilmektedir. Tedaviye ulaşmanın önünde ekonomik, siyasi problemler ve önyargılar engel teşkil etmektedir⁵. Aynı rapora göre; HIV epidemisinin⁶ doruk noktasına ulaştığı düşünülen 1999 yılından bu yana, tüm dünyada, yeni enfekte kişi sayısı % 19’a düşmüştür. Düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayan ve tedavi ihtiyacı olan 15 milyon HIV ile yaşayan kişiden bugün 5,2 milyonu tedaviye erişimi bulunmaktadır, başka bir deyişle, daha az AIDS sebepli ölüm meydana gelmektedir.

³ <http://pozitifyasam.org/tr/roportajlarimiz-eski/hiv-pozitiflilerin-en-buyuk-sikintisi-pahali-ilaclar.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2013)

⁴ http://pozitifyasam.org/assets/files/UNAIDS_2011_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi: 11.05.2012)

⁵ http://pozitifyasam.org/assets/files/UNAIDS_2011_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi: 11.05.2012)

⁶ Epidemiyoloji: Salgın Hastalıklar

Tüm dünyada HIV/AIDS yayılım hızı belli bir oranda azalırken, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Doğu Avrupa ve Orta Asya bölgesinde 2001 yılından bu yana HIV ile yaşayanların sayısı %250 artmıştır⁷. 1980'li yılların başında HIV/AIDS salgını yeni başlarken, HIV ile enfekte olmuş erkek sayısı kadın sayısından daha fazlaydı. Ancak zaman geçtikçe, kadın oranı dünyada sürekli olarak artmaktadır. Bugün dünyada bireylerin hemen hemen yarısını kadınlar ve genç kızlar oluşturmaktadırlar. Örneğin, Afrika'da Sahra Güneyi'nde bireylerin %60'ı kadınlar ve genç kızlardan oluşmaktadır. Bölgede 15 – 24 yaş grubundaki bireylere bakıldığında bunların %75'i kadınlar ve genç kızlardan oluşmaktadır. HIV salgınının kadınları daha çok etkilemesinin en büyük nedeni toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Ekonomik güçlüklerden daha çok etkilenen kadınlar fuhuş gibi yollara başvurmakta ve güvenli seks yapmaları engellenmektedir. Tüm bunlardan hareketle HIV/AIDS'in toplumsal olarak dezavantajlı gruplarda daha hızlı yayıldığı söylenebilir (PYD, HIV/AIDS İnsan Hakları ve Yasalar, 2008:97).

Küresel çapta alınan tüm önlemlere rağmen HIV/AIDS salgını durdurulamamıştır. Küresel çapta başlatılan kampanyalara ve gelişmelere rağmen HIV/AIDS yayılımı her geçen yıl artmaktadır.

Türkiye'de ilk olarak 1985 yılında ilk HIV/AIDS vakası tespit edilmiş olup ilerleyen yıllarda bu sayı sürekli olarak artış göstermiştir. 1992 yılına kadar her yıl 30 civarında olan vaka sayısı, 2000'li yılların başından itibaren 150 – 200, 2005 yılından itibaren 300 – 350, 2010 yılı içinse 650 – 700 yeni hasta sayısı olarak tespit edilmiştir. Bu sayılara bakıldığında HIV/AIDS'in Türkiye'de dünya ortalamasının üstünde bir oran ile yayıldığı görülmektedir.⁸ Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının her yıl yayımladığı verilere göre Türkiye'de HIV/AIDS yayılımı son yıllarda büyük bir şekilde artmıştır. Özellikle büyük kentlerde HIV/AIDS yayılımı özellikler gençler arasında büyük bir hız kazanmıştır.

⁷ http://pozitifyasam.org/assets/files/UNAIDS_2011_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi: 11.05.2012)

⁸ http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDSWeb2011_240212.pdf (Erişim Tarihi: 14.05.2012)

Tablo 1. Türkiye’de Bildirilen AIDS Vaka ve Taşıyıcıların Yıllara göre dağılımı

YILLAR	AIDS	HIV (+)	TOPLAM
1985	1	1	2
1986	2	3	5
1987	7	27	34
1988	9	26	35
1989	11	20	31
1990	14	19	33
1991	17	21	38
1992	28	36	64
1993	29	45	74
1994	34	52	86
1995	34	57	91
1996	37	82	119
1997	38	105	143
1998	29	80	109
1999	28	91	119
2000	46	112	158
2001	40	144	184
2002	48	142	190
2003	52	145	197
2004	47	163	210
2005	37	295	332
2006	35	255	290
2007	24	352	376
2008	49	401	450
2009	75	453	528
2010	70	557	627
2011	80	619	699
TOPLAM	921	4.303	5.224

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı

Türkiye’de HIV/AIDS artış oranı 2012 yılının ilk 6 ayı kapsayan verilerine göre en yüksek artış hızına ulaşmıştır. Türkiye’de ortalama olarak her yıl 500 kişi HIV tanısı alırken, 2012 yılının ilk 6 ayında bu sayıya ulaşılmıştır⁹.

Türkiye’de HIV/AIDS yayılımındaki artışın başlıca nedenleri şunlardır¹⁰;

- Ülke nüfusunun genç olması
- Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar konusunda bilginin az olması
- Turizm sektörünün ülkemizde giderek gelişmesi
- Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının sayısının fazla olması
- Damar içi madde kullanımının artması

Sağlık Bakanlığı tarafından bildirilen Türkiye’de HIV/AIDS vakalarının yaş ve cinsiyete göre dağılımı raporunda da, HIV/AIDS vakalarının Türkiye’de en çok gençleri etkilediği görülmektedir. Ancak tüm bu verilerin gerçek rakamları yansıtmadığı kabul edilmektedir. Ülkemizde sağlıklı cinsellik bilgisinin yeterli olmaması, bireylerde HIV/AIDS’e karşı test yaptırma refleksinin gelişmemiş olmasından dolayı sayının resmi verilerden çok daha yüksek olduğu kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletlere göre Türkiye gibi ülkelerde gerçek sayı resmi sayının 20 katıdır¹¹. Resmi rakamların gerçek sayıları temsil etmemesinin diğer nedenleri ise HIV cinsel yolla alındığında 8-10 yıl arasında hiçbir belirti göstermemesi ve kayıt sistemlerinin yeterli çalışmamasıdır¹². HIV enfeksiyonuna ülkemizde en sık 20-49 yaş arası ve erkeklerde %70, kadınlarda %30 oranında rastlanmaktadır¹³.

Tablo 2. 2011 Yılı İtibariyle Türkiye’de Bildirilen HIV/AIDS Vakalarının, Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

YAŞ GRUPLARI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0	19	7	26

⁹ <http://www.kurtarilmisbolge.net/2013/01/turkiyede-hivaidis-yaylm-artyor.html> (Erişim Tarihi: 27.05.2013)

¹⁰ <http://www.ttb.org.tr/STED/sted1201/aids.pdf?ref=http://jerli.net> (Erişim Tarihi: 19.05.2012)

¹¹ <http://www.ttb.org.tr/STED/sted1201/aids.pdf?ref=http://jerli.net> (Erişim Tarihi: 19.05.2012)

¹² http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDSWeb2011_240212.pdf (Erişim Tarihi: 19.05.2012)

¹³ http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDSWeb2011_240212.pdf (Erişim Tarihi: 19.05.2012)

1-4	11	18	28
5-9	7	11	18
10-14	6	4	10
15-19	36	43	74
20-24	282	260	502
25-29	504	299	742
30-34	632	246	811
35-39	594	158	684
40-49	795	196	868
50-59	408	131	503
60+	225	49	258
Bilinmeyen	210	100	304
TOPLAM	3.729	1.495	5.224

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı

Türkiye’de HIV pozitif bireyler ve yakınları ayrımcılığa uğramaktadır. Ancak bu noktada yaşanan hak ihlalleri ve ayrımcılığı irdelemeden önce ayrımcılığın ne olduğunu açıklamak gerekmektedir. Literatürde dört tür ayrımcılıktan söz edilmektedir. Bunlar (Gül vd., 2011: 9 -13):

1. **Doğrudan Ayrımcılık:** Bir kişi veya grubun, ayrımcılığın yasaklandığı nedenlerden (dil, etnik köken, cinsel yönelim, engellilik vs.) birine dayalı olarak hak ve özgürlüklerinden aynı benzer konumda olduğu diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanması ve bunları kullanmasını engelleme ya da zorlaştırma niyet veya etkisine sahip her türlü fark, dışlama, sınırlama ya da tercih.
2. **Dolaylı Ayrımcılık:** Herkes için aynı şekilde geçerli ve görünüşte tarafsız olan, ancak bazı kişi ve gruplar üzerinde diğerlerinden farklı olarak veya diğer gruplardan daha fazla olumsuz etkiler yaratan yasal düzenleme, uygulama ve tedbirler.
3. **Dolayısıyla Ayrımcılık:** Bir kişinin kendisi ile bağlantılı başka bir kişinin nitelikleri nedeniyle ayrımcılığa uğraması.
4. **Çoklu Temelde Ayrımcılık:** Bir kişinin birden çok temelde ayrımcılığa uğraması durumu (Gül vd., 2011: 9 -13):.

HIV/AIDS konusunda yıllarca süren sosyal çalışmalar, HIV bulaşmasının önlenmesinde ve hastalığın etkilerinin azaltılmasında insan haklarının önemini ortaya koymuştur. İnsan haklarının korunması ve teşvik edilmesi HIV enfeksiyonu ile yaşayan insanların sorunlarını azaltmakta, toplumun salgına karşı verdiği cevabı güçlendirmekte ve halk

sağlığını korumaktadır. Genel olarak insan hakları ve halk sağlığının ortak amacı, toplumda yaşayan herkesin haysiyetini, refahını korumaktır.

Tüm bunları gerçekleştirirken hak ihlaline uğrayanları korumak gerekmektedir. İnsan hakları açısından bakıldığında HIV/AIDS ve insan hakları birbirlerini tamamlar ve güçlendirirler. Zorlayıcı/aşağılayıcı sağlık uygulamaları bireylerin test olma, danışmanlık alma ve tedavi olma isteklerini azaltmaktadır. Özellikle HIV ile ilgili olarak danışmanlık, test, tedavi gibi hizmetleri alırken ayrımcılıkla karşılaşmak, kişisel bilgilerin gizliliğinin sağlanmaması, bireylerin tanı alma ve tedavi olma konusunda isteklerini kırmaktadır.

İnsan haklarının korunması ile etkili HIV programları arasındaki bağlantıyı ortaya koyan bir diğer gerçek de, HIV vakalarının ya da yayılımının bazı topluluklarda daha fazla olmasıdır. Salgının doğasına ve her ülkedeki yasal, sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak salgından en fazla etkilenen gruplar toplum içerisinde dezavantajlı olan bireylerden oluşmaktadır. Bunları; kadınlar, çocuklar, yoksullar, azınlıklar, göçmenler, ülke içinde göç etmeye zorlanmış gruplar, özürllüer, mahkumlar, seks işçileri, erkeklerle seks yapan erkekler ve damar içi madde kullananlardır (P.Y.D., HIV/AIDS İnsan Hakları ve Yasalar, 2008:2).

Toplumda ayrıca HIV/AIDS ile yaşayan bireylere karşı birçok yanlış bilgiler, önyargılar ve mitler bulunmaktadır. Önyargılar HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin sağlık, eğitim gibi hizmetlerden yararlanırken ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olmaktadır. Aynı zamanda HIV pozitif bireylerin bu önyargılar nedeniyle çalışma hakları ellerinden alınmakta ve sosyal hayattan dışlandıkları görülmektedir. Ayrımcılık HIV pozitif bireylerin tedavi olmalarına engel olmaktadır. Aynı zamanda toplumdaki bireylerin test yaptırarak kendi HIV statülerini öğrenmeleri ve HIV'in yayılımının engellenmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Tarih boyunca tüberküloz ve kanser gibi toplumun “tehlikeli” gördüğü hastalıklar tıbbi olan inancı azaltmış be toplum içerisinde panik oluşmasına neden olmuştur. (Sontang, 2005:5-6) Bu noktada AIDS ile ilgili olarak toplumda çeşitli metaforlar oluşturulmuştur. AIDS toplumda “şeytanleştirilmiş” ve “kusur” hastalara yüklenmiştir. (Sontang, 2005,105) Bireyin kansere yakalanması etrafındaki insanlar tarafından kendisinin “güvenli olmayan” bir davranış sergilediği ve bu davranışın sonunda bu noktaya geldiği

şeklinde yorumlanır. Örneğin düzgün beslenmemek, kimyasallar ile temas halinde olmak. Günümüzde kalp hastalıkları bile “hayat tarzında” yapılan “hataların” bir sonucu olarak yorumlanmaktadır.

AIDS’te benzer şekilde bireyin “güvenli olmayan” davranışları sonucunda geldiği bir nokta olarak yorumlanır. Bu davranışlar çoğunlukla “seks düşkünlüğü” veya “ahlaksız davranışlar” içinde bulunmak ile tarif edilir. AIDS gibi cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanan kişi bu durumda toplumda yargılanmayı ve dışlanmayı “hak etmiş” olarak kabul edilmektedir. Sebebi cinsel “kusurlara” bağlanan hastalıklar toplum için bir korku doğurur ve garip, bilimsel olmayan bulaşma fantezilerinin ortaya çıkmasına neden olur. Örneğin benzer şekilde A.B.D. donanmasında frengi bulaşması korkusu yüzünden gemilerdeki tokmaklı kapılar kaldırılmış, yerine askerlerin temas etmesini gerektirmeyen açılır – kapanır kapılar konmuştur (Sontang, 2005:121-123).

AIDS tüm bu yönleri ile toplumda “sert bir ölümü” temsil etmektedir. Ve diğer hastalıklardan farklı olarak bireyin kendisine yeni bir kimlik edinmesini sağlamaktadır. Kalp ırizi gibi hastalık geçirmiş insanların aksine HIV pozitif bireyler artık “öteki” olarak toplumda yerini alır. AIDS “utanç duygusu uyandıran” diğer hastalıklar gibi bireylerin hep sır olarak saklaması gereken bir hastalıktır (Sontang, 2005:133-136).

Türkiye’de HIV/AIDS’e yönelik yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak HIV pozitif bireylerin hakları, hasta hakları ve ilgili insan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuattaki ilgili maddeler ile koruma altındadır (P.Y.D. Pozitif Yaşamak, 2010:100).

Ancak Anayasamızın Genel Esaslarının belirlendiği Birinci Kısımındaki önemli maddelerden biri “Kanun Önünde Eşitlik” maddesidir. Bu madde herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğunu belirtir. Bu madde, hiçbir kişiye, aileye, zümreye ya da sınıfa ayrıcalık tanınamayacağını, herkesin bu haklardan eşit biçimde yararlanacağını vurgular (P.Y.D. AIDS, İnsan Hakları ve Yasalar, 2008:16).

Ancak tüm bunlara rağmen Türkiye’nin HIV/AIDS konusunda en büyük problemlerden biri kamuoyunda HIV/AIDS konusunda oluşan önyargılar ve ayrımcılık ve nefret suçlarıdır.

Nefret suçları ise belli bir ortak karakteristiği taşıyan bireylere ve onların mülklerine yönelik önyargılarla işlenmiş suçlara Nefret Suçu denir. Nefret Suçları dünya çapında başta etnik, ulusal ve dini kimlik, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli olmak üzere; sağlık durumu, zihinsel ya da fiziksel engellilik, toplumsal statü, siyasi veya felsefi görüş, eğitim durumu gibi özelliklere yönelik olarak da işlenmektedir. Bu suçlar taciz veya hakaretten, mülk ve eşyalara zarar vermeye, okul veya işyerinde zorbalıktan kundaklama ve cinayete kadar varabilmektedir¹⁴.

HIV/AIDS ile yaşayan¹⁵ bireyler için, sadece sağlık sorunları nedeniyle kendilerini etkileyen büyük/küçük bütün ayrımcılıklar “Nefret Suçu” olarak değerlendirilmektedir (İnceoğlu: 2012,326).

HIV/AIDS konusunda toplum ölüme yol açabilen bir virüs olarak algılandığından irrasyonel korkulara ve paniğe yola açabilmektedir. HIV/AIDS’in bu noktada sosyal yapısı onu modern tarihin en damgalayıcı tıbbi konularından biri haline getirmiştir. Bu anlamda HIV/AIDS bireyler için bulaşıcı bir hastalıktan çok daha fazlasını ifade etmektedir. Bu noktada toplum önyargılı hareket edebilmekte, HIV/AIDS ile yaşayan bireylere yönelik hak ihlallerinde bulunabilmektedir.

HIV enfeksiyonuna ilişkin oluşan önyargıların birçok nedeni vardır. Bunlar; HIV’in bulaşma yolları hakkında yanlış bilgilendirilme, HIV bulaşmasına neden olan cinsel davranışlar ve damar içi madde kullanımı, hastalık ve ölüme ilgili korkular olarak sıralanabilir. Bu noktada toplumsal damgalamalar şunlara neden olmaktadır¹⁶.

- Toplumsal damgalar HIV ile yaşayan kişiler için potansiyel bir stres kaynağıdır,
- İçselleştirilmiş damgalama psikolojik strese yol açan bir başka faktördür,
- Sosyal desteğin kaybedilmesi, yalıtma duygusu ve terk edilme korkusu yaşamı tehdit eden hastalıklara eşlik etmektedir,
- HIV bağlantılı damgalama insanların vermek istedikleri sosyal desteği olumsuz yönde etkilemektedir,

¹⁴ <http://nefretme.net/page/nefret-suclari-yasasi-istiyorum> (Erişim Tarihi: 15.05.2013)

¹⁵ HIV ile Yaşayan: bireyleri olduğu kadar, bireylerin yakın çevrelerindeki kişileri de kapsayabilir. Örneğin; aile, sevgili, iş arkadaşı vs.

¹⁶ <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/sosyal.shtml> (Erişim Tarihi: 15.06.2013)

- Damgalama ulaşılabilir sosyal destekleri olumsuz yönde etkilemekle birlikte sosyal destek algısını da etkilemektedir.

Dünyada HIV/AIDS ile ilgili en önemli sorunun “inkâr, damgalama ve ayrımcılık çgeni” olduğu kabul edilir. İnkâr kısmında bireylerin bilgi eksikliği nedeni ile enfekte olabileceklerini kabul etmemeleri gelir. Bu noktada bireyler HIV/AIDS ile ilgili olarak önlem almazlar ve kendilerinin de HIV ile enfekte olabileceklerine inanmazlar. Örneğin HIV’i dünyada en yaygın olduğu bölgelerden biri olan Haiti’de ergenlerin %90’ı HIV ile enfekte olabileceklerine inanmamakta veya bu konuda çok düşük bir risk olduğuna inanmaktadırlar.

HIV’i bu noktada inkâr etmek, hem kişisel hem de toplumsal düzeyde bir eylemdir. Yanlış bilgiler ve gerekli eğitimin verilmemesinden dolayı HIV/AIDS hep “başkalarının” veya “tekilerin” sorunu olarak görülmektedir. Aynı Şekilde inkâr mekanizması içerisinde bulunanlara göre HIV/AIDS toplumda “ahlaksız” ve “sapkın” insanların hastalığı olduğu inancı yer alır. İnkâr aynı zamanda toplumda HIV pozitif bireylerin kendilerinden ve toplumdan uzaklaşmalarına neden olur. Toplumun HIV/AIDS’e verdiği tepki bazı durumlarda aşırı olabilmektedir.

UNICEF tarafından yayımlanan raporun Ukrayna kısmına göre Ukrayna halkı “seks işçileri ve uyuşturucu kullananlar toplumun sapkın unsurlarıdır... HIV/AIDS ahlaksız bir hastalıktır” Şeklinde düşünmektedir. Buna benzer tutumlar tüm dünyada yaygındır. İngiltere’de yapılan bir araştırmaya göre halkın %57’si korunmasız cinsel ilişki yoluyla enfekte olan kişilerin içinde bulunduğu durumun “kendi suçları” olduğunu düşünmektedir. Amerikan halkının %20’sine yakını ise cinsel yolla ve uyuşturucu kullanımı yoluyla enfekte olanların bu durumu “hak ettiklerini” düşünmekte olduğunu göstermektedir. Bu durum ilerleyerek toplumlarda resmi ve gayri resmi Őekillerde ayrımcılığa neden olmaktadır.

Enfekte olmuş kişiler veya risk altındaki bireyler, içinde yaşadıkları toplumlar tarafından dışlanmaktadırlar. Ayrımcılık ve damgalamanın en büyük sonucu “toplumdan uzaklaştırma” olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin bu noktada çocuklar okullardan uzaklaştırılmakta, HIV pozitif bireylerin sağlık hizmetlerine erişimi engellenmekte ve işlerine son verilmektedir. UNAIDS’e göre bu inkar, damgalama ve

ayrımcılık üçgeni “HIV/AIDS’in yayılımını önleme, bu hastalıkla yaşayan bireylere destek ve sağlık hizmet sağlama konusundaki en büyük engellerdir.”¹⁷.

I-base’e göre; toplumda yaygın olan “inkar, damgalama ve ayrımcılık” üçgeni yüzünden çoğu birey HIV tanısını, AIDS aşamasına geldikten sonra almaktadır. Birçok birey bu bağlamda HIV/AIDS statüsünü çok geç öğrenmekte, sağlık durumları hastaneye yatmasını gerektiren bir tabloya dönüştüğünde öğrenmektedir. HIV/AIDS konusunda geç tanı almak bireyin sağlığına zarar vermektedir. Bireyler bu gecikme yüzünden bazı durumlarda geri dönüşü olmayan bir sağlık tablosu ile karşılaşabilmektedirler (i-base, 2010: 16)

Türkiye’de Pozitif Yaşam Derneği,¹⁸ 01.01.1985 ile 01.06.2007 yılları arasında HIV/AIDS alanında yaşanan hak ihlallerinin tespiti için bir çalışma yapmıştır. Çalışma ilgili tarihlerde medyada yaşanan hak ihlalleri, PYD¹⁹ ile bağlantı kuran bireyler, AIDS Savaşım Derneği’ne iletilen şikâyetler, HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin hayatlarını anlattığı kitaplardan, e – posta grubuna²⁰ yazılan şikâyet maillerinden, PYD çalışanları ve danışanlarına aktarılan bilgilerden elde edilmiştir. 103 kişiden alınan bilgilere göre, Türkiye’de yaşanan hak ihlalleri ve oranları Tablo 3’de verilmiştir (P.Y.D., HIV/AIDS İnsan Hakları ve Yasalar, 2008:40).

Tablo 3. Türkiye’de HIV/AIDS Alanında Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri

Ayrımcılık Türü	Başvuru Sayısı
Ayrımcılık yasağı ihlâli	76
Tıbbi gereklilik dışında, kişisel bilgilerin gizli tutulmasının ihlâli	53
Tıbbi özen hakkı, tıbbi bakım (Modern tıbbi bilgi ve teknolojinin gereklerine uygun) hakkı ihlâli	45
Özel hayatın, aile yaşantısının gizliliği (mahremiyet) hakkı ihlâli	44
Sağlık hizmetlerine ulaşma, adalet ve hakkaniyete uygun olarak yararlanma hakkı ihlâli	29
Kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına saygı ihlâli	13
Sağlık durumu ile ilgili bilgi alma hakkı ihlâli	10
Çalışma Hakkı ihlâli	10

¹⁷ <http://www.kff.org/hiv aids/upload/The-Media-and-HIV-AIDS-Making-a-Difference.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2012)

¹⁸ Pozitif Yaşam Derneği: Türkiye’de HIV/AIDS ile yaşayan bireylere ve yakınlarına her alanda destek sağlayan, toplumun HIV/AIDS konusunda bilinçlenmesini sağlayan ve hak ihlallerini engellemeyi amaçlayan bir dernektir. www.pozitifyasam.org

¹⁹ PYD: Pozitif Yaşam Derneği

²⁰ Türkiye: Türkiye’de HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin kurduğu haberleşme, tedavi yöntemleri ve sosyal paylaşımı içeren bir e – posta grubu. <http://groups.yahoo.com/group/hivpozitif/>

İnsan haysiyetine yakışır şekilde herkesin hasta haklarından faydalanabilme hakkı ihlâli	9
Yaşam hakkının ihlâli	8
Sağlık hizmetlerinin sunulmasında bedeni ruhi ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde yaşama hakkı ihlâli	7
Serbest Dolaşım Hakkı ihlâli	4
Herkesin yaşama, maddi manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ihlâli	4
Eğitim ve öğrenim hakkı ihlâli	4
Güvenlik hakkı ihlâli	3
İşkence yasağı ihlâli	3
Doktorunu kurumunu seçme ve nakil hakkı ihlâli	2
Hizmetin sağlık kurum ve kuruluşu dışında verilmesi hakkı ihlâli	2
Etkili İç Hukuk yoluna başvurma hakkı ihlâli	2
Eşitlik hakkı ihlâli	2
Tıbbi müdahalede hastanın rızası hakkı (aydınlatılmış onam) ihlâli	2
Meslek sırrını açıklama yasağı ihlâli	1
Aile Kurma hakkı ihlâli	1
Seyahat hakkı ihlâli	1
Usulüne uygun biçimde tıbbi bilgi verme yükümlülüğünün ihlâli	1
Keyfi yakalanma, tutuklanma yasağı ihlâli	1
Raporlanan hak ihlâlleri (TOPLAM)	337

Kaynak: PYD, HIV/AIDS İnsan Hakları ve Yasalar, 2008:40

Tabloda görülen hak ihlalleri ile ilgili terimlerin açılımı şu şekildedir:

- **Çalışma Hakkı İhlali:** Kişinin HIV pozitif olması nedeniyle işten çıkarılması.
- **Eğitim Öğrenim Hakkı İhlali:** kişilerin eğitim sürecinde yok sayılması²¹.

Tüm bu noktalardan hareketle Türkiye’de HIV/AIDS komsunda toplumun bilinçlendirilmesi oldukça önemlidir. Toplumdaki nefret suçları ve yanlış bilgiler HIV/AIDS’ın daha hızlı yayılmasına neden olmaktadır. Bu konuda toplumun her kesimine gerekli eğitimin verilmesi önemlidir (İnceoğlu, 2012:332).

2012 yılında Washington’da yapılan AIDS 2012 konferansının konusu salgının tüm dünyada durdurulması için yapılması gerekenler olmuştur. Konferans tüm dünya çapında konuya ilişkin en önemli uluslararası etkinliklerden biri olarak gösterilmektedir. 2012 AIDS konferansında içinde bulunduğumuz çağda, olası bir aşı ve ilaçlar ile

²¹ <http://www.ntvmsnbc.com/id/24950744/> (Erişim Tarihi: 28.06.2012)

salgın artık durdurulabileceği vurgulanmıştır. Konferanstan çıkan bildiriye göre aşağıdaki unsurlar yapılırsa tüm dünyada salgın durdurulabilir²²:

- Küresel fon sağlayıcıları ve hükümetler konuya finansal desteklerini artırmalı
- Önleme, tedavi ve bakım hizmetleri, özellikle HIV bulaşma riskinin daha yüksek olabileceği grupların insan hakları gözetilerek sağlanmalı
- Damgalama, ayrımcılık, cezalandırma ve insan hakları ihlallerine son verilmeli,
- Tüm dünyada test, danışmanlık ve destek hizmetleri artırılmalı
- Tüm hamile ve çocuklu HIV pozitif kadınların tedavi alması garanti edilmeli,
- Tedaviye erişim yaygınlaştırılmalı
- Çoğu zaman HIV ile eşlik eden tüberkülozun tanı ve tedavisi yaygınlaştırılmalı
- Aşı ve yeni tedavi yöntemlerine yönelik araştırmalar üzerinde yoğunlaşmalı
- HIV'den etkilenen tüm insanların, konu ile ilgili çalışmalara etkin biçimde müdahil olmaları sağlanmalıdır.

2.3.1. Hak ihlalleri ve medya

Temel olarak tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de medya mensuplarına HIV/AIDS salgınının durdurulması ve HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin sorunlarının önlenmesi için büyük roller düşmektedir. Medyanın sorumlu bir yayıncılık anlayışını benimseyerek yayın yapması, toplumun konuya duyarlı bir hale gelmesini sağlamaktadır. Medya yayınları ile hem HIV pozitif bireylere yönelik ayrımcılığı durdurabilir hem de toplumu bilgilendirerek salgının yayılmasını durdurabilmektedir²³.

HIV/AIDS konusunda medya toplumda eğitim kadar önemli bir rol oynamaktadır. Dünyanın birçok yerinde medya HIV/AIDS salgını durdurmak için eğitici yayınlar yapmaktadır. ABD’de yapılan ulusal bir çalışmaya göre halkın %72’si HIV/AIDS konusunda televizyon, radyo ve gazeteyi en temel bilgi kaynağı olarak görmektedir. Çalışma Birleşik Krallık ve diğer ülkelerde de yapılmış ve benzeri sonuçlar alınmıştır. Hindistan’da yapılan bir çalışma ise HIV/AIDS hakkında televizyon halkın %70’ine göre en temel bilgi kaynağıdır. Ancak tüm dünyada kamuoyu oluşturma konusunda en temel göreve sahip olan medyanın bu rolünü etkili bir şekilde yerine getirmediği görülmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler’in 40 ülkeyi kapsayan 2001’deki

²² <http://www.2endaids.org/read.html> (Erişim Tarihi: 11.06.2012)

²³ <http://www.ifj.org/assets/docs/117/252/83d8475-9cb28fc.pdf> (Erişim Tarihi: 19.06.2012)

çalışmasına göre, 15-24 yaş arası gençlerin büyük bir çoğunluğunun HIV'in bulaşma yolları hakkında yanlış bilgilere ve mitlere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda şaşırtıcı bir şekilde araştırmaya katılan gençlerin önemli bir kısmı HIV'i hiç duymadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın 21 Afrika ülkesine dayanan kısmında ise, risk altında bulunan kadınların %60'ı HIV'in nasıl yayıldığını bilmediğini ortaya koymuştur. Aynı araştırmanın Avrupa ayağında elde edilen bulgular dünyanın diğer kısımlarındakilerden farklı değildir. Ukrayna'daki genç kadınların sadece %10'u HIV'den nasıl korunulabileceğini bildiği ortaya çıkmıştır.²⁴.

UNAIDS ve The Henry J. Kaiser Family Vakfı tarafından 2004 yılında yayımlanan "Medya ve HIV/AIDS: Bir Fark Yaratmak" isimli kitapçıkta²⁵ gazetecilerin HIV/AIDS konusunda yapması gerekenler sıralanmaktadır. Bu kitapçığa göre gazeteciler, toplumda HIV/AIDS'in engellenmesi ve konuyla ilgili olarak toplumda yaşanan ayrımcılığın önüne geçilmesi noktasında medyaya düşen görevler şunlardır:

- **Konuyu gündeme getirme**

Medyanın HIV/AIDS konusundaki en büyük rolü bu konuyu iletişim kanallarında tartışmaya açmaktır. HIV/AIDS ile ilgili eğlence programları, risk altında bulunan kişilere ulaşmada başarılı sonuçlar yakalamaktadır. Bu konudaki araştırmalara göre; Tazanya radyosunun 1993 yılında yayımlamaya başladığı bir radyo dizisinin bu konuda medyanın nasıl önemli role sahip olduğunu bir kez daha göstermiştir. Radyoda yayımlanan HIV/AIDS'i konu alan *Twende na Wakati* adlı programı dinleyenlerin %65'i HIV/AIDS hakkında bir başkası ile konuştuğunu bildirmiştir. Ayrıca 10 kişiden 8'i, bu programdan sonra HIV yayılımını önlemek için önlem almıştır.

- **Destekleyici Bir Ortam Sağlama:**

Kitle iletişim araçları, toplumun sessiz kaldığı HIV/AIDS hakkında bireylerin konuşmasını sağlayabilir. Medya aynı zamanda bireylerin kendilerini bu hastalıktan korumak ve gerekli davranış değişikliklerini gösterme konusunda teşvik edebilir. Bu var olan toplumsal normlar ve değerler ile mücadele anlamına gelebilir. Ancak bu konuda yapılan çalışmalar medya etkisi ile toplumda birçok değişimin yaratılabileceğini

²⁴ <http://www.kff.org/hivaids/upload/The-Media-and-HIV-AIDS-Making-a-Difference.pdf> (Erişim Tarihi: 19.09.2012)

²⁵ <http://www.kff.org/hivaids/upload/The-Media-and-HIV-AIDS-Making-a-Difference.pdf> (Erişim Tarihi: 19.09.2012)

göstermektedir. Örneğin Hindistan'da *Tinka Tinka Sukhadli* radyo programı, bazı köylerin yüzyıllardır süren kızların başlık parası ile evlendirilmesi geleneğini bırakmalarına neden olmuştur. Aynı şekilde dünyanın birçok yerinde HIV/AIDS hakkında yapılan yayınlar olumlu sonuçlar vermiştir. Bütün bu örnekler medyanın HIV/AIDS konusunda medyanın topluma destek olabileceğini göstermektedir.

- **Damgalama ve Ayrımcılığı Kırma**

HIV nedenli damgalama ve ayrımcılık, salgından korunma ve yayılımını durdurma konusundaki en büyük engellerdir. Birçok medya kampanyası bu konuda önyargıları kırma hedefine odaklanmıştır ve toplumu HIV ile enfekte olmuş veya virtüsten dolayı zarar görmüş kişiler ile dayanışma içinde olma konusunda cesaretlendirmiştir. Güney Afrika'da yayımlanan *Susam Sokağı* adlı program HIV nedenli damgalama ve ayrımcılıkla mücadele için geç olmadığı mesajını halka iletmiş ve başarılı sonuçlar almıştır.

- **HIV/AIDS Hizmetlerini Teşvik Etme**

Medya Hükümet ve Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliğine giderek toplumda kondom dağıtımını, danışmanlık, test merkezleri ve tedavi destek merkezlerini desteklemelidir. Bu kuruluşlar hem HIV ile yaşayan bireylere hem de risk altındaki gruplara ulaşmada ve onları bilgilendirmede önemli bir role sahiptirler.

- **Eğitim ve Eğlence**

HIV/AIDS konusunda medyanın etkili bir şekilde halka ulaşabilmesi için verdiği mesajların hem eğlendirici hem de eğitici olması gerekmektedir. Bu iki nokta medya için en önemli amaç olmalıdır.

- **Toplumun Bilgisini Güncel Tutma**

HIV/AIDS konusunda bireyler sürekli olarak konu ile ilgili gelişmeleri takip edemezler. Bu noktada medya yaptığı yayınlar ile halkın konu ile ilgili olarak bilgisini ve ilgisini sürekli olarak en üst düzeyde tutması gerekmektedir.

- **HIV/AIDS Konusunda Liderlerin Önüne Bir Aksiyon Takvimi Koyma**

Medya toplumdaki liderlerin önüne HIV/AIDS konusunda bir aksiyon planı oluşturmaları ve bu planı uygulamaları için bir takvim koymalıdır. Uygulanmış bütün başarılı kampanyaların arkasında bu şekilde bir medya desteği vardır²⁶.

Medya toplum içerisinde sosyalleşme, toplumsal değerlerin inşası, neyin “iyi” neyin “kötü” olduğu konusunda kilit bir rol oynamaktadır. Bu yönü ile çocuklar, gençler ve yetişkinler için örnek olmaktadır (İmançer, 2006:2).

Bu noktada insan haklarının temel bir tanımını yapmak gerekmektedir. McIntyre’a göre insan hakları şiddet, korku ve açlıktan arınmaktır. Herkese eşit ve adaletli davranmak ve insani değerlere saygı duymaktır. Pratikte insan haklarının uygulanıp uygulanmadığını gözlemek için toplum bir denetim mekanizmasına ihtiyaç duyar. Bu noktada sivil toplum örgütleri ve medya insan hakları ihlali yapılmasını önlemek, denetlemek ve halkı bu yönde bilinçlendirmek için önemli bir rol üstlenirler (Alankuş vd. 2007:167).

Medya kuruluşları, toplumda ırk, etnik köken ve dini inanç temelinde tanımlanan kültürel çeşitliliklere sahip grupların, ulusal ve uluslararası düzenlemelerde yer verilmiş ve koruma altına alınmış, var olma ve kendini ifade etme hakkını gerçekleştirebilmesi, bu grupların ayrımcılığa uğramaksızın, toplumsal barışı güçlendirme yönünde temsili için iyi niyetle ve üst düzeyde çaba göstermeyi bir görev bilmelidir²⁷.

Türkiye’de HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin yoğun olarak hak ihlali yaşadıkları bir diğer alan ise medyadır. Pozitif Yaşam Derneğinin Aralık 2010’da yayımladığı Ağustos 2008 ve Aralık 2009 dönemine ait Türkiye’de Yaşayan Kişilerin Yaşadıkları Hak İhlalleri raporuna göre HIV pozitif bireylerin yaşadıkları hak ihlallerinin %15’i medya aracılığıyla gerçekleşmektedir. Medyada aracılığıyla gerçekleşen hak ihlalleri; bilgilerin gizliliği, mahremiyet haklarının korunmaması, HIV pozitif kişilerin deşifre edilmesi, yanlış mesajlar içeren haberlerin yapılmasıdır²⁸.

Geçen yıllar içerisinde yapılan çalışmalar ile medyada olumlu gelişmeler olmasına karşın hala çok yoğun bir şekilde HIV/AIDS ile yaşayan bireylere yönelik hak ihlalleri yaşanmaktadır. Konu ile ilgili olarak haber yapan gazetecilerin HIV/AIDS konusunda

²⁶ <http://www.kff.org/hivaids/upload/The-Media-and-HIV-AIDS-Making-a-Difference.pdf> (Erişim Tarihi: 21.02.2012)

²⁷ <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-media-and-diversity-culture.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2012)

²⁸ http://pozitifyasam.org/assets/files/Hak_ihlalleri%20Raporu_kasim2010.pdf (Erişim Tarihi: 11.01.2012)

yeterli bilgiye sahip olmadığı, bulaş yolları ile ilgili olarak yanlış bilgilendirme yaptığı, terminolojiyi doğru kullanmadıkları ve çoğu zaman HIV/AIDS'in sadece belli toplumda "marjinal" olarak algılanan gruplara ait bir hastalıkmiş gibi göstermektedirler. Gerek yazılı gerek görsel medyada kişisel bilgilerin ve ad soyadı gibi bilgilerin açıkça ifşa edildiği ve kişisel bilgilerin gizliliği hakkının ihlal edildiği sıkça görülen bir durumdur.

Örneğin, 2009 yılı içerisinde HIV ile enfekte olan bir çocuğun tüm kişisel bilgilerinin medyada açıkça belirtilmesi çocuğun ailesini zor duruma sokmuş, toplum tarafından dışlanmalarına sebep olmuş ve aile köy dışında bir yerde yaşamak zorunda kalmıştır. İlerleyen günlerde çocuğun ebeveynleri işten atılmış ve çocuğun tedavisi bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Medyada yaşanan hak ihlalleri HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin geleceklerini, tedavilerini, kariyerlerini tümüyle olumsuz etkilemektedir. Bu hassas konuda gazetecilerin gerekli HIV/AIDS ve etik eğitimlerini alarak haber yazmaları önemlidir²⁹. Medya mensuplarının bu konuda terminolojiyi öğrenmeleri ve doğru bir biçimde kullanmaları gerekmektedir³⁰. Konu ile ilgili olarak medya mensuplarına gerekli destek sağlanmalıdır³¹.

Türkiye'de medyada HIV/AIDS konusunda yaşanan hak ihlalleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

- **Görsellik ve Doğru Bilgi:**

HIV ve AIDS ile ilgili haber içeriklerinde kullanılan kan, cinsellik, kasları erimiş (özellikle siyahi ırk), soluk benizli hasta insanlar, yüzü görünmeyen varlıklar ve ölümü çağrıştıran görseller, mevcut önyargıları desteklemekte ve arttırmaktadır. HIV ile yaşayan kişilere yönelik önyargıları besleyen başlık, haber ve görseller onların damgalanarak daha fazla ayrımcılığa uğramalarına ve toplumun HIV/AIDS'e kulaklarını kapamasına sebep olmaktadır. HIV yayılımının başlıca nedenlerinden biri korku dilinin, doğru ve çağdaş bilgilere erişimin önünde engel oluşturmasıdır. Yapılan haberlerde olumsuz görsellerin yanı sıra, HIV/AIDS ile ilgili terminolojinin doğru kullanılmadığını, en önemlisi de HIV'in bulaş yolları ile ilgili yanlış bilgilendirmeler

²⁹ http://pozitifyasam.org/assets/files/Hak_ihlalleri%20Raporu_kasim2010.pdf (Erişim Tarihi: 13.01.2012)

³⁰ <http://www.ifj.org/assets/docs/117/252/83d8475-9cb28fc.pdf> (Erişim Tarihi: 19.02.2012)

³¹ Pozitif Yaşam Derneği tarafından 2007 yılında medya mensuplarına yönelik "Medyada Duyarlılaştırma Projesi" adında bir dizi etkinlik ve eğitim düzenlenmiştir. Proje kapsamında medya mensuplarına HIV/AIDS ile ilgili olarak eğitimler verilmiştir. Etkinliğe katılan medya mensuplarının haber dilinde olumlu gelişmeler olmuştur. Proje ile ilgili bilgi <http://pozitifyasam.org/tr/tamamlanan-projeler/medyada-duyarlilastirma-projesi.html> adresinden alınabilir.

yapıldığını görülmektedir. Haberlerde yer aldığına aksine günümüzde Dünya Sağlık Örgütü'nün kronik hastalıklar listesinde olan HIV, 1996'dan bu yana başarılı tedaviler ile sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmeyi mümkün kılmaktadır. Karanlık ve korkutucu görüntülerle, yanlış bilgilerle HIV/AIDS ile savaşamadığı bilinmektedir. Olumsuz tutum yerine doğru ve pozitif haberler kullanılması HIV/AIDS mücadelesine güç katmaktadır³².

- **Kişisel Bilgilerinin Deşifre Edilmesi**

Her ne kadar evrensel ve ulusal gazetecilik ilkeleri, basın etik ilkeleri olmasına karşın birçok haberde kişisel bilgiler ilgili kişinin rızası dışında deşifre edilmektedir. Gerek yazılı gerek görsel medyada; kişisel bilgilerin, ad ve soyadı dahil olmak üzere, yüzünün tanınacak biçimde açıkça ifşa edilmesi ve kişisel bilgilerinin gizliliği hakkının ihlal edilmesi yine medyada sıkça görülen bir durumdur. Bir kişinin tıbbi bilgileri ve özellikle HIV pozitif olduğunun açıklanması Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda tıbbi tanı bilgisinin açıklanması taraf olduğumuz Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi'nin 8.maddesi, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi 17.maddesi, Biyotıp Sözleşmesi'nin 10.maddesine de aykırılık oluşturmaktadır. Bir kişinin, kişisel bilgilerini meslekleri gereği öğrenen (medya mensubu, muhtar, sağlık personelinin veya emniyet görevlilerin) tıbbi zorunluluk ve hâkim kararı olmaksızın açıklaması Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca suç teşkil etmektedir. Tüm kurum/kuruluş ve ilgili – ilgisiz yetkililerin tıbbi bilgilerin gizliliği konusunda gerekli özeni göstermesi gerekmektedir. Aksi durumda hukuksal ve cezai sorumluluğu doğmaktadır³³.

- **Yanlış Bilgi**

Pozitif Yaşam Derneği'nin 2007 yılında Türkiye'deki üniversite öğrencilerine yönelik yürüttüğü anket çalışmasına göre gençlerin %35'i HIV/AIDS konusunda medyayı birincil bilgi kaynağı olarak görmektedir. Ancak medyada yer alan haberlere bakıldığında HIV/AIDS ile ilgili birçok yanlış bilginin yer aldığı görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin HIV/AIDS hakkında yanlış bilgilere sahip olduğu görülmektedir.

³² http://pozitifyasam.org/assets/files/Gorselik_vedogru_bilgi.pdf (Erişim Tarihi: 03.01.2012)

³³ <http://pozitifyasam.org/tr/medyada-nefret-soylemi-ve-ya-suclari-hiv-aids.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2012)

Buna göre medya HIV/AIDS konusunda yanlış bilgileri halkın medya aracılığı ile edindiği ve medyanın bu yanlış bilgileri yaydığı söylenebilir³⁴.

- **Nefret Söylemi**

Türkiye’de yaşanan bir diğer problem ise medyanın yaptığı haberler ile nefret söylemini oluşturması ve yaymasıdır. Türkiye’de ana akım medya yaptığı haberlerde kullanılan dilde HIV pozitif bireyler ötekileştirilmekte, toplumda varlıkları tehlikeli bir durum gibi gösterilmektedir. Bu durumda medya HIV pozitif bireylere yönelik önyargıları güçlendirmektedir³⁵.

- **Etik İhlalleri**

Türkiye’de basın mensupları HIV/AIDS konusunda meslek etiğine uygun olmayan haberler yapmaktadırlar. Örneğin, HIV pozitif olan ve 18 yaşından küçük bireyler ile ilgili haberler yapıldığı görülmektedir. Bu durum Basın Kanunu mad.21/c düzenlemesine de aykırılık taşımakta olup 18 yaşından küçük mağdurun kimliğinin yayınlanmaması ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır. Çocuğun tıbbi durumunun teşhiri Türkiye’nin taraf olduğu Biyotıp Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesinde açıklanan çocuğun üstün yararı ilkesi ile de açıkça çelişmektedir. Pozitif Yaşam Derneği’nin konu ile ilgili olarak tespit ettiği etik ihlalleri şu şekildedir³⁶:

- Yayınlarda hiç kimse; ırkı, cinsiyeti, sosyal düzeyi ve inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz.
- Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan ve iftira niteliği taşıyan ifadeler yer verilemez.
- Kişilerin özel yaşamı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamaz.
- Saklı kalması kaydıyla verilen bilgiler, kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanamaz.

³⁴ <http://pozitifyasam.org/tr/pyd/bilgi-kaynagi-medya.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2012)

³⁵ http://pozitifyasam.org/assets/files/hiv_tasiyicilari_basibos.pdf (Erişim Tarihi: 21.03.2012)

³⁶ http://pozitifyasam.org/assets/files/5_Konu_%20Urfa.pdf (Erişim Tarihi: 21.08.2012)

- Yasaların suç saydığı eylemler, gerçek olduğuna inandırıcı makul nedenler bulunmadıkça kimseye atfedilemez.
- Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır.
- Basın organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar.

2.4. İnternet ve Sosyal Medya

Tarihçilere göre insanlık iki sanayi devrimi yaşamıştır. Bunlardan ilki 18. yüzyılın üçüncü çeyreğinde başlamıştır. İkinci sanayi devrimi ise ilkinden 100 yıl sonra gerçekleşmiş ve içerisinde elektriğinde keşfi başta olmak üzere birçok gelişmeyi dahil etmiştir. Bu iki sanayi devrimi sonrasında şu anda içinde bulunduğumuz dönemde enformasyon teknolojileri baş döndürücü bir hızla gelişmiş ve tüm dünyayı bir ağ şeklinde sarmıştır. Bu da enformasyon teknolojiler açısından bir devrimdir (Castells, 2008:).

2.4.1. İnternetin ortaya çıkışı

1940 yılında elektronik temelli enformasyon teknolojileri bilimsel ve endüstriyel alanda ortaya çıkmıştır. Bu noktada elektronik alanındaki büyük değişimlerin ikinci dünya savaşı sırasında ortaya çıkmış olması önemlidir. İlk programlanabilir bilgisayarlar ve 20. yüzyıldaki enformasyon teknolojisi devriminin mikro elektriğin kaynağı olan transistörün icadı ve kullanımı da bu döneme rastlamaktadır. Ancak yeni enformasyon teknolojilerinin yaygın bir biçimde kullanımı ancak 1970’li yıllarda mümkün olmuştur. Bugün yaygın olarak kullandığımız bilgisayarların da bir savaş teknolojisi ürünü olduğu kabul edilir (Castells, 2008:51).

Sosyal Medya terimini tanımlamak için önce İnternet in tarihinden bahsedilmesi gereklidir. İnternet in kökleri ABD’nin en yenilikçi araştırma kurumlarından biri olan ABD Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Kurumu’nda (Advanced Research Projects Agency – ARPA) yatar. 1950’lerde ilk Sputnik³⁷’in fırlatılışı ile ARPA bir kısmı teknoloji tarihini değiştiren geniş ölçekte bir dizi karar aldı. 1960 – 1964

³⁷ Sputnik: Yapay uyduların uygulanabilirliğini göstermek amacı ile 1950’lerin son yıllarında Sovyetler Birliği tarafından yürütülen insansız uzay uçuşudur. 4 Ekim 1957’de fırlatılan Sputnik 1 dünyanın ilk yapay uydusudur.

döneminde Rand Corporatin’da görev yapan Paul Baran’ın bir fikrin geliştirilmesi ile çizilen stratejilerden biri de, nükleer saldırılardan etkilenmeyecek bir iletişim sisteminin kurulmasıydı.

Paket – anahtar iletişim teknolojisine dayanan bu sistem, ağın komuta ve kontrol merkezlerinden bağımsız olmasını sağlayacak, böylece mesaj birimleri ağ içerisinde kendi yollarını bularak ağın herhangi bir noktasında tutarlı bir anlamla yeniden toplanabilecekti. Daha sonra dijital teknoloji, ses, görüntü ya da veri her türlü mesajın paketlenmesini sağladığında bağlantıları kontrol merkezi kullanmaksızın iletebilen bir ağ oluşturuldu. Dijital dilin evrenselliği ve iletişim sisteminin ağ oluşturmaya yönelik saf mantığı yatay, küresel iletişim için teknolojik koşulları hazırladı (Castells, 2008: 58).

ARPANET adını taşıyan ilk bilgisayar ağı 1 Eylül 1969’da Los Angeles’ta California Üniversitesi’nde, Stanford Araştırma Enstitüsü’nde, Santa Barbara’da ve Utah Üniversitesi’nde kurulmasıyla devreye girdi. Ağ, ABD Savunma Bakanlığı ile işbirliği yapan araştırma merkezlerine açıldı. Ancak bu ağı bilim insanları kendi iletişim amaçları ile kullanmaya başladı. Aynı zamanda bilim – kurgu meraklıları da bu ağı iletişim için kullanmaya başladı. Bu noktada askeri odaklı araştırmaları bilimsel iletişimden, kişisel sohbetlerden ayırmak imkânsız bir hale geldi. Bu yüzden bütün bilim insanlarının bu ağa girmelerine izin verildi. Bilimsel amaçlarla kullanılan ARPANET ile askeri uygulamalar ile kullanılan MİLNET birbirinden ayrılmış oldu.

1980’li yıllar içerisinde Ulusal Bilim Vakfı da (National Science Foundation) bir başka bilimsel ağın (CSNET) ve IBM’le işbirliği içinde fen bilimleri mensubu olmayan bilim insanlarına yönelik farklı bir ağın, BITNET’in yaratılma sürecine dahil oldu. Ancak tüm bu ağlar temel olarak iskelet görevi gören ARPANET’i kullanmaktaydı. 1980’lerden önce ARPA-İTERNET adı verilen, sonra İTERNET olarak adlandırılan ağlar, o dönemde Savunma Bakanlığı tarafından destekleniyor ve Ulusal Bilim Vakfı tarafından işletiliyordu.

20 yılı aşkın bir süre hizmet veren ancak teknolojik olarak modası geçen ARPANET, 28 Şubat 1990’da kapatıldı. Ardından İnternet in iskeleti olma görevi Ulusal Bilim Vakfı’nın işlettiği NSFNET’e verildi. Bu oluşumunda 1995 yılında kapatılmasının

ardından ticari baskılar ile birlikte İnternet in özelleştirilmesinin önü açıldı. Ancak özelleştirilen İnternet te, düzenleyici, yönlendirici bir mekanizme bulunmuyordu.

Bu dönemde, bazı mekanizme ve oluşumlar teknik koordinasyon sağlamak ve İnternet adreslerinin dağıtılması yönünde anlaşmalar yapmak için gayri resmi sorumluluklar üstlendi.1992'nin ocak ayında, Ulusal Bilim Vakfı'nın inisiyatifiyle, kar amacı gütmeyen bir örgüt olan "İnternet Society" önceden mevcut koordinasyon sorumluluğu taşıyan İnternet Faaliyetleri Kurumu ile İnternet Mühendisliği Güç Birimi gibi örgütlenmelerden sorumlu kılındı. Bu koordinasyon temelinde uluslararası açıdan çok tartışmalı bir problem olan alan adı adreslerinin dünya çapında dağıtımı konusunda sağlandı (a.g.e. 59,60).

İlerleyen yıllarda ucuzlayan PC sistemleri birçok insanın İnternet e ulaşımını sağladı. Kısa bir süre içerisinde kişisel bilgisayarları (PC) artarken fiyatları düştü. Aynı zamanda bu sistemler taşınabilir hale gelmeye başladı. Kişisel bilgisayarların ve ağların iletişim becerisinin gelişmesi ile bülten tahtası sistemleri (BBS/Bultein Board Systems) önce A.B.D'de daha sonra dünya çapında hızla yaygınlaşmaya başladı. Bülten tahtası sistemleri karmaşık bilgisayar sistemleri gerektirmiyordu. Yalnızca PC, modem ve bir telefon hattı yeterliydi. Böylece bu sistemler her türlü kişisel merak ve ilgi alanı için bir ilan tahtası haline geldi ve bu da "sanal cemaatler"i yarattı (Rheingold 1993'den aktaran, Castells, 2008:64).

1980'li yıllarda milyonlarca İnternet kullanıcısı birbirine uyumlu olmayan protokoller ile İnternet 'e erişmekteydi. 1990'lı yıllarda bu ağların bütünleşmesi İnternet'i küresel bir ağ haline getirdi. Ardından kullanıcılar için büyük bir yenilik olan, İnternet sitelerinin içerdiklerini yerlerine göre değil bilgiye göre düzenleyen sonra da kullanıcılara istedikleri bilgiyi bulabilmeleri için kolay bir arama sistemi sunan yeni bir uygulama "world wide Web" tasarlandı. Bu sistemi tasarlayan Cenevre'deki Avrupa Nükleer Araştırmalar Merkezi CERN bilginin yatay bilgi bağlantılarına dayalı olarak örgütlendiği yeni bir sistem geliştirdi. Bu yeni sisteme çoklu medya dünyasından uyarlanan işitsel görsel bir dil eklendi. CERN ekibi, "hipertext" dökümanları için "hipertext markup language" (HTML) denilen bir format yarattı.

Bilgisayarların TCP/IP protokolünün üstüne ekleyip kendi özgül dillerini uyarlayabilmeleri için İnternet 'in esneklik geleneği dahilinde tasarlanan bir formattı.

Aynı zamanda Web tarayıcıları ve Web serverları arasında iletişimi yönlendirecek bir “hipertext” aktarıl protokolü (HTTP) oluşturup, uygulama protokolündeki bilgiyle, istenilen bilgiyi bulduran bilgisayar adresindeki bilgiyi birleştiren standart bir adres formatı “uniform resource locator”ı (URL) yaratıldı. Bu sistemlerin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan ilk tarayıcı yazılımları ile İnternet daha eğlenceli bir hal aldı. Ardından gelişen arama motorları ile birlikte tüm dünya bu yeni ağı, İnternet ’i kucakladı (a.g.e. 66).

2.4.2. Sosyal medya

İçinde yaşadığımız yüzyıl içerisinde bilgi teknolojilerini merkez alan devrimler sayesinde toplumun maddi temeli yeniden şekillenmeye başlamıştır. Dünyanın dört bir köşesinde ekonomiler devleler ve toplumlar oluşan bu yeni alanda küresel olarak birbirine bağımlı bir hale geldi. İletişim bu yeni dünyada daha sayısal daha evrensel bir hale geldi. İletişim bu hali ile daha kültürün sözcüklerinin, seslerini ve imgelerinin üretimini ve dağıtımını küresel olarak entegre bir hale getirmiştir. İnteraktif bilgisayar ağları, yeni iletişim biçimleri ve kanalları yaratarak hayatın her alanını şekillendirmiş ve hayat tarafından şekillendirilmiştir (Catells, 2008:3).

Bu anlamda iletişim alanında teknolojik gelişmelerin bir “devrim” olduğu söylenebilir. Akar’a göre iletişim tarihinde iki önemli devrim yaşanmıştır. İçinde yaşadığımız dönemde en önemli olan devrim “Sosyal Medya” devrimidir (Akar, 2010:4).

İletişimlerde bir şeyin devrim olarak adlandırılabilmesi için aracılı iletişimde yapısal değişimler ya da niteliksel teknik gelişmeler meydana gelmek zorundadır. Bu bağlamda medya tarihinde çeşitli iletişim devrimleri meydana gelmiştir. Bunlar ikiye ayrılmaktadır (Dijk 2006’dan aktaran, Akar, 2010:17).

“Sosyal Medya” terimi 1990’ların ortalarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Kavram ilgili dönemde “Multimedyanın” yerini almaya başlamıştır. Tüm bu noktaları göz önünde bulundurarak Sosyal Medya’nın tanımlarına ilişkin şunlar söylenebilir: En geniş anlamı ile Sosyal Medya, bilginin bir ağ tarafından dağıtılmasıdır (Akar, 2010:6). Sosyal Medya bir kavram olarak ne kadar bilgisayarlaşmaya aşırı derecede bağlı ise de sadece “dijital” medya değildir. Başka bir deyişle medyanın dijitalleşmiş formu değil, daha çok bilginin yayıldığı bağımsız interaktif bir ortam ya da dağıtım biçimidir (Chun 2006’dan aktaran, Akar 2010:6).

Sosyal Medyanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Liter vd.'den aktaran, Akar, 2010:6):

- Dijital Olması
- İnteraktif olması
- Bağlantı içeren metinlere sahip olması
- Sanal olması
- Ağ yapılı olması
- Simülasyon olması

Yeni ve medya ve geleneksel medyanın birçok alanda birbirleri ile farklılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıklar:

Tablo 4. Eski ve yeni tarz medyanın karşılaştırılması

Medya: Eski Tarz	Medya: Yeni Tarz
<ul style="list-style-type: none"> • Tek Yönlü	<ul style="list-style-type: none"> • Katılımcı
<ul style="list-style-type: none"> • İtme Yönlü • Bölerek/kesintili iletişim • Marka yönlü	<ul style="list-style-type: none"> • Çok Yönlü (markadan müşteriye, müşteriden markaya, müşteriden müşteriye) • Kullanıcı – güçlü, kullanıcı seçimli
Sonuçta: Bir monologdur.	Sonuçta: Bir diyalogdur.

Kaynak: Awarrennes 2009'dan aktaran (Akar, 2010:8)

2.4.3. Web 1.0 ve Web 2.0 kavramları

Çalışmanın bu kısmında Web, Web 1.0 ve Web 2.0 kavramları incelenecektir. Öncelikle “Web” kavramının açıklanacak ardından Web 1.0 ve Web 2.0 kavramları irdelenecektir. Web, İngilizce bir kavramdır. Kumaş dokusunun yapısından esinlenilerek bilgisayar ağının ifade edilmesi için kullanılmıştır. Kavram, “www” ile ifade edilir ve “World Wide Web” in kısaltmasıdır. Web, İnternet üzerindeki servislerden birisidir. Bilginin ve medyanın (resim, müzik, video, metin, veri) bir sunucu üzerinden diğer bilgisayarlara aktarılmasını sağlar³⁸.

En temel tanımı ile Web 1.0, “salt okunur” Web ara yüzüne sahip sistemlere verilen addır. Bu Web yapı ile oluşturulan Web siteleri basitçe iletişim kurmak veya işletmelere

³⁸ <http://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/etudio/ders/Internet/html/htmlbasics/Web.htm> (01.12.2011).

bilgi sağlamak için kullanılmaktaydı. Bir başka deyişle Web 1.0, bilgiyi “aramaya” ve “okumaya” olanak sağlamaktaydı. Web 1.0’da kullanıcılar doğrudan kaynağa giderek bilgiye ulaşmaktadırlar. Kullanıcı ve Web sitesi arasında interaktif bir etkileşim bulunmamaktadır (Akar, 2010:14).

Web 2.0, O'Reilly Media tarafından 2004'de kullanılmaya başlayan bir sözcüktür ve ikinci nesil İnternet hizmetlerini, toplumsal iletişim hizmetleri, vikileri yani İnternet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak yarattıkları bir sistemi tanımlar³⁹.

Tim O'Reilly'e göre Web 2.0'ın tanımı şöyledir: *"Web 2.0 bilgisayar endüstrisinde İnternet in bir düzlem olarak ilerlemesiyle bir işletme devrimi ve bu düzlemin kurallarını başarı için anlamaya çalışmaktır. Bu kurallar arasında başlıcası şudur: Ağ etkilerini daha çok insanın kullanabilmesi için programlar kurmak."*⁴⁰

Akar'a göre, Web 2.0 ise Web 1.0'dan farklı olarak kullanıcıların İnternet üzerinde içerik yaratmasına izin veren bir sistemdir. Web 2.0'da her katılımcı içerik yaratıcısı olabilir ve içerik yaratma potansiyelini maksimize etmek için çok sayıda teknolojik yardımla donatılmaktadır. Web 2.0'ın demokratik yapısı, her tür metin, ses, video içeriğini, etiketi, yorumu karşılıklı değiş tokuş edebilen ve hem iç hem dış grup “sayfalarına” bağlantı yapabilen çok büyük sayıdaki iş ve arkadaş gruplarının yaratılması ile örneklenebilir (Cormode ve Krishnamurty, 2008'den aktaran Akar, 2010:15).

Tanımlardaki tüm kesinliğe rağmen Akar'a göre bir sitenin Web 1.0 veya Web 2.0 olarak sınıflandırılması çok zor bir iştir (Akar 2010: 16). En temel anlamıyla Web 1.0 ve Web 2.0 arasındaki farklar şu şekilde özetlenebilir:

Tablo 5. Web 1.0 ve Web 2.0 teknolojilerinin karşılaştırılması

Web 1.0	Web 2.0
Daha çok yazı okuyarak	Daha çok yazı yazarak
Bireysel anlamda	Kolektif anlamda
Daha çok yazı	Daha çok video
HTML tabanlı	XHTML tabanlı
Statik sayfalar	Aktif sayfalar
Admin taraflı	Kullanıcı taraflı
Paylaşma kısıtlı	Paylaşma açık
Bir kaç sayfa	Birçok sayfa

³⁹ http://tr.wikipedia.org/wiki/Web_2.0 (03.12.2011).

⁴⁰ http://tr.wikipedia.org/wiki/Web_2.0 (03.12.2011).

Daha çok ticari	Daha çok sosyal
Profesyonellere yönelik	Amatörlerde kullanılabilir
Dial up bağlantısal tasarım	Geniş bant özelliğine uygun tasarım
Sadece bilgi için	Alışveriş ve sosyal anlamda

Kaynak: bilgius.com⁴¹

2.4.3.1. Web 2.0 Uygulamaları

Web 2.0 ile çalışan uygulamalar beşe ayrılmaktadır. Akar'a göre Web 2.0 uygulamaları şu şekilde tanımlanabilir (Akar, 2010: 16 -17):

- **Bloglar:** Weblog kelimesinin kısaltılmasıdır. Çevrimiçi günlük olarak bilinen ve en hızlı büyüyen Web 2.0 uygulamasıdır.
- **Sosyal Ağlar:** Diğer kullanıcıların kişisel içerik ve iletişimleri değiş tokuş yapmak için erişebileceği, kullanıcıların kişisel Web sitesi yapmalarına olanak veren uygulamalardır.
- **Topluluklar:** Belirli içerik türlerinin düzenlendiği ve paylaşıldığı Web siteleridir.
- **Forum/ilan Tahtaları:** Genellikle özel ilgiler etrafında bilgi ve fikir paylaşımı sağlayan sitelerdir.
- **İçerik Toplayıcılar:** Kullanıcılara, erişmek istedikleri Web içeriğini tümüyle ihtiyaca göre düzenlemeye imkân veren uygulamalardır.

2.5. Sosyal Medya Kavramı ve Tarihi

Temel olarak Sosyal Medya için her kesim tarafından kabul görmüş kesin bir tanımlama söz konusu değildir. Bazı çalışmalarda Web 2.0 ve Sosyal Medya birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadır (Fox 2009 ve Borges 2009'dan Aktaran Akar 2010:17).

Bazı çalışmalarda ise bu iki kavramın farklılıklarına vurgu yapılmıştır (Postman 2009; Bruns ve Bahnisch 2009'dan aktaran Akar 2010:17).

Bir tanıma göre Sosyal Medya; kullanıcıların birbirleriyle bilgi, görüş ve ilgi alanlarının paylaşarak etkileşim kurmaları için olanak sağlayan çevrimiçi araçlar ve Web sitelerini içermektedir (Onat, 2010)⁴².

⁴¹ <http://www.bilgius.com/tag/Web-1-0-nedir/> (Erişim Tarihi:13.12.2011).

Bir başka tanıma göre Sosyal Medya; bireylerin sınırları belli olan bir sistem içerisinde açık veya yarı açık profil oluşturmalarına izin veren, farklı kişiler ile bağlantı paylaşımında bulunan kişilerin listesini, bu kişilerle bağlantılı olduğu diğer kişileri gösteren Web tabanlı hizmetler olarak tanımlanmaktadır (Binark, 2009:29).

Başka bir tanıma göre Sosyal Medya / toplumsal paylaşım ağları⁴³ profili esas alarak, kişilerin oluşturmuş oldukları profiller üzerinden yorumda bulunarak birbirleriyle ilişki kurdukları bir Web sitesi kategorisi olarak tanımlanmaktadır (Binark VD, 2009:29).

Roberts ve Kraynak, Sosyal Medyayı, basitçe işbirlikçi, kullanıcı yaratımlı çevrimiçi içerik olarak ifade etmektedir (Akar, 2010:17).

Günümüzde oldukça yaygın olarak kullanılan Sosyal Medya platformlarının ilk örneklerinin 1990'lı yılların başında görülmeye başlandığı söylenebilir. Tanınan ilk Sosyal Medya platformu 1997 yılında kurulan *Six Degrees* adlı sitedir. Milyonlarca kullanıcıya ulaşan site kullanıcılarının ilgisini çekemediği için 2000 yılında kapanmıştır. *Six Degrees*'in başarısını sürdürmemesinin nedeni, kullanıcıların birbirlerini arkadaş olarak ekledikten sonra sitede yapacakları alternatif uygulamalar olmamasıydı (Binark vd. 2009:27). *Six Degrees*'den sonra 2001 yılında kurulan *Ryze.com* iş dünyasındaki profesyonellere hitap etmekteydi. Sitenin 200 ülkede 500.000'den fazla kullanıcı olduğu düşünülmektedir. *Ryze.com*'dan sonra kurulan *Friendster* sitesi kullanıcılarını sadece iş bağlamında değil daha geniş bir sosyal kesime hitap edecek şekilde tasarlanmıştır. Site insanların yeni arkadaşlar ile tanışmalarına, eski arkadaşlar ile ilişkilerini sürdürmelerine ve çevrimiçi içerik paylaşımında bulunmalarına yardımcı olacak bir şekilde tasarlanmıştır. *Friendster* zaman içinde artan kullanıcılarından dolayı teknik ve toplumsal sorunlar ile karşılaşmıştır (Boyd ve Ellison, 2007'den Aktaran, Binark vd. 2009:28).

2003 yılına gelindiğinde Sosyal Medya platformlarında büyük bir artış görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde en çok dikkat çeken siteler *Facebook* ve *MySpace* olmuştur. *MySpace* özellikle favori müzik grupları ile iletişime geçmek isteyen gençlerin tercihi olmuştur. İlk dönemlerinde medyada pek yer alamayan site Rupert Murdoch'un sahip

---

⁴² ilet.gazi.edu.tr/31/5.pdf (Erişim Tarihi: 13.12.2011).

⁴³Kaynak gösterilen çalışmada Binark, Sosyal Medya kavramını oluşturan *social network sites* tanımını Toplumsal Paylaşım Ağları (TPA) olarak adlandırılma tercihi yapılmıştır. Çalışmada TPA Sosyal Medya yerine kullanılmıştır (Binark, 2009:25).

olduğu News Corporation'ın siteyi satın alması ile sık sık gündeme gelmiştir (Boyd ve Ellison, 2007'den Aktaran, Binark vd. 2009:28).

2004 yılına gelindiğinde ise *Facebook* olgusu ortaya çıkmıştır. Sitenin ilk adı The Facebook'dur. Başlangıçta sadece Harvard Üniversitesi'nin e posta adreslerine sahip olan kullanıcılara hizmet vermiştir. Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan site daha sonra A.B.D'de bulunan diğer üniversitelerin öğrenci ve mezunlarını da kabul etmeye başlamıştır. İlerleyen dönemlerde lise öğrencilerini ağına katmıştır. Ardından da bütün kullanıcılara kapılarını açmıştır (Boyd ve Ellison, 2007'den Aktaran, Binark vd. 2009:28,37).

Günümüzde sürekli olarak yeni sosyal paylaşım siteleri yayına başlamaktadır. Ancak bu siteleri birbirinden ayıran özellik görünürlük ve erişime ilişkin yapısal farklılıklardır. Aynı zamanda bazı dil, cinsiyet ve siyaset gibi özellikleri temel alan siteler de kurulmaya başlanmıştır. Bu noktada sadece iş dünyasından profesyonellerin katıldığı siteler de oluşturulmuştur (Boyd ve Ellison, 2007'den Aktaran, Binark vd. 2009:32).

Her geçen gün artan Sosyal Medya platformlarının ortak özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Bayburtlu, 2009)⁴⁴:

- **Erişilebilirlik:** Her zaman her yerden erişim sağlanabilir. Bunun arkasında bir diğer özellikleri olan programlanabilirlik varsa da ilk günden mobil cihazlarla uyumlu geliştiriliyorlar, eposta ile güncellenmektedir.
- **Programlanabilirlik:** Aşağı yukarı her platformun kendine has ya da belli standartları kullanan bir uygulama geliştirme ara yüzü (API) vardır. Bu sayede sürekli bir takım araçlarla kullanıcılara ek fonksiyonların sağlanması mümkün olmaktadır.
- **Ölçeklenebilirlik:** Genellikle binlerle ifade edilen bu araçların kullanıcı sayısı milyonları bulsa da, baştan itibaren pek çok yeni nesil teknolojiyi kullanarak kitlelere hizmet verebilecek kapasitedeler.
- **Dinamik:** Sosyal Medyanın en önemli özelliği de her şeyin su gibi akışkan, dinamik, sürekli güncelleniyor olmasıdır. Bir blog takip ediyorsanız tabii ki bunun bir güncellenme sıklığı olmaktadır. Ancak takip ettiğiniz blog sayısının artmasıyla

⁴⁴ <http://www.burak.com/2009/06/23/sosyal-medya-nedir/> (Erişim Tarihi:15.12.2011)

beraber Sosyal Medya sizin için bir süre sonra takip edilemeyecek bir hızla akan bir nehir haline gelmektedir. Yani her ne kadar servisin tipiyle ilintiliyse de dinamizm Sosyal Medyanın her yanındır.

2.5.1. Sosyal medya sınıflandırması

Günümüzde Sosyal Medyada birçok farklı kullanıcı türü için farklı siteler oluşturulmuştur. Bu anlamda Sosyal Medya araçları birçok kaynakta farklı bir şekilde sınıflandırılmıştır. İşlev-hedef kitle özellikleri ön plana alınarak yapılan bu sınıflandırmalardan biri şu şekildedir:

Tablo 6. Sosyal medya araçları

Sosyal Medya Örnekleri	Site
Sosyal ağ siteleri	<i>MySpace, Facebook, Faceparty</i>
Yaratıcı şeyler paylaşma siteleri	Video paylaşım siteleri: <i>Youtube</i> Resim paylaşım siteleri: <i>Flickr</i> Müzik paylaşım siteleri: <i>Jamendo.com</i> Destekle birleştirilmiş içerik paylaşımı: <i>Piczo.com</i> Genel entelektüel sermaye paylaşım siteleri: <i>Creative Commons</i>
Kullanıcı Sponsorlu Bloglar	<i>Resmi Apple Blogu, Cnet.com</i>
Şirket sponsorlu Web siteleri /bloglar	<i>Apple.com, P&G'nin Vocalpoint'i</i>
Şirket sponsorlu haklı neden /yardım siteleri	<i>Dove'un Gerçek Güzellik sitesi, click2quit.com</i>
Davet çağrılı sosyal ağlar	<i>ASmallWorld.net</i>
İş ağ siteleri	<i>Linedln</i>
İş birlikli Web siteleri	<i>Wikipedia</i>
Sanal dünyalar	<i>Second Life</i>
Ticari topluluklar	<i>eBay, Amazon.com, Craig's List, IStockphoto, Theadless.com</i>
Podcastlar	<i>For Immediate Release: The Hobson and Holtz Report</i>
Eğitim materyalleri paylaşımı	<i>Spreadfirefox.com, Linux.org</i>
Kullanıcıların çevrimiçi haber, hikaye, müzeik, video vb. gibi öneriler yapmasını imkanı kılan sosyal işaretleme sitesi	<i>Digg, Del.icio.us, Newsvine, Mixx it, Reddit</i>

Kaynak: Akar (2010:19)

Funchs'e göre (Funchs, 2009:6-7) Sosyal Medya tarihsel olarak üç dönem geçirmiştir. Bunlar sırası ile "Bilme Dönemi", "İletişim Dönemi" ve "İşbirliği Dönemi". Bilme

döneminde bireyler tek yönlü olarak bilgi almak için İnternet kullanmaktaydılar. İletişim döneminde ise karşılıklı bir iletişim söz konudur. İşbirliği döneminde ise kullanıcılar çoklu olarak çeşitli işleri birlikte yapabilecekler ve çoklu bir kullanım söz konusu olacaktır. Tüm bunlardan yola çıkarak Funch bilgisayar sistemleri ile ilgili olarak bir sınıflama yapar. Buna göre;

- o2o (one to one relationship) bir kişiden diğerine iletişim⁴⁵,
- o2m (one to many relationship) bir kişiden birçok kişiye iletişim,
- m2m (many to many relationship) bir topluluktan diğerine iletişim olarak sınıflar.

Sosyal ağların geçtiği üç dönemi şu şekilde sınıflandırılır⁴⁷:

Tablo 7. Dönemlerine Göre Sosyal Ağlar

	Senkronizasyon	Asenkronizasyon
Bilme Dönemi (Web 1.0)	Dosya paylaşımı için eşten eşe bağlantı ⁴⁶ (o2o, m2o, o2m)	Web siteleri (o2m) Çevrimiçi gazeteler (o2m, m2m) Alternatif çevrimiçi yayım araçları (Indymedia, Alternet o2m, m2m) Çevrimiçi arşivler (o2m, m2m) e- portfolio (o2m) İnternet radyoları/podcasting (o2m) Sosyal yer imleri (o2m, m2m) Sosyal atıf (o2m, m2m) Elektronik takvim (o2m) RSS (RSS, o2m)
İletişim Dönemi (Web 2.0)	Chat uygulamaları (o2o, m2o, m2m) Çevrimiçi mesajlaşma (o2o, o2m) Sesli mesajlaşma	E – posta (o2o, o2m) Mail listeleri (m2m) Bülten tahtası sistemleri (m2m) Web tabanlı tartışma panoları (m2m) Bloglar (o2m, m2o)

⁴⁵ Relationship orijinal kaynaktan iletişim kurma anlamında kullanılmıştır.

⁴⁶ İki veya daha fazla bilgisayar arasında veri kopyası oluşturmak için kullanılan bir network program protokolüdür. Türkiye Bilişim Derneği tarafından hazırlanan İngilizce – Türkçe sözlükte “Eşten Eşe Bağlantı” olarak tanımlanmıştır.

	(o2o, o2m, m2m) Video konferans sistemleri (o2o, o2m, m2m)	Video ve fotoğraf blogları (o2m, m2o) Sosyal paylaşım siteleri (o2o)
İşbirliği Dönemi (Web 3.0)	(o2o, o2m, m2m)	Ortak çalışma alanları.

2.5.2. Sosyal ağ siteleri

İlk olarak sosyal ağ siteleri 1990'lı yılların başlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Standart Web uygulamaları olarak görülen bu ağlar öncelikle kişisel etkileşimleri kolaylaştırma üzerinde yoğunlaşmıştır. Kullanıcılar mevcut bağlantı ve arkadaş ağlarını tamamlayan kendi çevrimiçi ağlarını yaratmış, ağ üzerinde kayıt yaptırmış mevcut arkadaşlarının yerini bulmuş ve onları kendi çevrimiçi sosyal ağlarına eklemiştir.

2.6. Ağ Toplumu

Castells'e göre içinde bulunduğumuz yüzyıl içerisinde çok büyük ekonomik, teknolojik ve kültürel değişimler geçirmiştir. Özellikle teknoloji alanındaki gelişmeler, içinde yaşadığımız dönemi Castells'in deyişiyle "Enformasyon Çağı"na dönüştürmüştür. Bu Enformasyon Çağı'nda baskın olan işlevler ve süreçler giderek ağların etrafında dönmeye başlamıştır. Buna göre ağlar toplumlarımızın yeni yapısını oluşturmaktadır. Ağ oluşturma mantığının küresel bir biçimde yayılıyor olması da üretim, deneyim, iktidar ve kültür süreçlerindeki işleyişi ve sonuçları da etkilemektedir (Castells: 2008:621).

Bu ağ yapısı başta küresel çapta ekonomiyi etkilemiştir. Castells bu ekonomiyi "Enformasyonel ekonomi" olarak tanımlamıştır. Bu yeni ekonomi 20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmıştır ve enformasyon teknolojilerindeki gelişim bu ekonominin yaratılması için maddi bir temel hazırlamıştır. Bu yeni ekonominin enformasyonel olmasının nedeni, bu ekonomide birimlerinin veya ajanların üretkenliği ve rekabet gücü temelde verimli bir biçimde bilgiye dayalı enformasyon üretme işleme ve uygulama kapasitelerine bağlıdır. Ekonominin bu biçimi, bilgi-enformasyon temelinde, ağlar oluşturmayı temel alan enformasyon teknolojisi devrimidir. Bu yeni ekonomi biçimi, küresel bir yapıya sahiptir; çünkü üretimin, tüketimin ve dolaşımın birleşenleri (sermaye, emek, hammadde, yönetim, enformasyon, teknoloji, piyasalar) gibi kilit

faaliyetleri ya doğrudan ya da dolaylı bir şekilde küresel ekonomik ağa bağlıdır. Buna göre üretim küresel bir girişim ağları etkileşim ağı üzerinden gerçekleşir ve rekabet artık burada yaşanır. Yeni enformasyon teknolojisi sanayilerinin ürünleri, enformasyon işleyen aygıtlar ya da enformasyon işlemenin kendisidir (Castells: 2008:99-100).

2.7. Sivil Toplum

Türkiye’de ve dünyada Sivil Toplum kavramının kabul görmüş net bir tanımı yoktur. Ancak Avrupa Birliği’nin tanımına göre Sivil Toplum; “Örgütlenmiş yurttaşların, yaşadıkları ülkenin toplumsal ve ekonomik kalkınmaya doğrudan katkıda bulunarak, katılımcı demokrasinin oluşturulması ve sürdürülmesi açısından (kimi zaman devlet ve hükümetten de fazla) yaşamsal bir rol üstlenir. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (ESC), “Toplumun yararı doğrultusunda sorumluluk üstlenen, resmi makamlar ve yurttaşlar arasında aracılık görevi üstlenen bütün örgütsel yapılanmaları” STK (Sivil Toplum Kuruluşu) olarak kabul etmektedir. Buna göre örgütlenmiş bir sivil toplum ve yönetiminin temel unsuru konumundaki bütün ekonomik, toplumsal ve mesleki kuruluşlar STK olarak kabul edilmektedir (STMG Sivil Toplumcunun El Kitabı - 2, 2004:10).

Sivil Toplum Kuruluşları toplum içerisinde girişimci örgütlerdir. Buna göre toplumdaki bir sorunu çözmek, bir eksikliği gidermek ve mevcut koşulların iyileştirilmesi için çalışırlar (STMG Sivil Toplumcunun El Kitabı - 2, 2004:11).

Avrupa Birliği tanımlamasına göre devlet-dışı kuruluş başka bir ifade ile “devlet tarafından kurulmamış kuruluşlar”, (Non Governmental Organisation, NGO) tanımı içindeki ağırlıklı grubu Türkiye’de dernekler oluşturmaktadır. Türkiye’de dernekler oluşturur. İçişleri Bakanlığı Dernekler Daire Başkanlığı kayıtlarına göre Eylül 2004 tarihi itibarıyla ülkemizde kurulmuş dernek sayısı 80.750’dir (STMG Sivil Toplumcunun El Kitabı - 2, 2004:11).

Sivil Toplum Örgütleri, toplumsal girişimci örgütlerdir. Bunlar; toplumdaki bir soruna çözüm üretmek ya da mevcut koşulların iyileştirilmesi için çalışırlar. Ülkemizde, ibadethane, okul vb. yaptırma – yaşatma dernekleri, spor kulüpleri, kaymakamlık hizmetlerini geliştirme dernekleri, resmi muamele sırasında zorunlu ‘bağış’ toplayan yarı-resmi STK’lar da yasal açıdan STK konumundadır. Ülkemizde bulunan STK’lar genellikle bu kapsamda yer almaktadırlar. Bu örgütlerin, STK’ların temel amacı olan “

Gönüllü ya da profesyonel insan gücünü kullanarak kamu baskısı oluşturulmasını sağlamaktan ve bireylerin bilinç ve davranışlarını değiştirme misyonundan çok uzakta oldukları söylenebilir (S.T.G.M. Sivil Toplumcunun El Kitabı - 2, 2004:11).

Bir STK'nın, aşağıda sayılan temel nitelikleri taşıması ve belli sorumlulukları üstlenmesi beklenir (S.T.G.M. Sivil Toplumcunun El Kitabı - 2, 2004:15):

1. Toplum yararı gözetmek. Toplumdan alınan güçle topluma hizmet etmek.
2. Gönüllü olmak.
3. Varoluş nedeni ve görev tanımını net olarak yapmak.
4. Hedef, program, etkinlikler ve kaynak kullanımı konularında topluma karşı saydam olmak.
5. Kaynakları, beyan edilmiş bu görev tanımına uygun ve verimli olarak kullanmak.
6. Bütün program ve projeleri, bu görev tanımına uyumlu olarak tasarlamak
7. STK'nın çalışmalarına ilgi duyan bireylere ve gelen taleplere yanıt vermek.
8. Kâr amacı ve çıkar gütmemek (Çalışmaların sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla kazanç sağlanabilir; ancak, elde edilen kazanç yine var oluş amacı doğrultusunda kullanılır.)
9. Devletten bağımsız olmak.

2.8. Sivil Toplum Örgütleri ve Sosyal Medya

İnternet in gelişmesi ile birlikte kurumların paydaşları ile olan ilişkilerini düzenleyen Halkla İlişkiler faaliyetlerinde de değişimler olmuştur. Şirketlerin, organizasyonların halkla ilişkiler veya kurumsal ilişkiler bölümleri Sosyal Medya uygulamaları ile farklı bir yapılanma içerisine girmişlerdir. Bu noktada iletişim yürütülmesi açısından şirketlere ve organizasyonlara İnternete odaklanan yeni görev ve sorumluluklar meydana gelmiştir. Bunun sonucu olarak son yıllarda, İnternet ve Web kayda değer şekilde gelişmiş, kurum ve kuruluşların hedef kitleleri ile etkileşim ve iletişim kurma yöntemleri gelişmiştir. Geleneksel medyanın gerçekleştirdiği tek yönlü ve pasif izleyiciye dayanan iletişim anlayışı gelişen İnternet ve Sosyal Medya ile değişmiş, çift yönlü ve karşılıklı etkileşime dayanan bir iletişimi meydana getirmiştir (Alikılıç, 2011:75).

Günümüzde bütün kurum ve organizasyonların en azından bir şekilde bir Web sitesi açarak İnternet 'te yer aldıkları söylenebilir. Web sitelerinin bu açıdan güçlü bir halkla ilişkiler aracı olduğu söylenebilir, çünkü Web siteleri kurum ve organizasyonların kamuoyuna açılan ilk yüzüdür (Seitel 2007'den aktaran Alikılıç, 2011:2).

Bu anlamda İnternet ve Sosyal Medya STK'ların kamuoyu ile iletişimlerini de etkilemiştir. Sosyal Medya STK'lar ile toplumsal ve siyasal hareketler tarafından kendilerini tanıtmak, eylemlerini organize etmek, bu eylemleri duyurmak ve örgüte destekçi ile gönüllü bulmak için giderek tüm dünyada daha yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. STK'ların eylemleri e-posta grupları üzerinden tartışılabilmekte ve bu sayede siyasi kararlar alınabilmektedir. Ayrıca eylemlerin görüntüleri Youtube gibi Web sitelerine yüklenerek hedef kitlelere ulaşması sağlanmaktadır (Binark, 2011:15).

Anaakım medyadan farklı olarak sosyal medya, bireylere eşik bekçisi süzgecinden kurtulma fırsatı vermektedir. Dahlgren'e göre Sosyal Medya ortamları yurttaş eriştikleri enformasyon üzerinde daha fazla olanak sağlamaktadır: Ne tür enformasyona erişileceğini, buna nasıl ve ne zaman erişileceğini artık yurttaş düzenleyebilmektedir (Binark, 2011:15).

Alan adı Tambini 1999 yılında İnternet ortamının kamusal ifade için yurttaş katılımını nasıl desteklediğini incelemiştir. Yaptığı çalışmada, Sosyal Medyanın depolama kapasitesi, etkileşimsellik, zaman-uzam sınırının ortadan kalkması, geleneksel medyadaki eşik bekçisi mekanizmasının ortadan kalkması, katılım ve ifade için para ve zaman maliyetini azaltması gibi özelliklerinin yurttaşın kamusal ifadesi ve katılımındaki olumlu rolüne dikkat çekmiştir (Binark, 2011:15).

Ancak bu noktada, İnternet 'in ve dolayısıyla Sosyal Medyanın olumsuz kullanımından da bahsetmek gerekir. Sosyal Medya aşırı sağ ideolojiler ve söylemler tarafından da kullanılmaktadır (Binark, 2011:15).

İnternet 'in cinsiyetçi, homofobik, transfobik, ırkçı ve yabancı düşmanı nefret söylemlerini yaymak için kullanılması, gerek Birleşmiş Milletler'in gerekse Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın da dikkatini çekmiştir. Türkiye'de de Sosyal Medyada Nefret Söylemi Çalışma Grubu tarafından, 2010 yılında çevrimiçi haber sitelerinde okur yorumlarında üretilen nefret söylemi, Facebook'ta nefret söylemi temelli siyasal ve toplumsal örgütlenmeler ile video paylaşım ağlarında dolaşıma

sokulan nefret klipleri ve müzikleri, çevrimiçi spor taraftar gruplarındaki nefret söylemi incelenmiş, İnternet ortamında Sosyal Medyanın özelliklerinden dolayı hızla yayılan ve popüler kültüre dahil olarak doğallaşmış sıradanlaşmış bu nefret söylemine karşı toplumsal ve siyasal mücadele yollarının geliştirilmesi önerilmiştir (Çomu 2010'dan aktaran, Binark, 2011:16).

Kellner ve Kahn'ın önerisi, Sosyal Medya ortamlarının demokratik ve eşitlikçi politikalar tarafından özellikle ve bilerek/istenerek kullanılması gereğidir. Bu noktada, yeni toplumsal hareketlerin ve STK'ların, aktivistlerin Sosyal Medya ortamını kullanmalarının dijital aktivizm olarak tanımlanabileceğini belirtmek gerekmektedir. Dijital aktivizm, İnternet ortamının belli siyasal, toplumsal, ekonomik amaçlar doğrultusunda örgütler tarafından kullanılması ve örgütün çevrimdışı etkinliklerinin ve varoluşunun desteklenmesidir. Özellikle insan hakları, kadın hakları, cinsel kimlik hakları gibi hak temelli örgütlenmeler ile çevre ve ekolojik sorunlar konusunda, militarizm karşıtı politikalara sahip STK'lar İnternet ortamını kullanmada oldukça girişkendirler (Binark, 2011:16).

İnternet ve dolayısıyla Sosyal Medya, tüm bu yönleri ile sağ ve sol ideolojilerin, egemen kültürlerin ve alt kültürlerin merkezleri tarafından kendi çıkarlarını ve gündemlerini desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. Buna göre gelecekte siyasal seçim kampanyaları gelecekte daha çok İnternet üzerinden yürütülecektir. Bu sayede ideolojilerin savaş alanları da fabrikalardan, sokaklardan ve okullardan çıkarak yer değiştirecektir (Binark, 2011:16).

İnternet, tüm dünyada STK'lar için birçok fırsat yaratmaktadır. İnternet ve Sosyal Medyanın STK'lara sağladığı olanaklar şunlardır (Binark, 2011:18):

- Kendilerini tanıtabilir.
- Eylemlerini duyuran takvimler kullanabilir.
- E-imza kampanyası düzenleyebilir.
- Ana akım medyanın ele aldığı konularla ilgili eleştiri yapabilir ve alternatif enformasyon yayılabilir.
- Alternatif haber kaynağına, diğer toplumsal hareketlere bağlantı verebilir.

- Takipçileri ile etkileşim içine girebilir.
- Takipçilerinin profil bilgilerini oluşturabilir ve paylaşabilir.
- Çevrimiçi anket uygulayabilir.
- Yeni destekçiler bulabilir.
- Örgüt için fon ve kaynak oluşturabilirler.

Tüm bu fırsatlara rağmen, STK'ları temel olarak Sosyal Medyayı yeterince kullanmamaktadır. Stein'e göre Web ortamının toplumsal hareketler tarafından az yoğunlukta kullanılmasının üç nedeni vardır: Örgütsel yönelimler (amaç, hedefler ve inançlar temelinde); örgütsel kaynaklar ve örgütler arasında kaynak paylaşımı. Birçok toplumsal hareketin ve sivil toplum örgütlenmesinin Sosyal Medya ortamının sağladığı olanakları kullanamamasının nedeni, zaman, para ve bilgiden kaynaklanan yetersizliklerdir (Binark, 2011:18).

Kirschenbaum ve Kunamneni bu durumu "örgütsel uçurum" olarak adlandırmaktadır. Örneğin bir Web sayfasının tasarımı için zaman-para ve beceri gerekir; ardından sayfanın güncellenmesi gereklidir ki bu da yine zaman ve beceri gerektirir (Binark, 2011:18).

Benjamin Barbar'a göre, "her şey fast food tarzında hızlı yaşanmamalı ve kararlar hızlı bir şekilde 'evet-hayır' ikiliğine sınırlandırılmamalıdır. Tüm bunlar, aynı zamanda bireyi evinde oturup demokratik süreçlere bilgisayar başından dahil olma olanağı vermektedir ki, bu da münzevi bireylere yol açar". Buna göre yurttaşların birer "klavye aktivistine" dönüşmeleri büyük bir tehlikedir. Yurttaşların toplumsal olaylar ve siyasi konular karşısındaki verdikleri tepkiler sadece siber uzamda kalmamalıdır. STK'ların örgütlediği yurttaşlar, sokakla buluşmalıdır (Binark, 2011:22).

2.9. Pozitif Yaşam Derneği

Türkiye'de çalışan HIV/AIDS alanında hizmet veren bir sivil toplum örgütü olarak Pozitif Yaşam Derneği ile ilişkin olarak bu bölümde bilgi verilecektir.

Pozitif Yaşam Derneği HIV/AIDS ile yaşayanlar ve yakınları, gönüllüler ve ilgili meslek uzmanlarının bir araya gelerek 2005 yılında oluşturduğu bir dernektir. Dernek, Türkiye'deki HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin hiçbir alanda ayrımcılık ile

karşılaşmamasını, tüm HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin tedaviye kolayca ve ücretsiz ulaşabilmesini ve HIV Pozitif kişilerin de her vatandaş ile eşit haklara sahip olmasını sağlamayı vizyon edinmiştir. Pozitif Yaşam Derneği'nin kuruluşu, Sosyal Medyanın etkisi ile olmuştur. Dernek 2005 yılında "HIV POZITIF TÜRKİYE"⁴⁷ adlı e-posta grubunda bir araya gelen HIV Pozitif bireyler ve yakınları tarafından kurulmuştur. Pozitif Yaşam Derneği, misyonunu şu şekilde tanımlamaktadır⁴⁸:

1. Tanı almış olsun ya da olmasın HIV Pozitif ve yakınlarını destek hizmetlerine yönlendirmek.
2. HIV'in tıbbi, hukuki ve sosyal yönleriyle ilgili bilinçlenmelerini sağlamak.
3. HIV Pozitif bireylerin fiziksel ve ruhsal olarak güçlenmelerine destek olmak.
4. Savunuculuk aktiviteleri sayesinde damgalama ve ayrımcılığa uğramalarının önüne geçmek.
5. Sahip olunan haklarını kullanabilir hale gelmelerini sağlamak.

Pozitif Yaşam Derneği, tanımlanan vizyon, misyon ve amaçları doğrultusunda kendisine bir stratejik planı kapsayan hedefler belirlemiştir. Bu hedefler⁴⁹:

1. Pozitif Yaşam Derneği Web sitesi sayesinde sene içerisinde tanı alan HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin bir araya gelebileceği bir ortam olduğunun, bilgi ve destek alabilecekleri bir yerin olduğunun duyurulması,
2. Pozitif Yaşam Destek Merkezi sayesinde HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin bu sürece aktif olarak katılımının sağlanması böylelikle sivil toplum bilincinin geliştirilmesi,
3. Pozitif Yaşam Destek Merkezinde sağlanan akran danışmanlığı⁵⁰, tıbbi, psikolojik, beslenme ve hukuki danışmanlıklar sayesinde HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin ve yakınlarının fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan güçlenmelerinin sağlanması,

⁴⁷ İlgili e-posta grubuna <http://groups.yahoo.com/group/hivpozitif/> adresinden ulaşılabilir.

⁴⁸ <http://pozitifyasam.org/tr/biz-kimiz.html> (Erişim Tarihi: 24.09.2012)

⁴⁹ <http://pozitifyasam.org/tr/biz-kimiz.html> (Erişim Tarihi: 24.09.2012)

⁵⁰ Akran Danışmanlığı Hizmeti: Pozitif Yaşam Derneği'nin HIV/AIDS tanısı almış bireylere yönelik verdiği bir hizmet. Bu hizmet kapsamında yeni tanı almış kişiye benzer sosyal, ekonomik özellikleri olan bir bilinçli bir HIV Pozitif birey psikolojik, tıbbi, hukuki ve sosyal yönden danışmanlık yapmaktadır.

4. Destek hizmeti alan her HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin eğitimler, seminerler ve çeşitli projelere katılımı ile bu konuda daha fazla bilgilenecek güçlenmelerinin sağlanması,
5. T.C. vatandaşı olsun olmasın bulunulan sene içerisinde sorun ile karşılaşan tüm HIV/AIDS'le yaşayanların vaka yönetimi sayesinde ücretsiz tedavi, destek ve bakım hizmetlerine ulaşabilmesini sağlamak,
6. Her hangi bir alanda ayrımcılık ve damgalanma ile karşılaşan HIV ile yaşayan bireylerin yaşadıkları ihlallerin belirlenmesi ve hukuk yoluna götürülmesi,
7. Ulusal düzeyde AIDS Komisyonu vb. toplantılarda bulunarak oluşturulan HIV/AIDS politikalarının ve HIV ile yaşayan kişilerin haklarının belirlenmesine katkıda bulunulması,
8. Sağlık Sistemi içerisinde HIV/AIDS ile yaşayan kişilerin gereksinimlerinin gerekli mercilere ulaştırılması, tanı, tedavi ve destek hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması,
9. Devlet tarafından HIV/AIDS klinikleri ve hastaneleri kurulmasının desteklenmesi,
10. Dünyadaki diğer HIV ile yaşayan kişilerin oluşturduğu organizasyonların toplantılarında ve bunun yanında uluslararası HIV/AIDS konusu dahilinde yapılan kongrelerde Türkiye'nin temsiliyetinin yapılması, deneyim paylaşımı sayesinde gelişmelere destekte bulunulması,
11. Ulusal ve uluslararası platformlar, medya, ilgili devlet organları ve Sivil Toplum Kuruluşları başta olmak üzere, toplumun tüm kesimlerine ulaşarak bilgi, tutum ve davranış değişikliğini sağlamak için çalışılması ve
12. HIV Pozitiflere yönelik damgalama ve ayrımcılığı ortadan kaldıracak tutum ve davranış değişikliğinin sağlanması yolunda farkındalık artırma çalışmaları ve bu uğurda projelerin oluşturularak uygulanmasıdır.

Pozitif Yaşam Derneği kendisine ortak değerler ve ilkeler belirlemiştir. Ortak ilke ve değerler, bir kurumun kimliğini belirleyen özelliklerdir. Kurumun tüm üyelerinin, çalışanlarının ve gönüllülerinin paylaştığı temel inançları, ahlak kurallarını, davranış kurallarını, özen gösterdiği amaçları, idealleri ifade eder, aynı zamanda alınan kararların

doğru veya yanlış olduğuna karar vermekteki temel ölçütleri oluşturur. Bu ortak değer ve ilkeler şunlardır ⁵¹.

1. Mahremiyet ve Sorumluluk

- Her üye, gönüllü, çalışan, danışan dernek / destek merkezi içinde ve dışında HIV/AIDS ile yaşayan insanların kimliklerini her ne durumda olursa olsun gizli tutmakla,
- Kişisel mahremiyete saygı ve özen göstermekle yükümlüdür.
- Şeffaflık; Dernek, işleyişiyle ilgili bilgi akışı ve hesap verebilir durumda olmalıdır.
- Derneğin her üyesi HIV'in yayılmasını engellemek için gerekli önlemleri almakla sorumludur.

2. Çıkarlara Alet Etmemek

- Üyeler ve gönüllüler dernek etkinliklerini mesleki çıkarlarına alet etmemekle sorumludurlar.
- Pozitif Yaşam Derneği, kişisel ve ticari çıkarlara hizmet etmez.

3. Bütünlük

- Derneğin her üyesi genel kurulda alınan kararlara uygun hareket etmekle sorumludur.

4. Temsiliyet

- Dernek çalışanları ve temsilcileri, HIV pozitif veya HIV negatiflik durumu, cinsel yönelim, ırk, dil, din, sosyal konum vs. ile değil, HIV/AIDS ile ilgili çalışmalar konusundaki motivasyonları ve yeterlilikleriyle değerlendirilir. Çeşitli platformlarda, çeşitli hedef kitlelerine yönelik mesajların nasıl verileceği, stratejik çalışmalar sonucunda belirlenir.

⁵¹ <http://pozitifyasam.org/tr/biz-kimiz.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2012)

5. Bilgilenmek

- Pozitif Yaşam Derneği HIV/AIDS ile ilgili Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmeleri ve yenilikleri takip etmek ve çevresindeki insanlarla bu bilgileri paylaşmakla sorumludur.

6. Ayrımcılık ve Damgalanmaya Karşı Çıkmak

- Pozitif Yaşam Derneği her türlü ayrımcılığı reddeder.
- HIV/AIDS ile yaşayanların toplumda, işyerinde, devlet kuruluşlarında, okullarda, hastanelerde, medyada ve sokakta karşılaştıkları ayrımcı tutum ve davranışlara karşı çıkmakla sorumludurlar. Çeşitli gerekçelerle "risk grupları" olarak ilan edilen ve suçlanan toplumun hassas kesimlerine (eşcinseller, paralı seks işçileri, damar içi madde kullananlar, sokakta yaşayanlar) önyargısız olarak ve insan haklarını gözeterek yaklaşmakla sorumludurlar.

7. Üyelik

- Üyelik, bir başka üyenin referansıyla gerçekleşir.
- Dernek üyeleri, gönüllüler, yönetim kurulu üyeleri ve dernek çalışanları arasında HIV+'lerin olması gözetilir. Özellikle dernek üyeleri ve yönetim kurulu üyeleri arasında sayısal çoğunluğu HIV+'lerin oluşturması ilkesi benimsenmiştir.

Pozitif Yaşam Derneği Ağustos 2006 – 31 Aralık 2010 yılları arasında 652 HIV/AIDS'le yaşayan ve yakınına ulaşmıştır. Psikolojik/Psikyatri/Beslenme Akran/Tıbbi/ Hukuk Danışmanlığı ve Sosyal Hizmet Desteği olmak üzere yıllar içinde toplam 4400 hizmet sağlanmıştır. Dernek 2010 yılında, Ocak-Aralık ayları içerisinde 150 HIV Pozitif kişiye ulaşarak bu yıl 652 Danışmanlık hizmeti sağlamıştır. Pozitif Yaşam Derneği, üyeleri ve danışanlarına bütün hizmetlerini ücretsiz olarak sunmaktadır. Sağlamış olduğu hizmetler kısaca şu şekilde özetlenebilir ⁵².

- Beslenme Danışmanlığı
- Psikolojik Danışmanlık
- Hukuk Danışmanlığı

⁵²<http://pozitifyasam.org/tr/hizmetlerimiz.html> (Erişim Tarihi: 24.09.2012)

- Tıbbi Danışmanlık
- Akran Danışmanlığı
- Vaka Yönetimi

Dernek aynı zamanda bünyesi içerisinde, bir psikolog ve bir beslenme uzmanı ile danışanlara hizmet vermektedir.

Dernek sağladığı danışmanlık hizmetlerinin yanında HIV/AIDS ile ilgili kitaplar, broşürler basmakta e-Bültenler yayımlamakta, medya ilişkilerini düzenlemekte ve medya mensuplarına HIV/AIDS konusunda seminerler vermekte, basın toplantıları düzenlemekte, yıllık ve dönemlik medya ve ayrımcılık raporları yayımlamakta, HIV/AIDS konusunda kamuoyu yaratma çalışmaları sürdürmekte, HIV Pozitif bireylere bütçesi dahilince ücretsiz ilaç ve kondom sağlamakta, ayrımcılığa uğrayan HIV Pozitif bireyler ve yakınlarına hukuki destek sağlamakta, ücretsiz HIV testi gibi kampanyalar düzenleyerek toplumu konu ile ilgili olarak bilinçlendirmekte, 1 Aralık Dünya AIDS günü kapsamında yürüyüş ve organizasyonlar düzenlemekte, kanun yapıcılar ile görüşerek lobi çalışmaları yürütmekte, HIV Pozitif bireylerin tedaviye ulaşma sorunlarında ilaç firmaları ile görüşmekte, çeşitli seminer ve konferanslara Türkiye'yi temsilen katılmakta, sosyal medya üzerinden iletişim çalışmaları yürütmekte, sağlıklı cinsellik konusunda eğitimler vermekte, ayrımcılıkla mücadele kapsamında araştırmalar yapmakta ve eğitimler vermekte, HIV/AIDS ile ilgili olarak eğitici ve bilgilendirici filmler ve materyaller üretmekte, HIV Pozitif bireylere ve yakınlarına iş bulma konusunda yardımcı olmaktadır.

3. Yöntem

Çalışmanın bu bölümde araştırmada kullanılacak olan araştırma modeli açıklanacaktır.

3.1.Araştırma Modeli

Bu bir nitel durum araştırmasıdır. Araştırmanın konusu Türkiye’de HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütünün, hedef kitlesine doğru bilgi vermesi noktasında Sosyal Medyayı nasıl kullandığı sorusuna cevap bulmaktır. Nitel araştırmalarda olaylar kendi doğal ortamları içerisinde derinlemesine incelenmektedir (Gündoğan, 2013: 109).

Bu anlamda nitel araştırmalar, sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları doğal görünüşleri ile gözlem, görüşme veya belgeleri çözümleyip yorumlayarak kuram geliştirme süreci olarak bilinmektedir (Eby, 2013:113).

3.2.Araştırma Alanı

Bu araştırmada araştırma gerçekleştirilen derneğin Sosyal Medya kanallarını nasıl kullandığına ilişkin, oluşturulacak araştırma modeli incelenecektir. Araştırmada, Türkiye’de HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütünün “hak ihlalleri” kapsamında değerlendirildiği haberler ele alınacaktır. Bu bağlamda, 2009 ve 2011 yılları arasında yayımlanan 17 haber incelenecektir.

Nitel araştırmalarda araştırma alanının anonim kalması önemlidir. Bu nedenle, Türkiye’de HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren bu sivil toplum örgütüne bu çalışmada, kısaca Dernek denilecektir.

Dernek, Türkiye’de HIV/AIDS konusunda çalışan T.C. İçişleri Bakanlığına bağlı bir dernektir. Dernek İnternet’te, Google arama motoru üzerinde HIV, AIDS, Türkiye ve Dernek kelimelerinin taratılması ile bulunmuştur.

3.3. Katılımcılar

Görüşme yapılacak olan katılımcılar aşağıdaki gibi seçilmiştir:

- Yerel gazeteciler İç Anadolu Bölgesinde yer alan bir şehrin Valiliğinden alınan basın listesindeki yayınlar alfabetik sıraya dizilmiş, listede yer alan her yayındaki gazetecilere telefonla ulaşılarak çalışma hakkında bilgi verilmiştir.

Görüşmeyi kabul eden farklı yayınlardan ilk iki gazeteci ile haberlere ilişkin derinlemesine görüşme yapılmıştır. Buna göre alfabetik sıraya dizilen yayımlar arasından görüşme gerçekleştirilen gazetecilerden ilk ikisi çalışmaya dâhil edilmiştir.

- Ulusal bir gazetede çalışan gazeteciler ise Türkiye’de araştırmanın yapıldığı ay itibarıyla tirajı en yüksek on gazetesinde çalışan gazetecilere mail yoluyla ulaşılmıştır. Bu maillere olumlu cevap veren gazetecilerden ilk beşi araştırmaya dahil edilerek görüşüme sağlanmıştır.
- Konuya ilişkin halktan seçilen olan katılımcılar ise bir şehirde yaşayan hafta sonu ve hafta içi rastgele iki farklı kafede oturan kişiler arasından seçilmiştir.

3.4.Verilerin Toplaması

Çalışmanın verileri toplama araçları temel olarak yapılan görüşmelerin seçilen haberlerin analizi ve buna bağlı olarak belirlenen katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve gözlemlerden oluşmaktadır. Haberlere ilişkin olarak yapılacak görüşmeler. Aynı zamanda derneğin Twitter hesabında paylaşılan Twitler hesabı incelenmiştir

Araştırmaya konu olan dernek, T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesine kayıtlı ve çalışma alanı HIV/AIDS olan bir sivil toplum örgütüdür. Dernek, İnternet üzerinde HIV/AIDS, Türkiye kelimelerine ilişkin yapılan tarama ile bulunmuştur.

Araştırmanın ilk kısmında çalışmaya konu olan HIV/AIDS ayrımcılığına basın yoluyla gerçekleştirilmiş örnek bir vaka seçilecektir. Örnek vakaya dâhil edilen haberler Pozitif Yaşam Derneği tarafından “Nefret Söylemi ve Suçları” çerçevesinde değerlendirilen haberler seçilmiştir⁵³. Bu haberlerin tümü, P.Y.D. tarafından HIV/AIDS konusunda önyargılı, yanlış bilgi içeren, HIV pozitif bireylere yönelik hak ihlalleri içeren ve medyada nefret söylemine örnek vaka olarak gösterilmektedir. Seçilen haberler numara verilerek kodlanmış, haberlerdeki fotoğraf kullanımı ve hak ihlalleri P.Y.D. ile yapılan görüşme ile belirlenerek tespit edilmiştir. Aynı zamanda haberlerin yer aldığı gazeteler ve yayın tarihleri tespit edilmiştir. Veri toplama kısmının ikinci aşamasında ise çalışmaya konu olan derneğe ait olan Twitter hesabı yine dernekle yapılan görüşme

sonucunda www.twitter.com adresi üzerinde bulunmuştur. Bu hesapta yapılan paylaşımlar tarih sırasına göre erişim olanağı bulunmaktadır.

a) Haber değerlendirme

Konuya ilişkin olarak ilgili haberlerin okuyucular ve profesyoneller üzerinde yarattığı etkiler üzerine derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda iki gazeteci ve halktan rastgele seçilecek iki katılımcının haberler ile ilgili değerlendirmeleri alınmıştır.

b) Twitter incelemesi

Çalışmanın son kısmında haberlere konu olan tarihler ve üç gün sonrasına kadar yapılan paylaşımlar incelenecektir. İlgili Twitter hesabında haberlere ilişkin bir paylaşım olup olmadığı kontrol edilmiştir.

c) Değerlendirme

Araştırmanın son kısmında ortaya çıkan sonuca ilişkin dernek ile görüşmeler yapılacak ve durum değerlendirilecektir.

Bu çalışma için gerekli veriler katılımcılar ile yüz yüze ve eposta ile görüşülerek toplanacaktır. Konu ile ilgili olarak seçilen haberler ise Derneği'nin Web sitesinde yer alan hak ihlallerine örnek gösterilen haberlerden seçilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında ses kaydı alınmış ve görüşmeler daha sonra analiz edilmiştir. Tüm görüşmelerde katılımcılara ilgili haberler okumaları ve değerlendirmeleri için verilmiştir. Katılımcılar haberleri okuduktan sonra daha önce belirlenen ve bu çalışmanın ek kısmında yer alan sorular sorulmuştur. Bu esnada katılımcının da onayı alınarak ses kaydı alınmıştır. Bütün görüşmelerden önce standart olarak çalışmanın amacı ve hangi kapsamda yapıldığına dair bilgi verilmiştir. Aynı zamanda katılımcılara kimlik bilgilerinin gizli tutulacağına dair güvence verilerek, konuya ilişkin görüşlerini daha rahat bir şekilde paylaşma imkânı sağlanmıştır.

Görüşme sonucunda katılımcıların haberlere ilişkin değerlendirme ve görüşleri analiz edilmiştir. Haberlerin, Derneği'nin de belirlediği üzere HIV/AIDS hakkında nasıl bir yapı taşıyıp taşımadığı tespit edilmiştir.

Son olarak araştırmaya konu olan Derneği'nin Twitter hesabında ilgili haberlerin yayınlandığı tarih ve üç gün sonrasına kadar yaptığı paylaşımlar incelenmiştir. Haberlere ilişkin kamuoyunu bilgilendirip bilgilendirmediği de değerlendirilmiştir.

Konuya ilişkin olarak bir paylaşımda bulunmadıysa nedeninin tespiti için Dernek ile de görüşmeler yapılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümü ve Analizi

Verilerin çözümü ve analizi kısmında, bu araştırma için toplanmış olan verilen bir araya getirilmesi, gruplandırılması ve analiz edilmesi işlemleri yapılmıştır. Bilindiği üzere nitel çalışmalarda toplanan veriler sistematik hale getirilir, kodlanır ve okuyucuya sunulur (Böke vd, 2011: 300).

Çalışmada değerlendirilen haberlere ilişkin hak ihlali yapılan haberlerin değerlendirilmesi araştırmaya konu olan dernek ile birlikte derinlemesine görüşme yapılarak tespit edilmiştir. Haberler ile ilişkin yapılan görüşmelerde ses kaydı alınmış olup bu görüşmelerin çözümlemesi yapılmıştır.

Belirlenen haberlere ilişkin görüşleri alınan gazeteciler ve halktan seçilen katılımcılar için bir görüşme formu oluşturulmuştur. Bu noktada görüşme formunda belirlenen sorular ile ilgili olarak alınan cevaplar değerlendirilmiş, gruplandırılmış ve katılımcıların benzeşen ve ayrışan görüşleri analiz edilmiştir. Derneği İnternet sitesinde yer alan ve hak ihlalleri kapsamında değerlendirilen haberler, yerel ve ulusal gazetecilere ve toplumdan rastgele seçilerek bireylere okutularak değerlendirmeleri alınmıştır. Yapılacak olan görüşmelerde, okuyucuların haberleri okuduktan HIV/AIDS hakkındaki görüşleri ve haberlere ilişkin değerlendirmeleri alınmıştır. İlgili haberler yayım tarihleri baz alınarak 1'den 17'ye kadar numaralanmıştır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında haberlerin kod numaraları kullanılmıştır. Söz konusu haberlere ilişkin Dernek ile yapılan görüşme sonucunda haberlerdeki hak ihlalleri tespit edilmiştir (EK 2).

Çalışmanın Sosyal Medya incelemesi kısmını oluşturan adımda ise, incelemeye konu olan derneği Twitter hesabı üzerinden incelenen haberlerin yayınlanma tarihlerine göre yapılan paylaşımlar incelenmiştir. Bu paylaşımlar içerisinde, incelenen haberlere ilişkin yapılan paylaşımlar kayıt altına alınmıştır.

3.6. Araştırmanın İnanırlığı

Bu araştırma ile ilgili olarak ilgili alanyazın titiz bir şekilde incelenmiştir. Yapılan değerlendirmede HIV/AIDS ve Sosyal Medya konusunda en güncel bilgiler izlenmiştir.

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınmış ve dijital ortamda saklanmıştır. Görüşmelerin analizi esnasında yapılan değerlendirme iki farklı kişiye teyit ettirilmiştir. Görüşmelerden çıkan sonuçlar teyit edilmiştir.

Bu araştırmanın veri toplama araçlarının hazırlanmasından, verilerin toplanmasına ve verilerin analiz edilip, bulguların elde edilmesine ilişkin tüm süreçlerde nitel araştırma alanında uzman bir öğretim üyesinden sürekli görüş alınmıştır. Diğer yandan, incelenen Derneğin Twitter sayfası bütün İnternet kullanıcılarının ulaşımına açıktır.

3.7.Araştırmacının Yeterlilikleri ve Rolü

Bu çalışmayı gerçekleştiren araştırmacı HIV/AIDS ve Sosyal Medya konularında birçok çalışma yapmaktadır. Araştırmacı HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren Pozitif Yaşam Derneği üyesi ve gönüllüsüdür. 2011 yılı 1 Aralık Dünya AIDS günü yürüyüşünün basın ilişkilerini yönetmiş ve HIV pozitiflerin uğradığı hak ihlallerine karşı bir insan hakları aktivistidir. Bu bağlamda kendisi HIV/AIDS konusunda birçok eğitim almış, konuya ilişkin tıbbi ve sosyal konuları yıllardır incelemektedir. Nitel araştırmalarda alan çalışmasını destekleyen verilere ulaşım (görsel veriler, belgeler ve eserler) önem arz etmektedir. (Glesne, 2012: 108) Bu anlamda araştırmacı, HIV/AIDS, ayrımcılık ve Sosyal Medya konularında kaynaklara ulaşım sorunu yaşamamaktadır.

Araştırmacı aynı zamanda Şubat 2011 yılından beri yayında olan Pozitif Günlük adlı Web Blogunun editörüdür. Blog Türkiye'nin en çok okunan bloğu olmuş⁵⁴ ve Turkcell Blog Ödülleri yarışmasında “Yılın En İyi Kişisel Blogu” ödülünü almıştır⁵⁵.

Araştırmacı yine Sosyal Medya alanında ürettiği bir proje ile 2011 yılında Vodafone Fikir Yıldızları yarışmasında Türkiye üçüncüsü olmuştur.

Araştırmacı Anadolu Üniversitesi Basın ve Yayın Bölümü Lisans, Anadolu Üniversitesi Reklamcılık ve Halkla İlişkiler Bölümü Lisans programı mezunudur. Aynı zamanda Anadolu Üniversitesi Basın ve Yayın Bölümü Doktora programı öğrencisidir.

3.8.Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yönleri

Bu çalışma Türkiye’de HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren bir derneğin desteği ile gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmayı gerçekleştiren Yüksek Lisans öğrencisi, HIV/AIDS

⁵⁴ <http://www.ntvmsnbc.com/id/25417476/> (Erişim Tarihi, 26.05.2013)

⁵⁵ <http://www.ntvmsnbc.com/id/25311995/> (Erişim Tarihi, 26.05.2013)

ve Sosyal Medya alanında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Çalışmanın bu özellikleri ile ve aldığı destekler çalışmayı güçlü kılmaktadır.

Bu araştırma temel olarak belirlenen tarihlerdeki seçilen haberler ile ilgili olarak paylaşımlarını incelemektedir. Bu noktada araştırma derneğın Sosyal Medyada yaptığı diğeri paylaşımları değerlendirmemektedir. Bu anlamda çalışma sadece belirlenen haberler ve sosyal medya kullanımı ilişkisini değerlendirmektedir.

Bu araştırma nitel bir durum çalışmasıdır ve bu nedenle elde edilen bulgular ve yorumları bu çalışma ile sınırlıdır; alana genellenemez; öte yandan konuya ilişkin alanyazına aktarılabilir veriler sunmaktadır.

4.Bulgular

Bu bölümünde araştırma süresince elde edilen bulgular ilgili alt başlıklarda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, sivil toplum örgütlerinin ile Türkiye’de HIV/AIDS konusunda çalışma yapan sivil toplum örgütleri Sosyal Medyadan nasıl incelemektir. Bu bağlamda aşağıdaki alt araştırma sorularının yanıtları aranmıştır:

1. Sivil toplum örgütlerinin
  - a. İnternet teknolojilerinden ve
  - b. Sosyal Medyadan nasıl yararlanmaktadırlar?
2. Türkiye’de HIV/AIDS konusunda çalışma yapan sivil toplum örgütleri Sosyal Medyadan nasıl yararlanmaktadırlar?
3. HIV/AIDS konusunda çalışma yapan sivil toplum örgütleri Sosyal Medyayı kullanarak hedef kitlelerine hangi konularda ulaşımlardır?

4.1.Görüşmelere İlişkin Bulgular

Değerlendirmeye tabi tutulan haberler ile ilgili olarak altı katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Konuya ilişkin yapılan görüşmelerde ortaya çıkan sonuç haberlerin okuyucular üzerinde HIV/AIDS ile ilgili olarak Pozitif Yaşam Derneği ile belirlenen olumsuzlukları doğruladığı belirlenmiştir.

Görüşme yapılan gruplar ile ilgili olarak yapılan değerlendirme şu şekildedir:

- a) Yerel Gazeteciler

Bu çalışmanın konusuna ilişkin olarak toplam 5 yerel gazeteci ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde katılımcılara Ek 1’de bulunan sorular yöneltilmiştir. Görüşmeye dahil edilen gazeteciler, Valilik’ten alınan basın listesinde yer alan irtibat bilgileri çerçevesinde bağlantı kurulan ve görüşmeyi kabul eden 5 gazetecidir.

Görüşmelerin analizi şu şekildedir;

1. Gazeteci

Görüşme gerçekleştirilen gazeteci siyasi görüşünü 1 en sağ, 10 en sol olarak tanımlaması istenildiğinde siyasi görüşünü 7 olarak tanımlamıştır.

Görüşme gerçekleştirilen gazeteci, yerel bir gazetede “genel yayın yönetmeni” olarak çalışmaktadır. İletişim veya gazetecilik ile ilgili bir eğitimi yoktur. Kendisini “alaylı” olarak tanımlamaktadır.

Görüşme gerçekleştirilen ilk gazetecinin genel olarak HIV/AIDS konusunda yeterli bilgisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kendisi HIV/AIDS ile ilgili olarak sürekli yanlış ifadeler ve terminoloji kullanmıştır. HIV/AIDS’i temel olarak belli grupların hastalığı olarak nitelendirmiş olup, HIV/AIDS’in “kurallara uyamayan kişilerin hastalığı” olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda HIV pozitif biri ile evlenmeyeceğini söylemiştir.

Gazeteci, HIV/AIDS’in bulaşma yollarından, tedavi süreçlerinden haberdar değildir. HIV/AIDS’i toplum sağlığı için “önemli” bir konu olarak nitelendirmiştir.

Haberleri incelediğinde haberde kullanılan yanlış terminoloji, olumsuz görseller vs. dikkatini çekmemiştir. Sadece hak ihlallerine örnek olarak seçilen habere konu olan HIV pozitif çocuk ile ilgili haberleri “yanlış” bulduğunu belirtmiştir. Haberlerde hak ihlalleri olduğunu ve etik problemler bulunduğunu belirtmiştir. Kendisi haberlere konu olan HIV pozitif çocuktan bahsederken haber tarihine bakarak “hala hayatta ise” ifadesini kullanmıştır.

Buna göre görüşme gerçekleştirilen gazeteci, HIV/AIDS konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. HIV pozitif çocuk ile ilgili olarak yapılan haberlerdeki kullanılan fotoğraf ve kişisel bilgilerin açıklanmasını yanlış bulduğunu belirtmiştir.

2. Gazeteci

Görüşme gerçekleştirilen ikinci gazeteci Gazetecilik Bölümü mezunudur. Üniversitede eğitim aldığı yıllardan beri gazeteci olarak çalışmaktadır. Siyasal görüşünü 1 en sağ 10 en sol skalası içerisinde tanımlaması istenildiğinde 8 ile tanımlamıştır.

Görüşme gerçekleştirilen gazeteci HIV/AIDS konusunda doğru bir terminoloji kullanmıştır. HIV/AIDS'in bulaşma yollarını bilmektedir. Ancak HIV pozitif bir kişi ile evlenmeyeceğini sadece arkadaş olabileceğini söylemiştir. HIV/AIDS'in herkese bulaşabileceğini belirtmiştir.

Haberleri inceledikten sonra haberler ile ilgili olarak HIV pozitif çocuğun fotoğraflarının yayınlanması, kişisel bilgilerinin yayınlanması ve haber fotoğraflarında kullanılan olumsuz ve ölümcül imaja dikkat çekmiştir.

Haberleri “magazinsel” bulmuş ve bu haberler yüzünden HIV pozitif çocuğun hayatının “karardığını” eklemiştir. Buna göre bu haberlerin tümü “yanlış” olduğunu söylemiştir.

Kendisi böyle bir durumda bu şekilde haber yapmayacağını dile getirmiştir.

3. Gazeteci

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen üçüncü gazeteci üniversitede ekonomi eğitimi almıştır. Yerel bir gazetede muhabir olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda gazetenin “tasarım işleri” ile de ilgilenmektedir. Siyasi görüşünü 1 en sağ 10 en sol olmak üzere tanımlaması istenildiğinde, siyasi görüşünü 4 olarak tanımlamıştır.

Kendisi HIV/AIDS terminolojisini yanlış kullanmaktadır. HIV/AIDS konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. HIV/AIDS bulaşma yollarını bilmemektedir. HIV pozitif birisi ile evlenemeyeceğini ve arkadaş olamayacağını belirtmiştir. HIV/AIDS'i “gençlerin” hastalığı olarak tanımlamıştır.

Konuya ilişkin olarak haberleri incelediğinde, haberler ile ilgili olarak sadece HIV pozitif çocuğun yüzünün açık bir şekilde yayınlanmış olmasını yanlış bulmuştur. Bunun dışında kendisi bundan 20 yıl önce çalıştığı şehirde ilk HIV pozitif kişinin fotoğrafının çekilmesi ve yayınlanması için uğraştığını söylemiştir. Buna göre kendisi HIV pozitif kişinin çalıştığı şehirde bir “ilk olması” nedeniyle “haber değeri” taşıdığını aktarmıştır. Bu bağlamda incelediği haberler içerisinde sadece HIV pozitif çocuğun yüzünün açık bir şekilde yayınlanması konusunda konuşmuştur. Diğer haberler ile ilgilenmemiştir.

Bu olayda HIV pozitif kişinin ailesi ve sağlık müdürlüğü tarafından korunmaya çalışıldığını ancak fotoğrafını çektiğini belirtmiştir. Ancak durumun etik yanını düşünerek HIV pozitif kişinin gözlerine bant çekerek fotoğrafı yayınladığını aktarmıştır.

4. Gazeteci

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen kişi, çalıştığı şehirde yeni yayın hayatına başlamış bir gazetede muhabir olarak çalışmaktadır. İletişim veya gazetecilik eğitimi yoktur. Emekli edebiyat öğretmeni olduğunu belirtmiştir.

Siyasi görüşünü 1 en sağ 10 en sol olmak üzere tanımlaması istenildiğinde siyasi görüşünü 8 olarak tanımlamıştır.

Görüşme gerçekleştiren gazeteci, HIV/AIDS terminolojisini yanlış kullanmaktadır.

HIV/AIDS ile ilgili olarak sahip olduğu bilgiyi çalıştığı Lisede öğrencilere verilen bir seminerden edindiğini belirtmiştir. HIV pozitif bir bireyle evlenemeyeceğini ancak arkadaş olabileceğini söylemiştir. Türkiye’de HIV/AIDS’in çok hızlı yayıldığını medyadan öğrendiğini belirtmiştir.

Haberleri inceledikten sonra doktorların ağızından verilen yanlış bilgileri doğru olarak kabul etmiştir. Bu haberlerde bir “yanlış” göremediğini belirtmiştir.

Kendisi HIV pozitif çocuk ile ilgili haberlere “üzüldüğünü” söylemiştir. Çocuğun ailesinin “cahil olmasından” dolayı böyle bir durumun yaşandığını söylemiştir. Bu noktada gazetecilerin haber için büyük baskı altında olduklarına ve bu yüzden bazen böyle haberler yaptıklarını söylemiştir. Haberleri inceledikten sonra HIV/AIDS konusunda “dikkatli olunması gerektiğini” belirtmiştir.

5. Gazeteci

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen beşinci gazeteci Açıköğretim Fakültesi Halkla İlişkiler mezunu bir kadındır. Gazetecilik mesleğine çalıştığı kurumda reklam satış görevlisi olarak başlamıştır. Şu anda çalıştığı yerel gazetede hafta sonları sağlık ve diyet sayfasını hazırlamaktadır. Siyasi görüş nelirtmemiştir.

Kendisi HIV/AIDS terminolojisini yanlış kullanmaktadır. HIV/AIDS konusunda bilgisi yetersizdir.

HIV/AIDS ile ilgili olarak 1 Aralık Dünya AIDS gününü bildiğini AIDS’e karşı “farkındalık yaratılması” gerektiğini belirtmiştir. Kendisi Türkiye’de HIV/AIDS’in hızlı yayıldığını eklemiştir.

İncelediği haberlerde, HIV pozitif çocuk ile ilgili haberleri yanlış bulmuştur. Konuya ilişkin olarak bu haberleri yapanların “gazeteci olamayacağını” belirtmiştir. Buna göre, bu haberlerin tümünün bir suç olduğunu söylemiştir.

Yapılan görüşmelerden çıkarılabilecek sonuçlar şu şekildedir;

Görüşmelere katılan yerel gazetecilerin çok büyük bir kısmı HIV/AIDS konusunda yeterli bilgiye sahip değildir ve bu konuda önyargıları vardır. Kadın gazetecilerin erkek gazetecilere göre HIV/AIDS konusunda daha bilgili oldukları ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda gazeteciler arasında Sol siyasi görüşe yakın olanların bu konuda daha bilgili ve daha hassas oldukları sonucu çıkarılmıştır.

Görüşme sağlanan gazetecilerin HIV/AIDS terminolojisini çoğunlukla yanlış kullandıklarını ortaya çıkmaktadır.

Görüşme gerçekleştirilen gazetecilerin bazıları HIV/AIDS’i bir polis adliye haberi gibi değerlendirmiştir. Bu noktada kendi yaptıkları hak ihlali içeren haberleri örnek olarak göstermişlerdir.

Görüşme gerçekleştirilen gazetecilerin HIV/AIDS konusunda bilgi aldıkları temel kaynaklar medya ve internettir. Bu noktada medya ve internetin HIV/AIDS konusunda önemi ortaya çıkmaktadır.

Görüşme gerçekleştirilen gazetecilerin tümü inceledikleri haberleri “yanlış ve etik dışı” bulmuşlardır. Sadece uzman kaynakları hak ihlali içeren haberler ile ilgili olarak görüş bildirmemişlerdir. Gazeteciler inceledikleri haberlerde HIV/AIDS’e ilişkin olarak “olumsuz” bir izlenim aldıklarını belirtmişlerdir. Haberlere konu olan kişilerin Hayatlarının olumsuz bir şekilde etkilendiğini söylemişlerdir.

B) Halk ile yapılan görüşmeler

Çalışmanın bu kısmında seçilen haberlerin okuyucular üzerindeki etkisini anlamak üzere halk ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler bir Büyükşehir’de hafta sonu ve hafta içi olmak üzere, iki farklı kafede bulunan bireyler ile yapılmıştır. Görüşmeler, ilgili kafelerde bulunan müşterilerden çalışmanın amacı açıklanarak yapılmıştır. Bu bağlamda toplam 5 kişi ile görüşülmüştür.

1. Katılımcı

Görüşülen kişi 24 yaşında üniversite öğrencisi bir kadındır. Siyasi görüşünü 1 en sağ 10 en sol olmak üzere tanımlaması istenildiğinde 7 cevabını vermiştir. Kendisi HIV/AIDS terminolojisini yanlış kullanmaktadır. Ancak HIV/AIDS konusunda bilgi sahibidir. Bulaşma yollarını bilmektedir. HIV pozitif birisi ile evlenmeyeceğini ama arkadaş olabileceğini eklemiştir. Buna neden olarak ise “toplum baskısını” göstermiştir. Her şeyden önce ailesinin HIV pozitif biri ile evlenmesine izin vermeyeceğini söylemiştir. HIV/AIDS konusunda bildiklerini medya ve internetten öğrenmiştir.

Katılımcı haberleri incelediğinde bütün haberleri “kabul edilemez” olarak değerlendirmiştir. Özellikle HIV pozitif çocuk haberi ile ilgili olarak yapılan hak ihlallerinin “mahkemeye taşınması” gerektiğini belirtmiştir.

Doktor kaynaklı yanlış bilgi ve önyargı içeren haberleri inceledikten sonra HIV/AIDS ile ilgili görüşlerinin değiştiğini ve bu hastalıktan çok korktuğunu dile getirmiştir. Hak ihlalleri bulunan haberlere konu olan kişilerin bundan sonra hayatlarının “asla aynı olmayacağını” belirtmiştir.

2. Katılımcı

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen ikinci katılımcı, 36 yaşında bir erkektir. Siyasi görüşünü 1 en sağ 10 en sol olmak üzere tanımlaması istenildiğinde 4 cevabını vermiştir. Kendisi HIV/AIDS’in bulaşma yolları konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. HIV/AIDS konusunda bildiklerini “medyadan” öğrendiğini belirtmiştir.

HIV/AIDS terminolojisini yanlış kullanmaktadır. HIV pozitif bireyler için “AIDS’li” ifadesini kullanmaktadır. HIV pozitif bir kişi ile evlenip evlenemeyeceği sorulduğunda, HIV pozitiflerin evlenmesin “yasak” olduğunu belirtmiştir.

Bir yakını HIV ile enfekte olması durumunda onu “doktora” yönlendireceğini belirtmiştir. Aynı zamanda “kendisi için çok üzüleceğini” söylemiştir.

Katılımcı haberleri inceledikten sonra, haberlerin “normal” olduğunu belirtmiştir. HIV pozitif çocuk için üzüldüğünü ifade etmiştir. Bu duruma neden olan “yetkililerin cezalandırılması” gerektiğini söylemiştir. Katılımcıya göre “Devlet AIDS’liler konusunda hemen bir şeyler” yapmalıdır.

3. Katılımcı

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen üçüncü katılımcı erkektir. 23 yaşında ve Turizm sektöründe çalışmaktadır. Siyasi görüşünü 1 en sağ 10 en sol olmak üzere tanımlaması istenildiğinde 8 cevabını vermiştir. Katılımcı HIV/AIDS konusunda bildiklerini Osmangazi Üniversitesi'nden öğrendiğini belirtmiştir.

HIV/AIDS'in bulaşma yollarını sorulduğunda “kan yolu ile ve cinsel ilişki” şeklinde cevap vermişti. Katılımcıya göre HIV/AIDS “tek eşli cinsel yaşam sürmeyen bireylerde ve seks işçilerinde” kişilerde görülmektedir.

Kendisi bir kişinin HIV pozitif olduğunu “derisinin üzerinde kırmızı lekeler” sayesinde anlayacağını ifade etmiştir. HIV pozitif biri ile evlenip evlenmeyeceği sorulduğunda ise HIV pozitif bireyler ile arkadaş olabileceğini ancak “evlilikten beklentileri” olduğu oldu için evlenemeyeceğini söylemiştir. Bir arkadaşının HIV pozitif olduğunu öğrendiğinde, bu kişiyi “HIV pozitif” derneğine yönlendireceğini aktarmıştır.

Kendisine gösterilen haberleri incelediğinde ise, bu haberlerin HIV pozitif bireylerin “hastalıklarını ve toplumsal statülerini olumsuz etkilediğini” söylemiştir. Katılımcıya göre HIV pozitif bireylerin “destek ve morale” ihtiyacı vardır. Bu haberler bu bağlamda HIV pozitif kişiler için “oldukça ciddi olumsuz bir durum” yaratmaktadır. Katılımcı, HIV pozitif bireyler hakkındaki bu yanlış haberlerin toplumsal önyargıları kuvvetlendirdiğini söylemiştir.

Katılımcıya göre medya bu noktada HIV/AIDS konusunda topluma doğru bilgi vermektedir. HIV/AIDS'i sürekli olarak cinsellikle ilintilendirmektedir. Haberlerde bu hastalık “hayat kadını” hastalığı olarak gösterilmektedir.

Katılımcı “Sizce medya halka HIV/AIDS konusunda nasıl bilgi vermelidir?” sorusuna “Bu hastalık artık herkesin başına gelebilir. Tedavi yöntemleri ve korunma konusunda doğru bilgilendirme yapılmalıdır” cevabını vermiştir.

Katılımcı incelediği haberlerin etik boyutu ile ilgili olarak en büyük sorunun “halkın cahilliği” olduğunu belirtmiştir. Buna göre incelenen haberlerde, HIV konusundaki toplumsal cahilliğin hasta yakınlarının maruz kaldığı olumsuzlukları artırdığını belirtmiştir. Katılımcı, bu haberlerdeki en büyük problemin HIV/AIDS olmadığı haberlerin içeriği olduğunu belirtmiştir. Bu noktada HIV/AIDS'in “diğer hastalıklar gibi bir hastalık” olduğunu belirtmiş ve haberlerin de buna uygun bir şekilde verilmesi gerektiğini söylemiştir.

Katılımcı incelenen haberlere konu olan kişiler ile ilgili olarak “hastalığın vermiş olduğu psikolojik baskı toplumun baskısı ile birleşerek bu kişilerin çektiği acıyı daha da artırdığını” söylemiştir. Özellikle HIV pozitif çocuk haberlerini göstererek, “Yaşadıkları yeri terk etmişler ve kendilerinin de HIV/AIDS’e bakış açıcı olumsuz yönde değişmiştir” şeklinde cevap vermiştir.

4. Katılımcı

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen dördüncü katılımcı 28 yaşında Yüksek Lisans öğrencisi bir erkektir. Siyasi görüşünü 1 en sağ 10 en sol olarak tanımlaması istenildiğinde 8 cevabını vermiştir.

Temel olarak HIV/AIDS bulaşma yolları hakkında doğru bilgiye sahiptir. HIV/AIDS terminolojisini küçük hatalar yapsa da doğru kullanmaktadır.

HIV/AIDS ile ilgili bildiklerini medya ve internet üzerinden öğrenmiştir. Kendisi HIV/AIDS konusunda bilgi almak için özellikle İnterneti çok yoğun bir şekilde kullandığını söylemiştir. Aynı zamanda filmlerin de HIV/AIDS konusunda “çok iyi bir kaynak” olduğunu söylemiştir.

HIV/AIDS’in Afrika’da çok yaygın bir hastalık olduğunu söylemiştir. Cinsel yolla bulaşan bir hastalık olduğunu söylemiştir. HIV/AIDS’in “tek eşli olmayanlar, fahişeler ve travestilerin” HIV ile enfekte olabileceğini söylemiştir. HIV pozitifler için “üzüldüğünü” ifade etmiştir. HIV/AIDS’in “çok zor bir durum” olduğunu söylemiştir.

Bir kişinin HIV pozitif olup olmadığını temel olarak “test” ile anlaşılacağını söylemiştir. Aynı zamanda HIV pozitif bireyleri “hasta görünür, deride lekeler vardır ve zayıftır” şeklinde tanımlamıştır.

Katılımcı HIV pozitif biri ile arkadaş olabileceğini ancak evlenemeyeceğini belirtmiştir. Kendisine göre HIV pozitif bireylerin evlenmeleri kanunen yasaklanmıştır. Bu yasağın ne olduğu sorusuna ise, “evlenmeden önce çiftlere yapılan kan testleri” cevabını vermiştir. Bu bağlamda bir yakının HIV pozitif olduğunu öğrenirse ne yapacağı sorulduğunda “üzülürüm ve nereden kaptığını anlamaya” çalışırım şeklinde cevap vermiştir.

Medyanın şu anda HIV/AIDS konusundaki tutumunu “doğru ve bilgilendirici” şeklinde cevaplamıştır. İncelediği haberlerine etik boyutu ile ilgili olarak “yüzlerini ve isimlerini açıklamakla iyi etmemişler” şeklinde cevap vermiştir.

Haberleri inceledikten sonra HIV/AIDS hakkında dūřüncelerinin nasıl deđiřtiđi sorulduđunda ise korktuđunu belirtmiř “umarım kimseye bulařmaz ve hemen çare gelir” diye eklemiřtir.

5. Katılımcı

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen beşinci katılımcı 36 yaşında organizatör bir kadındır. Lisans mezunudur. HIV/AIDS konusunda bilgisi yetersizdir. HIV/AIDS terminolojisini kullanırken hata yapmaktadır. Kendisine siyasi görüşü 1 en sağ 10 en sol şeklinde sınıflandırması istenildiğinde 5 cevabını vermiştir.

Katılımcı HIV/AIDS hakkında çok bilgisi olmadığını bu konuda gazeteleri ve internet sitelerini takip ettiğini belirtmiştir.

HIV/AIDS konusunda daha çok erkeklerin risk altında olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda haberlerden anladığı kadarıyla HIV/AIDS’in kan yolu ile bulaşan bir hastalık olduğunu belirtmiştir. Katılımcıya HIV pozitif bireyler hakkında görüşleri sorulduğunda “Ne dūřünebilirim ki? Bence şanssızlar. Bir tedavileri yok. Özellikle kan alışverişinde bulunanlar için üzülyorum. Ancak cinsel yolla bulaşanlar için üzülmüyorum” cevabını vermiştir.

Katılımcı bir kişinin HIV pozitif olduğunu” vücudunda oluşan kızarıklıklar, yaralardan, yüksek ateş ve kilo kaybından” anlayabileceğini söylemiştir. HIV pozitif biri ile evlenemeyeceğini ancak arkadaş olup psikolojik destek verebileceğini söylemiştir.

Haberleri inceledikten sonra medyanın halkı yeterince bilinçlendirmedeğini söylemiştir. Katılımcıya göre medya “AIDS’liler ve doktorlar ile daha çok röportaj yapmalı ancak bu röportajlarda AIDS’lileri deşifre etmemelidir”.

İncelediği haberlerin etik boyutu ile ilgili olarak “Yanlış” cevabını veren katılımcı, habere konu olan çocuğun bu konudan çok etkilendiğini belirtmiştir. Özellikle HIV pozitif çocuğun yaşadığı köyden dışlanmasını haberin bir sonucu olarak yorumlamıştır. HIV/AIDS’i “korkunç, berbat bir hastalık” olarak tanımlamıştır. Haberleri inceledikten

sonra HIV/AIDS'e karşı "daha kötü" şeyler düşündüğünü söylemiştir. Ancak okuduğu haberler bu konudaki "farkındalığını" artırdığını belirtmiştir.

Görüşmelerden çıkarılacak olan sonuçlar şu şekildedir;

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen bireylerin görüşleri Sol'a yaklaştıkça bu konudaki bilgileri ve gösterdikleri hassasiyet artmaktadır. Kişilerin aldıkları eğitim ile HIV/AIDS konusundaki bilgileri ve hassasiyetleri arasında bir ilişki vardır. Aynı zamanda HIV/AIDS konusunda eğitim almış kişilerin bu konuda daha hassas oldukları görülmektedir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre HIV/AIDS konusunda daha bilgili ve hassas olduğu gözlemlenmiştir.

Katılımcıların hemen hepsi HIV/AIDS ile ilgili bilgilerini internet ve medyadan almaktadırlar. Bu noktada internet ve medya HIV/AIDS konusunda önemli bir bilgi kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün katılımcıların HIV/AIDS ile ilgili olarak terminoloji kullanımda hata yaptığı görülmektedir. Özellikle erkek katılımcılar görüşmelerde yanlış ve ayrımcılığa neden olan bir dil ve terminoloji kullanmışlardır. Bütün katılımcılar HIV pozitif birisi ile evlenemeyeceklerini belirtmişlerdir. Bu noktada HIV pozitif bireylerin evlilik hakları ile ilgili olarak yanlış bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Bazı katılımcıların HIV/AIDS'i belli grupların hastalığı olarak tanımladığı görülmüştür.

Bütün katılımcılar değerlendirdikleri haberler "yanlış ve etik dışı" bulmuşlardır. Bu noktada haberlerin aynı zamandan HIV/AIDS ile ilgili olarak kendilerinde negatif bir algı yarattığını belirtmişlerdir. Haberlerde, özellikle HIV pozitif çocuk vakası ile ilgili olarak toplum baskısından şikâyet emişlerdir. İnceledikleri haberlere konu olan kişilerin hayatlarının olumsuz bir şekilde etkilendiği konusunda bütün katılımcılar hemfikirdir.

C) Ulusal Gazeteciler

Bu çalışma kapsamında 5 ulusal gazeteci ile görüşülmüştür. Gazeteciler çalışmanın yapıldığı Temmuz 2013 döneminde en çok tirajı olan 10 gazeteye teklif götürülerek seçilmiştir. Buna göre bu çalışmaya katılma kapsamında olumlu cevap veren 5 gazeteci ile görüşmeler yapılmıştır. Bu gazetecilere çalışma kapsamında incelenen haberler okutulmuş ardından derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

1. Gazeteci

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen ilk gazeteci ulusal bir gazetede sağlık, güzellik ve moda sayfaları için haberler yapmaktadır. Kendisi uzmanlık alanını daha çok “sağlıklı yaşam” olarak tanımlamaktadır. 34 yaşında, erkek ve üniversitede sosyoloji eğitimi almıştır. 8 yıldır gazetecilik yapmaktadır. Şu anda çalıştığı ulusal gazeteden önce yerel bir gazetede çalışmıştır.

Kendisine siyasi görüşü 1 en sağ 10 en sol olarak tanımlaması istenildiğinde “Sola yakın diyelim” şeklinde cevap vermiştir.

Kendisi HIV/AIDS konusunda bilgilerine kaynak olarak “internet ve uzman görüşlerini” göstermiştir. Buna göre sağlık konusunda haber yaparken hekim görüşlerini dikkate almaktadır. Aynı zamanda İnterneti önemli bir bilgi kaynağı olarak görmektedir.

Katılımcıya göre “AIDS herkese bulaşabilir ancak bazı insanlara daha fazla” bulaşma olabilmektedir. HIV pozitif insanlar ile arkadaş olabileceğini ancak evlenemeyeceğini belirtmiştir. Bu bağlamda HIV/AIDS’i “çaresi olmayan bir hastalık” olarak tanımlamıştır.

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen gazeteci 1 Aralık Dünya AIDS Gününü bildiğini birkaç yıl önce 1 Aralık Dünya AIDS Gününde haber yaptığını söylemiştir.

İncelediği haberler ile ilişkin olarak doktorların kaynak gösterildiği haberleri “doğru haber” şeklinde yorumlamıştır.

Diğer haberler ile ilgili olarak bu haberlerin “profesyonel olmadığını” belirtmiştir. Buna göre bu haberleri yapmadan önce “Uzman görüşü alınmalıydı. HIV pozitif çocuğun doktorları ile görüşülmeliydi” cevabını vermiştir. Aynı zamanda bu tür haberlerin çoğu halkı “korkutmak” için yapıldığını belirtmiştir. Katılımcı “bu tür haberlerin çoğu halkı uyarmak, korkutmak” için yapılıyor diye eklemiştir. Kendisi bu habere konu olan HIV pozitif çocuk için “hayatı olumsuz etkilenmiştir. Ailesinin taşınması bile çok fayda etmez. Maalesef medya bazen bu konularda çok duyarsız olabiliyor. Bu duyarsızlık çoğu zaman gazeteci arkadaşlarımızın eğitimsiz olmasından kaynaklanıyor” demiştir.

2. Gazeteci

Kendisi ile görüşme sağlanan ikinci gazeteci 33 yaşında üniversite mezunu bir kadındır. Kendisi 11 yıldır gazetecilik yapmaktadır. Kendisi gazeteciliğin “her alanında” çalıştığını belirtmiştir. Şu anda görev yaptığı gazetede sağlık haberciliği de yapmaktadır. Siyasi görüşü ile ilgili bilgi vermemiştir. Kendisi HIV/AIDS hakkında "HIV insanların bağışıklık sistemini zayıflatan, tedavi edilmediğinde etkisiz hale getiren bir virüstür. Tedavisi yoktur ama kontrol edilebilir. HIV taşıyıcısı tedavisini aksatmadığı, uyum sağladığı zaman hayatı boyunca hastalığını kontrol altına alarak ve kaliteli bir şekilde yaşayabilir. Sağlıklı bir şekilde yaşarlar, çocuk sahibi olabilirler. AIDS ise maalesef her HIV pozitif yaşamadığı ama toplumun yaşadığını zannettiği bir hastalıktır. Sadece tedavinin olmadığı ya da vücudun çok ciddi enfeksiyonlar geçirdiğinde yaşanabilir” şeklinde tam ve yeterli bir bilgi vermiştir. HIV/AIDS terminolojisini doğru bir şekilde kullanmıştır.

HIV/AIDS ile ilgili bilgisine kaynak olarak hekimler, internet ve medyayı göstermiştir. Aynı zamanda Pozitif Yaşam Derneğinin medya çalışanları için hazırladığı HIV/AIDS eğitime katılmıştır. Medyanın HIV/AIDS konusunda sadece “spekülatif haberlere ilgi gösterdiğini” belirtmiştir.

HIV/AIDS’in korunmasız cinsel ilişki ve kan teması ile herkese bulaşabileceğini belirtmiştir. HIV pozitif bireyler ile ilgili görüşleri sorulduğunda “Bir diyabet hastası için ne düşünüyorsam onu düşünüyorum. HIV/AIDS tıbbi bir durumdur” şeklinde cevap vermiştir. Birinin HIV pozitif olup olmadığını ise “Anlayabileceğimi sanmıyorum” diyerek cevaplamıştır.

Bir HIV pozitif ile evlenir misiniz sorusuna ise “Bence ayrımcı bir soru ama yanıtlayayım. Tansiyon hastasıyla birlikte olur musunuz demek gibi bir şey bu. Kimse yarın neyle karşılaşacağını bilemez. Tabii ki evlenirim. Arkadaş da olurum, birlikte de olurum. Evlenirim de. Çünkü hastalık yaşayan kişiyi ilgilendirir. Benim değil. Bir insanla ilişki kurmada öncelik hastalıkları değil; aklıdır, yüreğidir” şeklinde cevaplamıştır.

Bir yakınınızın, eşinizin, çocuğunuzun HIV pozitif olduğunu öğrenseniz ne yapardınız sorusuna “Ömür boyu ilaçlarla yaşayacağını düşünerek üzülürüm ve onun yanında nasıl

olabileceğimi düşünürüm. Özellikle de toplumun bakış açısını bildiğim için manevi ve sosyal anlamda yanında olmaya çalışırdım” şeklinde cevap vermiştir.

Bu çalışma kapsamındaki haberleri inceledikten sonra bu tür haberlerin sağlık habercisi yapan kişiler muhabirler arasında çok yaygın olmadığını ifade etmiştir. İçinde bulunduğumuz çağda doğru bilgiye ulaşmanın çok kolay olduğunu söyleyen katılımcı bu tür haberlerin “eğitimsiz muhabirler ve editörler” tarafından yapıldığını belirtmiştir. Özellikle tiraj “kaygısı“ ile bu tür haberlerin “eğilip, büküldüğünü” söylemiştir.

İncelediği haberlerin etik boyutu ile ilgili olarak bu haberleri etik bulmadığını söylemiştir. Habercilikte “Medya etiğinde haber kaynağına zarar verilmez, aslında kimseye zarar verilmez” şeklinde görüşlerini iletmiştir. Bu haberlerde sadece habere konu olan kişilere değil, korkan ve travma yaratılan okura karşı etik davranılmadığını savunmuştur. Bu noktada haberi manipüle ederek insanları yanlış yönlendirilmiştir.

Katılımcı, bu haberlerde “HIV Pozitif insanları öldüren, herkese bulaşabilecek, duygusal olarak yıpratıcı bir hastalık gibi algılanabilecek bir editoryal hava” yaratıldığını belirtmiştir.

İncelenen haberlerde HIV pozitif bireylerin kişisel bilgilerinin açık bir şekilde yayınlanması ile ilgili olarak hastalığın kendisinden çok bireylerin yaşadıkları “dramlarının” ön plana çıkarıldığını savunmuştur. Bu haberlerde kişisel bilgilerin verilmesini doğru bulmadığını belirtmiştir. Bu haberlere konu olan kişilerin “toplum baskını ve izolasyonu” ile karşılaştığını belirtmiştir. Habere konu olan kişilerin aslında “Çok basit bir hastalık” yaşadıklarını ancak toplum baskısı ve cehalet nedeniyle hayatlarının “cehenneme” çevrildiğini belirtmiştir. Bu tür haberlerin HIV pozitif bireylerde damgalama, izole etme ve ayrımcılığa neden olduğunu ekleyen katılımcı, bu çalışma kapsamında incelenen haberlere konu olan kişilerin çok ağır bir travma yaşadıklarını söylemiştir.

Katılımcı HIV/AIDS konusundan haberdar olduğu için bu haberlerden olumsuz etkilenmediğini belirtmiştir. Ancak HIV/AIDS konusundan yeterli bilgisi olmayan insanların bu tür haberlerden çok olumsuz etkileneceklerini savunmuştur. Görüşmede, HIV/AIDS’in “korkutucu, toplumdaki soyutlayıcı ve duygusal sömürü” yapılması gereken bir hastalık olmadığını belirtmiştir.

3. Gazeteci

Üçüncü gazeteci, ulusal bir gazetede çalışmaktadır. İletişim veya gazetecilik ile ilgili bir eğitimi yoktur, erkektir. Siyasal görüşünü 1 en Sağ, 10 en Sol skalası içerisinde tanımlaması istenildiğinde “muhafazakar” olduğunu belirtmiştir.

Gazeteci, HIV/AIDS ile ilgili ne bildiği sorulduğunda “cinsel yolla bulaşan bir hastalık ve Afrika’da çok yaygın” cevabını vermiştir. HIV/AIDS ile ilgili olarak hiç haber yapmamıştır. HIV/AIDS ile ilgili olarak bildiklerini medya ve internet üzerinden edinmiştir. Aynı zamanda HIV/AIDS ile ilgili olarak bir haber yapacağı zaman “uzmanlara” başvuracağını belirtmiştir. Katılımcı HIV/AIDS’in herkese bulaşabileceğini söylemiştir. Bir HIV pozitif ile evlenemeyeceğini söylemiştir.

Katılımcı bu araştırmaya konu olan hak ihlali kapsamında değerlendirilen haberleri incelemiştir. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen HIV pozitif çocuk haberlerini “yanlış” bulduğunu belirtmiştir. Bu haberlerden “çok olumsuz” bir şekilde etkilendiğini belirten katılımcı, bu tür haberlerin çok nadir bir şekilde yapıldığını düşünmektedir. Özellikle HIV pozitif çocuk haberine ilişkin olarak medya sektöründe polis- adliye haberleri yapanların bu tür hatalar yaptığını belirtmiştir. Bu haberleri inceledikten sonra haberin muhatabı olan kişilerin “acı çektiğini” belirtmiştir. Haberlere konu olan kişilerin “hayatlarının karardığını” eklemiştir.

4. Gazeteci

Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen dördüncü gazeteci ulusal bir gazetede çalışan 26 yaşında bir kadındır. Siyasi görüşünü 1 en Sağ 10 en Sol skalası içerisinde tanımlaması istenildiğinde 7 cevabını vermiştir. Halkla ilişkiler kökenli olduğunu belirtmiştir. Çalıştığı gazetede sağlık haberleri yapmaktadır. Daha önce bir kere HIV/AIDS hakkında haber yapmıştır.

Katılımcı HIV/AIDS ile ilgili olarak “tedavisi zor, öldürücü bir hastalık” tanımını yapmıştır. HIV/AIDS’in bulaşma yollarını doğru bir şekilde tanımlamıştır. HIV pozitif biri ile evlenemeyeceğini ancak bir yakını bu hastalığa yakalanırsa “destek olacağını” eklemiştir.

Katılımcı bu çalışma kapsamında incelenen haberleri okumuştur. Bu haberler ile ilgili olarak uzman kaynaklı haberler ile ilgili olarak bir yanlış görmemiş sadece incelenen bir haber başlığında geçen “başboş” kelimesinin hatalı olduğunu belirtmiştir.

Katılımcı haberleri etik bulmamıştır. Kendisi bu tür haberlerin medya sektöründe profesyonel olmayan veya geçici olarak çalışan kişiler tarafından yapıldığını söylemiştir. Katılımcı HIV pozitif çocuk ile ilgili haberlerin “oldukça yanlış” olduğunu bu haberlerin insanlarda HIV/AIDS “fobisine” neden olduğunu belirtmiştir. Katılımcı yıllar önce Pozitif Yaşam Derneği tarafından medyaya taşınan HIV pozitif çocuk haberini olumlu bir örnek olarak göstermiştir. Bu olayda ilköğrencisi bir HIV pozitif çocuğun sınıf arkadaşları ve diğer öğrenci velilerine ilişkin olarak bir çalışma yapıldığını ve televizyona çıkan doktorların bu çocuğun hiçbir tehlike olmadan eğitim diğer öğrencilerle birlikte eğitim alabileceğini bilgisinin verildiğini aktarmıştır. Bu olayda, diğer öğrencilerin ve velilerinin HIV pozitif çocuk ile birlikte eğitim almayı kabul ettiğini vurgulamıştır.

Katılımcı HIV pozitif çocuk ile ilgili olarak bu haberleri yayınlayan gazetelerin sorumlu davranmasını istemiş ve konuya ilişkin olarak bir kampanya yapmaları gerektiğini söylemiştir.

5. Gazeteci

Beşinci gazeteci, ulusal bir gazetede editör olarak çalışmaktadır. Şu anda çalıştığı görevden önce muhabir olarak çalışmıştır. Siyasi görüşünü 1 en Sağ 10 en Sol olarak tanımlaması istenildiğinde 7 cevabını vermiştir.

HIV/AIDS’ “kan ve cinsel yolla bulaşan hastalık” olarak tanımlamıştır. Bu konuda bildiklerini medyadan öğrenmiştir. Konuya ilişkin olarak bazı kitaplar okuduğunu belirtmiştir.

Bu çalışma kapsamında incelenen haberleri değerlendirdikten sonra kendisine görüşme için belirlenen sorular yöneltilmiştir.

HIV/AIDS’i “yaygın” bir hastalık olarak tanımlamıştır. Son yıllarda Türkiye’de “çok yayıldığını” ifade etmiştir. Bir HIV pozitif bireyle evlenemeyeceğini ama eşi “kan yoluyla” bu hastalığa yakalanırsa destek olacağını söylemiştir.

HIV pozitif çocuk haberleri hangi gazetecilerin yaptığını öğrenmek istemiştir. Haberlerin tümünü “yanlış” bulmuştur. İncelenen haberleri yapanların “gazeteci” olamayacağını söylemiştir. Kendisi polis adliye haberlerinde bile gazetecilerin kişisel bilgileri verme konusunda “hassas” olduğunu belirtmiştir. Katılımcıya göre özellikle HIV pozitif çocuk haberleri ile “birileri uygu sömürüsü ile ün kazanmaya çalışmış” yorumunu yapmıştır. Buna göre haberlere konu olan çocuğun hayatı kararmıştır.

Görüşmelerden çıkarılacak olan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen gazetecilerden bazıları siyasi görüşlerini çok net ifade etmekten kaçınmışlardır. Ancak siyasi görüşlerine ilişkin verdikleri bilgilerle dayanarak, siyasi görüşü Sol’a daha yakın olan gazetecilerin HIV/AIDS konusunda daha duyarlı olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda görüşme gerçekleştirilen gazeteciler ile ilgili olarak cinsiyetin önemli unsur olduğunu görüşüne varılabilir. Bu noktada yapılan görüşmeler içerisinde HIV/AIDS konusunda kadın gazetecilerin daha duyarlı ve bilgili olduğu sonucuna ulaşılabılır. Bu noktada eğitim konusunda kendisi ile görüşme gerçekleştirilen gazetecilerin arasında bir fark yoktur.

Sağlık haberciliği konusunda haber yapan ve sağlık ile ilgili eğitim almış gazetecilerin HIV/AIDS konusunda daha bilgili olduğunu, terminolojiyi daha doğru kullandığı, ayrımcılık konusunda çok daha hassas bir tavır sergilediği görülmektedir. Bu bağlamda kendisi ile görüşme gerçekleştirilen ikinci gazeteci Pozitif Yaşam Derneği tarafından medya çalışanları için düzenlenen HIV/AIDS eğitimine katılmıştır.

Diğer bu tür eğitimler almamış gazetecilerin konu ile ilgili bilgisi, duyarlılıkları, doğru terminoloji kullanımı ve hassasiyetleri ikinci gazeteciye oranla daha sınırlıdır. Görüşmeye katılan gazetecilerin tümü HIV/AIDS konusundan bildiklerini medyadan ve internet üzerinden öğrendiklerini belirtmiştir. Bu bağlamda medyanın kendisi medya çalışanları için bir kaynak olmaktadır. Bazı gazeteciler HIV/AIDS konusunda “uzman görüşüne” başvuracaklarını belirtmişlerdir. Ancak bu uzmanların kim olduğu konusunda bilgi vermemişlerdir. Buna ek olarak görüşme gerçekleştirilen ikinci gazeteci dışında bütün gazeteciler bir uzman kaynaklı yanlış haberler ile ilgili bir değerlendirme yapmamışlardır. Sadece bu haberde kullanılan “başiboş” kelimesini yanlış bulmuş ve eleştirmişlerdir.

Görüşmeye katılan gazetecilerin HIV/AIDS terminolojisi bazı yerlerde yanlış kullandıkları belirlenmiştir.

Sonuç olarak kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bütün gazeteciler bu çalışma kapsamında seçilen haberleri “yanlış ve etik dışı” olarak değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda bu tür haberlerin yapılması konusunda medya sektörünün işleyişi ile ilgili yanlışlara, eğitimsiz gazetecilere, tiraj kaygılarına dikkat çekmişlerdir.

4.2. Twitter Hesabı Bulguları

Derneğin Twitter sayfasında yapılan değerlendirmede çalışmaya konu olan haberlere ilişkin tarihler kontrol edilmiştir. Araştırmaya konu olan haberler ile ilgili olarak haberlerin yayın tarihi ve bu tarihten üç gün sonrasına kadar olan paylaşımlar incelenmiştir. Çalışma sonucunda ilgili tarihlerde derneğin seçilen haberler ile ilgili olarak bir paylaşımda bulunmadığı belirlenmiştir. Konuya ilişkin yapılan değerlendirmede ortaya çıkan sonuç aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 8. Pozitif Yaşam Derneği Twitter Hesabı Bulguları

Tarih	Yayın	Haber No	Haber Başlığı	Paylaşım
3 Aralık 2009	Sabah Ankara	1	Çağımızın vebası AIDS	Yok
24 Mart 2010	Yeni Asır	2	REKOR TAZMİNAT	Yok
24 Mart 2010	Milliyet Ege	3	ÖMÜR BOYU TAZMİNAT	Yok
24 Mart 2010	Takvim	4	BURUK ZAFER	Yok
24 Mart 2010	Hürriyet	5	HIV'Lİ ...'NUN ZAFERİ: Türkiye 381 bin euro tazminat ödeyecek	Yok
24 Mart 2010	Posta	6	AIDSLİ ÇOCUĞA REKOR TAZMİNAT	Yok
05 Mayıs 2010	Haber Türk	7	İzmir'de öldürülen travesti HIV'li çıktı	Yok
05 Mayıs 2010	Posta	8	...'YLA YATAN YANDI	Yok
19 Mayıs 2010	Sabah	9	Yalnızlık Kaderi Oldu	Yok
30 Mayıs 2010	Gazete Egem	10	Tek Bir Cinsel Temas İle Gelen Ölüm AIDS	Yok
1 Haziran 2011	Taraf	11	İlacını İç, ölme abi	Yok
1 Haziran 2011	Şok	12	Kahretsin!	Yok
1 Haziran 2011	Hürriyet	13	AIDS'li miniğin sorusu: ANNE BANA NE OLACAK	Yok
2 Haziran 2011	Birgün	14	Anne bana ne olacak?'	Yok
17 Temmuz 2011	Posta Ege	15	HIV taşıyıcıları başıboş geziyor	Yok
31 Temmuz 2011	İzmir Haber Ekspress	16	Komiyon toplanamadı ÖLÜMCÜL HASTALARA İLAÇ YOK	Yok
31 Temmuz 2011	Pazar Posta Ege	17	HIV'li hastalar ölümün kıyısında	Yok

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, incelenen derneğin seçilen haberler ile ilgili olarak yayın tarihi ve bu tarihi izleyen üç gün boyunca bir paylaşımda bulunmamıştır.

5.Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde, elde edilen veriler ışığında ulaşılan sonuçlar açıklanacaktır. Aynı zamanda, öneriler kısmında ise konuya ilişkin olarak “Uygulama Önerileri” ve “Araştırma Önerileri” verilecektir (Karasar, 2007: 254).

Basının toplum üzerindeki rolü ve tesiri bilinmektedir. Bu noktada toplumun HIV/AIDS konusunda sağlıklı bilgi alması için Sosyal Medya Sivil Toplum Örgütlerine önemli bir fırsat sunmaktadır. Özellikle toplumda yaşayan dezavantajlı gruplar için Sosyal Medya bu bağlamda önem arz etmektedir.

Türkiye’de özellikle basının HIV/AIDS konusunda birçok hak ihlalinde bulunduğu bilinmektedir. (Pozitif Yaşam Derneği , 2009) Bu noktada Sosyal Medya geleneksel medyaya bir alternatif olarak Sivil Toplum Örgütleri için bir olanak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öncelikle yapılan çalışmada, belirlenen haberlere ilişkin gazeteciler ve halktan katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler, PYD’nin belirlediği hak ihlallerini doğrulamaktadır. Aynı zamanda basının HIV/AIDS hakkında toplumun görüşlerinin oluşturulmasında etkisini gözler önüne sermiştir. Bu bağlamda basının HIV/AIDS gibi bir konuda toplumun bilgilenmesi ve önyargıların kırılması bağlamında etkisi doğrulanmış olmuştur.

Görüşme gerçekleştirilen her üç gruptan katılımcı için HIV/AIDS konusunda en temel bilgi edinme yolu medyadır. Ancak hem medya mensuplarının hem de halktan seçilen kişilerin bu bağlamda “İnkar, Damgalama ve Ayrımcılık” üçgeni içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bu nokta görüşme gerçekleştirilen hem gazetecilerin hem de halktan seçilen bireylerin, HIV/AIDS konusunda önce kendilerinin risk altında olduğu sonucu ortaya konulabilir.

Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen gazeteciler, PYD’nin belirlediği haberlere ilişkin tespit ettiği etik ve hak ihlallerini doğrulamışlardır. Bütün görüşülen gazeteciler belirlenen haberlere ilişkin olumsuzlukları paylaşmışlardır. Haberler ile ilgili olarak halktan seçilen kişiler ile yapılan görüşmeler ise, haberlerin toplum üzerinde HIV/AIDS konusunda olumsuz bir imaj çizdiği yönünde sonuç vermiştir. Buna göre görüşmeye katılan katılımcıların, HIV/AIDS konusunda var olan önyargı ve korkularının daha da arttığı görülmektedir. Ancak bu konuda seçilen haberleri kınayan gazetecilerin, görüşme

yapıldığı an itibariyle HIV/AIDS konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Bu noktada halkın HIV/AIDS konusunda yeterli bilgiye ulaşması, ayrımcılığın engellenmesi ve önyargıların kırılması için önce gazetecilerin değişmesi gerektiği sonucu ortaya konulabilir. Gazetecilerin tıkanıdığı bu noktada, Sosyal Medya'nın önemi ortaya çıkmaktadır.

Yapılan çalışmada araştırma yapılan derneğin Twitter hesabı incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan incelemede derneğin haberler ile ilgili olarak bir paylaşımda bulunmadığı görülmüştür. Buna göre incelenen derneğin, sosyal medyayı etkin bir biçimde kullanmadığı söylenebilir. Bu bağlamda, Twitter hesabında yapılacak olan paylaşımların hem halk hem de gazeteciler için etkin bir rol oynayabileceği sonucuna ulaşılabılır.

a) Uygulama önerileri

Yapılan çalışmada, görüşme gerçekleştirilen gazetecilerin HIV/AIDS ile ilgili olarak yanlış bilgilere sahip olduğu, HIV/AIDS'i toplumda belli bir kesimin hastalığı olarak gördüğü ve önyargılarının olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, gazetecilere, özellikle sağlık haberciliği yapan muhabirlere, HIV/AIDS konusunda eğitimler verilmesi gerekmektedir. Konuya ilişkin olarak Sağlık Bakanlığı, HIV/AIDS konusunda çalışan sivil toplum örgütleri ile işbirliği yaparak ve Sosyal Medyayı kullanarak eğitimler düzenleyebilir.

Konu ile bağlantılı olarak geleceğin gazeteci adaylarına yönelik, mesleki ve/veya bilimsel eğitim aldıkları dönemde HIV/AIDS ve etik konularında dersler verilebilir. Bu dersler yine HIV/AIDS konusunda çalışan sivil toplum örgütlerinin desteği ve katılımı ile gerçekleştirilebilir. Bu noktada şu anda görev yapan gazetecilerin ve gazetecilik eğitimi alan kişilerin bir an önce konuya ilişkin eğitimden geçirilmesi gerekmektedir.

Aynı zamanda basın ve yayın ve sağlık alanındaki mesleki örgütlerin, hak ihlalleri ile ilgili olarak daha detaylı olarak çalışması gerekmektedir. Bu noktada günlük olarak medya takibi yapılarak, konuya duyarlılık göstermeyen yayınlara ilişkin yaptırımlarda bulunulabilir.

Bu çalışmadan sonra konuya ilişkin sivil toplum örgütlerinin Sosyal Medya ve HIV/AIDS fobisi çalışılması önerilmektedir. İnternet 'in önemli bir ilgi kaynağı olduğu günümüzde sosyal medyada bulunan ve HIV pozitif bireylere yönelik ayrımcılık ve

önyargı içeren içerikler/paylaşımlar konusunda neler yapılabileceği konusu önem arz etmektedir. Çalışma yürütülürken HIV/AIDS konusunda İnternet ve Sosyal Medya alanında birçok yanlış ve taraflı bilgiye ulaşılmıştır. Özellikle bu bilgilerin temizlenmesi anlamında yapılabilecekler konusunda bir çalışma yürütülebilir.

b) Araştırma önerileri

Dünyada ve Türkiye’de dezavantajlı olan tek grup HIV pozitifler değildir. Bu bağlamda, toplumdaki diğer dezavantajlı, ayrımcılığa uğrayan grupların korunması anlamında basının rolü bilinmektedir. Bu amaçla bundan sonra basının ayrımcılığı, önyargıları ve nefret söylemini önlemesi açısından yapabilecekleri incelenebilir. Bu anlamda gelişen teknoloji ile birlikte hayatımızda daha fazla yer tutan Sosyal Medyanın da nasıl kullanıldığı veya kullanılabilmesi incelenebilir.

Buna ek olarak, başta sivil toplum örgütleri olmak üzere bütün kurum ve kuruluşların Sosyal Medyayı daha etkin bir biçimde kullanabilmesi için neler yapılması gerektiği araştırılarak bu konudaki stratejiler üzerine bir çalışma yapılması önerilmektedir.

Medya profesyonellerinin, Sosyal Medyayı nasıl kullandığı/faydalandığı da kurum ve kuruluşların medya ilişkilerini yönetmesi anlamında incelenebilir.

Ekler

EK 1. Haber Değerlendirmesi Görüşme Formu.....	80
EK 2. Analiz Edilen Haberler ve Hak İhlalleri.....	81

Ek 1

Haber Değerlendirmesi Görüşme Formu

1. HIV/AIDS hakkında bize neler söylersiniz?
  - a. HIV/AIDS ile ilgili bilgilerinizi nasıl ediniz?
  - b. Sizce kimler HIV ile enfekte olabilir?
  - c. Sizce HIV/AIDS nasıl bir hastalık?
2. HIV pozitif bireyler hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - a. Bir kişinin, HIV pozitif olduğunu nasıl anlarız?
  - b. HIV Pozitif biri ile birlikte olur musunuz (arkadaş olur musunuz ve/veya evlenir misiniz)? Neden?
  - c. Bir yakınınızın, eşinizin, çocuğunuzun, vb., HIV Pozitif olduğunu öğrendiğinizde ne yaparsınız?
3. İncelediğiniz haberlerde HIV/AIDS ile ilgili olarak nasıl bir izlenim edindiniz?
  - a. Sizce medya HIV/AIDS konusunda halka nasıl bilgi veriliyor?
  - b. Sizce HIV/AIDS konusunda halka nasıl bilgi verilmelidir?
  - c. HIV/AIDS konusunda hazırlanan haberlerin etik boyutu hakkında neler söylersiniz?
  - d. Bu haberleri inceledikten sonra, siz HIV/AIDS'e ilişkin ne söylemek istersiniz?
  - e. İncelediğiniz haberlerde HIV pozitif bireylerin kişisel bilgilerinin verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - f. Bu haberlere konu olan kişiler hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - g. Sizce bu habere konu olan kişilerin hayatları ne yönde etkilenmiştir?

Ek 2

Analiz Edilen Haberler ve Hak İhlalleri

Haber NO	Fotoğraf Kullanımı	Haber Başlığı	Hak İhlalleri
1	Ölümcül Görseller	Çağımızın vebası AIDS	HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
2	Kişilerin yüzleri açık	Rekor Tazminat	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış.
3	Kişilerin yüzleri açık	Ömür boyu tazminat	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış.
4	Kişilerin yüzleri açık	Buruk Zafer	HIV+ çocuğun ve ailesinin ve arkadaşlarının görselleri ve isimleri kullanılmış.
5	Kişilerin yüzleri açık	HIV'li ...'nın Zaferi	HIV+ çocuğun görselleri ve ismi kullanılmış.
6	Kişilerin yüzleri açık	AIDSLİ Çocuğa Rekor Tazminat	HIV+ çocuğun görselleri ve isimi kullanılmış. Doğum tarihi belirtilmiş.
7	Kişilerin yüzleri açık	İzmir'de Öldürülen travesti HIV'lı Çıktı	Cinayet kurbanının kişisel bilgileri verilmiş.
8	Kişilerin yüzleri açık	... 'yla Yatan Yandı	Kişi isim ve fotoğrafları yayımlanmış. Yanlış Terminoloji kullanımı. HIV ölümcül bir hastalık olarak gösterilmiş.
9	Kişilerin yüzleri açık	Yalnızlık Kaderi Oldu	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
10	Ölümcül Görseller	Tek bir cinsel ilişki ile gelen ölüm: AIDS	HIV Ölümcül olarak gösterilmiş. Yanlış Bilgiler var.
11	Kişilerin yüzleri açık	İlacını iç ölme abi	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
12	Kişilerin yüzleri açık	Kahretsin	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
13	Kişilerin yüzleri açık	Anne Bana Ne olacak	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
14	Kişilerin yüzleri açık	Anne Bana Ne olacak	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
15		HIV taşıyıcıları başıboş geziyor!	HIV pozitif bireylere yönelik önyargı içeren ifadeler var.
16		Ölümcül hastalara ilaç yok	HIV Ölümcül bir hastalık olarak adlandırılmış.
17		HIV'li hastalar ölümün kıyısında	HIV Ölümcül bir hastalık olarak adlandırılmış.

Bu çalışmada incelenen haberlerin tümü, Pozitif Yaşam Derneği web sitesinde yer alan ve nefret söylemine örnek gösterilen haberlerden seçilmiştir.

Pozitif Yaşam Derneğine göre basın, HIV/AIDS konusunda halkın bilinçlendirilmesi, önyargıların kırılması konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Konuya ilişkin olarak medyanın rolü ve gücüne ilişkin tartışmalar bu çalışmanın alanyazın kısmında belirtilmiştir.

Pozitif Yaşam Derneğinin medya profesyonellerine yönelik yürüttüğü çalışmalar neticesinde basında konuya ilişkin olumlu gelişmeler görünmesine karşın, HIV/AIDS konusunda hala nefret söylemi kapsamında ele alınabilecek yanlış bilgi/görsel içeren haberler ile karşılaşmaktadır.⁵⁶

Bu çalışma kapsamında incelenen tüm haberler Pozitif Yaşam Derneği tarafından “nefret söylemi” kapsamında değerlendirilmiştir. Pozitif Yaşam Derneği, nefret söylemini bu haberler kapsamında şu şekilde tanımlamaktadır;

“Nefret Söylemini; düşmanlık ve hoşgörüsüzlük ifade eden, saldırgan nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her türlü ifade biçimi olarak özetleyebiliriz. Haberlerde yer alan bu tür nefret söylemleri toplumda düşmanlık ve ayrımcı duyguları tetikleyerek, önyargıları güçlendirmektedir.”⁵⁷

Dernek, ilgili haberleri web sitesinde Türkiye’de medyanın HIV/AIDS konusundaki tutumunu göstermek için yayınlamaktadır.

---

⁵⁶ Konuya ilişkin olarak Pozitif Yaşam Derneğinin her yıl düzenli olarak yayınladığı “HIV/AIDS ve Medyada Hak İhlalleri raporuna bakılabilir.
<http://pozitifyasam.org/tr/medyada-nefret-soylemi-ve-ya-suclari-hiv-aids.html> (Erişim Tarihi: 27.06.2013)

Haber No:	1
Haber Başlığı:	“Çağımızın Vebası AIDS”
Kategori:	Yanlış terminoloji kullanımı, ölümcül görseller, HIV/AIDS hakkında yanlış bilgi
Yayın Bilgileri:	Sabah Ankara – 03.12.2009

İncelenen haberde AIDS “Çağımızın Vebası” olarak tanımlanmıştır. Metafor olarak veba “çaresiz” bir ölümü temsil etmektedir. Veba, bilindiği üzere Ortaçağda Avrupa nüfusunun üçte birinin hayatına mal olmuştur. Veba salgını Avrupa’yı etkisi altına aldığı dönemde sosyal olarak tarihe geçen olayların yaşanmasına neden olmuştur. (Bazı grupların veba yaydığı gerekçesi ile diri diri yakılması, bazı halkların yaşadıkları yerlerden sürülmesi, “günahkâr” ilan edilenlerin “cezalandırılması” vs.) O dönemden beri veba ölümcül, tedavisi olmayan, bulaşan hastalıkları ifade etmek için kullanılmaktadır.⁵⁸

İncelenen haberde, HIV/AIDS ile ilgili olarak tedavisi olmayan bir hastalık tablosu çizilmiştir. Bu tablo haber metninde verilen tanımlamalar ve fotoğraflar ile desteklenmiştir.

Haber metninde HIV/AIDS ile ilgili olarak yanlış terminoloji kullanılmış olup, HIV/AIDS “sinsi, yavaş yavaş öldüren” bir hastalık olarak tanımlanmıştır. Hastalığa “yakalanmamanın” öneminden bahsedilen haberde, HIV pozitif bireyleri dışlayıcı bir dil kullanılmıştır.

Haberin fotoğraf bağlamında ise, ölümü simgeleyen kuru kafalar ve insan kemikleri gösterilmiştir.

---

⁵⁸ <http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2013/02/veba.pdf> (Erişim Tarihi: 12.07.2013)

Haber No:	2
Haber Başlığı:	“Rekor Tazminat”
Kategori:	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri, isimleri açık bir şekilde kullanılmış.
Yayın Bilgileri:	Yeni Asır – 24.03.2010

İncelenen haberde, Kızılay’dan kan alan bir çocuğun HIV ile enfekte olması ve ardından ailesi tarafından başlatılan hukuk mücadelesinin sonucu neticesinde kazanılan tazminatı konu almaktadır.

Haberde, ilgili çocuk ve ailesinin (ad-soyad, yaşadıkları şehir vs.) kişisel bilgileri açık bir şekilde verilmiştir. Aynı zamanda aile üyeleri ve HIV pozitif çocuğun fotoğrafları açık bir şekilde haberde yer almıştır.

Haberde HIV pozitif çocuk ve ailesinin tüm bilgileri açık bir şekilde deşifre edilmiştir.

Aynı zamanda haber içerisinde yanlış terminoloji kullanılmıştır. Henüz AIDS aşamasına gelmemiş olan HIV pozitif çocuk için “AIDS’e yakalanan” ifadesi kullanılmıştır. Bilindiği üzere AIDS, tedavi almayan veya alamayan HIV pozitif bireylerin yıllar sonra geldiği tıbbi tabloya verilen genel addır. Tüm bunlara ek olarak haberde, “HIV virüsü” gibi yanlış terminoloji kullanımına rastlanmıştır.

Haber No: 3
Haber Başlığı: “Ömür boyu tazminat”
Kategori: HIV+ çocuk ve ailesinin görselleri, isimleri açık bir şekilde kullanılmış.
Yayın Bilgileri: Milliyet Ege – 24.03.2010

İncelenen haberde, Kızılay tarafından verilen kan neticesinde HIV ile enfekte olan çocuğun ailesinin verdiği hukuk mücadelesi ve sonunda almaya hak kazandıkları tazminattan bahsedilmektedir.

Haberde ilgili çocuk ve ailesinin fotoğrafları yüzleri açık bir şekilde yayınlanmış olup, isimleri ve yaşadıkları şehir açık bir şekilde belirtilmiştir. Böylesi bir habere konu olan çocuk ve ailesinin yaşamsal önem arz eden bu konuda kimlik bilgilerinin deşifre edilmesi bir hak ihlalidir.

Haber metninde ise yanlış HIV/AIDS terminolojisi kullanımı görülmektedir. Haberde, “AIDS virüsü taşıyan kan”, “ölümcül hastalık” gibi ifadeler kullanılmıştır. Bilindiği üzere, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) HIV/AIDS’in ölümcül bir hastalık olmadığını, kronik bir hastalık olduğunu açıklamıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) HIV/AIDS’i kronik hastalıklar listesine almıştır.⁵⁹

---

⁵⁹ <http://pozitifyasam.org/tr/roportajlarimiz-eski/aids-olumcul-degil-kronik-bir-hastalik.html>
(Erişim Tarihi: 01.06.2013)

Haber No:	4
Haber Başlığı:	“Buruk Zafer”
Kategori:	HIV+ çocuğun ve ailesinin ve arkadaşlarının görselleri ve isimleri kullanılmış.
Yayın Bilgileri:	Takvim – 24.03.2010

İncelenen haber, Kızılay tarafından verilen kan ile gerçekleştirilen transfüzyon neticesinde HIV ile enfekte olan bir çocuk ve ailesinin verdiği hukuk mücadelesi sonucunda kazandıkları tazminat konu edilmektedir.

Haberde HIV/AIDS ile ilgili olarak yanlış terminoloji kullanılmıştır. Örnek olarak; haberde, “...’ya AIDS (HIV) virüsü taşıyan kan verildi.” ifadesi yer almaktadır. Aynı zamanda HIV pozitif çocuk “AIDS ile mücadele eden” şeklinde tanımlanmıştır. Bilindiği üzere AIDS bir hastalık değil, tedavi almayan HIV pozitif bireylerin karşılaşacağı hastalık tablosuna verilen genel isimdir.

Haberde HIV pozitif çocuk ve ailesinin kimlik bilgileri deşifre edilmiştir. Aynı zamanda yüzleri açık bir şekilde HIV pozitif çocuk ve arkadaşlarının okulda çekilmiş bir fotoğrafı yayınlanmıştır.

Haber No: 5
Haber Başlığı: “HIV’li ...’nın Zaferi”
Kategori: HIV+ çocuğun görselleri ve ismi kullanılmış.
Yayın Bilgileri: Hürriyet – 24.03.2010

İncelenen haber, Kızılay tarafından verilen kan ile gerçekleştirilen transfüzyon neticesinde HIV ile enfekte olan bir çocuk ve ailesinin verdiği hukuk mücadelesi sonucunda kazandıkları tazminat konu edilmektedir.

Haberde HIV/AIDS ile ilgili olarak yanlış terminoloji kullanılmıştır. Öncelikle haber başlığı “HIV’li ...’nın Zaferi” yanlış bir tıbbi terminoloji kullanımınıdır. Bu ifade yerine “HIV pozitif” ifadesi kullanılmalıdır. Buna ek olarak “HIV’li”, “AIDS’li” gibi ifadeler HIV pozitif bireylere ayrımcılık yaptığı için kullanılmamaktadır. HIV pozitif bireyler bu konu “HIV’li”, “AIDS’li” gibi ifadeler yerine, ayrımcılığa yol açmayan daha nötr bir dille yaratılmış ifadeler kullanmaktadır. Buna göre, “-lı, -li” gibi eklerle yaratılan bu ifadeler, ayrımcılığa ve hak ihlallerine neden olmaktadır. Bu tür ayrımcılığa neden olan ve damgalayıcı ifadeler HIV pozitif bireyler tarafından reddedilmektedir. Tüm dünya HIV/AIDS alanında kullanılan standart bir tanım mevcuttur.⁶⁰

Haber HIV pozitif çocuğun kişisel bilgileri vermiştir. Aynı zamanda çocuğun sınıfta çekilmiş yüzü açık bir fotoğrafı yayınlanmıştır.

---

⁶⁰ <http://pozitifyasam.org/tr/hiv-ve-aids-terminolojisi.html> (Erişim Tarihi: 01.06.2013)

Haber No:	6
Haber Başlığı:	“AIDS’li Çocuğa Rekor Tazminat ”
Kategori:	HIV+ çocuğun görselleri ve isimi kullanılmış. Doğum tarihi ve yeri belirtilmiş.
Yayın Bilgileri:	Posta – 24.03.2010

İncelenen haberde Kızılay’dan aldığı kan sonucunda HIV ile enfekte olan bir çocuk ve ailesinin sürdürdüğü hukuk mücadelesi anlatılmıştır. Haberde “HIV Virüsü” gibi yanlış bir terminoloji kullanılmıştır. Haberde HIV pozitif çocuğun adı ve soyadı açık bir şekilde belirtilmiştir. Buna ek olarak HIV pozitif çocuğun doğum tarihi ve doğum yeri bilgileri açıkça verilmiştir. HIV pozitif çocuğun fotoğrafı açık bir şekilde yayınlanmıştır.

Haber No: 7
Haber Başlığı: “İzmir’de Öldürülen Travesti HIV’li Çıktı ”
Kategori: Cinayet kurbanının kişisel bilgileri verilmiş.
Yayın Bilgileri: HaberTürk – 05.05.2010

İncelenen haber, İzmir’de katledilen bir travesti seks işçisi ile ilgilidir. Bir seri katilin kurbanı olan seks işçisi travesti bireyin hem “takma adı” hem de kimliğinde yer alan “adı ve soyadı” ve yaşı açık bir şekilde belirtilmiştir. Kurbanın cinsiyet kimliği açık bir şekilde vurgulanmıştır. Kurbanın yüzü açık bir fotoğrafı açık bir şekilde yayınlanmıştır.

Haberde, kurbanın tedavi süreci ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kurbanın tedavisi hangi sağlık kurumunda tedavisinin sürdüğü, tedavisini yarım bıraktığı gibi bilgilere yer verilmiştir. Temel olarak bireylerin sağlık kayıtları “hasta mahremiyeti” kapsamında koruma altındadır. Hasta haklarındaki en önemli noktalardan birisi, hastanın tedavi, hastalık vb. bilgilerinin koruma altında olması ve sadece gerektiği hallerde hasta izni ile sağlık profesyonellerinin ulaşabilmesidir.⁶¹

Haber sonunda, kimliği açık bir şekilde deşifre edilen seks işçisi cinayet kurbanı ile “ilişkiye girenlerin” test yaptırması çağrısı yer almıştır. Bu çağrı yapılırken kurbanın hem kimliğinde yer alan adı ve soyadı hem de “takma adı” yenilenmiştir.

---

⁶¹ <http://www.ism.gov.tr/hastahaklari/makale/hastamahremiyeti/> (Erişim Tarihi: 01.06.2013)

Haber No:	8
Haber Başlığı:	“...’yla Yatan Yandı”
Kategori:	Kişi isim ve fotoğrafları yayımlanmış. Yanlış Terminoloji kullanımı. HIV ölümcül bir hastalık olarak gösterilmiş.
Yayın Bilgileri:	Posta – 05.05.2010

İncelenen haberde, bir seri katil tarafından katledilen seks işçisi travesti bir bireyin kimlik bilgileri deşifre edilmektedir. Haberde, travesti bireyin kimliğinde yer alan adı ve soyadı ile kullandığı “takma” isimi belirtilmiştir. Aynı zamanda kurbanın yüzü açık bir fotoğrafı yayınlanmıştır.

Haberde kurbanın HIV tedavisini yarın bıraktığı aynı zamanda verem taşıyıcı olduğu gibi tıbbi kayıtları ifşa edilmiştir. Buna ek olarak kurban seks işçisi ile ilişkiye girenlere “acilen” HIV testi yaptırmaları çağrısında bulunulmuştur.

Haber No:	9
Haber Başlığı:	“Yalnızlık Kaderi Oldu”
Kategori:	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
Yayın Bilgileri:	Sabah – 19.05.2010

İncelenen haberde Kızılay tarafından verilen kan yüzünden enfekte olan çocuk ve ailesini yaşadıkları anlatılıyor. Haberde çocuk ve ailesinin kişisel bilgileri deşifre edilirken aynı zamanda HIV ile ilgili yanlış terminoloji kullanımı bulunmaktadır. Aynı zamanda HIV/AIDS ölümcül bir hastalık olarak gösterilmiştir.

Haberin giriş kısmında gazeteci “Şanlıurfa ... köyüne bağlı ... mezrasındayım” diyerek HIV pozitif çocuk ve ailesinin yaşadıkları yeri deşifre ediyor.

Haberin fotoğraf kullanımında ise çeşitli hak ihlalleri yer almaktadır. Buna göre; çocuk ve aile üyelerinin yüzleri açık bir şekilde yayınlanmıştır. Aynı zamanda haberde yayınlanan bir başka fotoğrafta ise HIV pozitif çocuk ve ona uzaktan bakan kendisini dışlayan arkadaşları görülmektedir.

Haberde HIV/AIDS ile ilgili olarak yanlış terminoloji kullanılmaktadır. “HIV pozitif bağışıklığı yani sistemi devre dışı bırakan hastalık” gibi hem terminolojik hem de mantıksal olarak yanlış bilgiler yer almaktadır. Bilindiği üzere HIV pozitif hastalığın ismi değil, HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin HIV statüsüne verilen addır.

Çocuğun babasından yapılan direkt aktarmalarda ise HIV/AIDS ölümcül olarak gösterilmiştir. Çocuğun geleceğine ilişkin karamsar bir tablo çizilirken, HIV pozitif çocuğun babasının söyledikleri de yanlış bilgiler içermektedir.

Haber No:	10
Haber Başlığı:	“Tek Bir Cinsel Temas ile Gelen Ölüm: AIDS”
Kategori:	Yanlış terminoloji kullanımı, ölümcül görseller, HIV/AIDS hakkında yanlış bilgi
Yayın Bilgileri:	Gazete Egem – 30.05.2011

İlgili haberde, HIV ve AIDS ile ilgili haber içeriklerinde kullanılan kan, cinsellik, kasları erimiş (özellikle siyahi ırk), soluk benizli hasta insanlar ve ölümü çağrıştıran görseller, mevcut önyargıları desteklemekte ve arttırmaktadır. Konuya ilişkin olarak bir uzman tarafından yapılan değerlendirmede yanlış bir HIV/AIDS terminolojisi kullanıldığı görülmektedir. “HIV virüsü” toplumda yaygın olarak kullanılan yanlış ifadelerin haber metninde yer aldığı görülmektedir. Bilindiği üzere HIV, Human Immunodeficiency Virus/İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü ifadesinin kısaltmasıdır. HIV’den bahsederken “HIV” veya HI Virüsü ifadeleri kullanılmalıdır.⁶²

Haber metninde HIV/AIDS defalarca ölümcül bir hastalık olarak gösterilmiştir. Aynı zamanda bulaşma yolları ile ilgili olarak yanlış bilgi verilmiştir. Dünya sağlık örgütü konuya ilişkin olarak 1996 yılından beri HIV/AIDS’i “kronik hastalıklar” listesinde tanımlamaktadır.⁶³

---

⁶² <http://pozitifyasam.org/tr/hiv-ve-aids-terminolojisi.html> (Erişim Tarihi: 12.07.2013)

⁶³ http://pozitifyasam.org/assets/files/Gorselik_vedogru_bilgi.pdf (Erişim Tarihi: 12.07.2013)

Haber No:	11
Haber Başlığı:	“İlacımı İç Ölme Abi”
Kategori:	HIV pozitif çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
Yayın Bilgileri:	Taraf – 01.06.2011

İncelenen haberde, Urfa’da üzerine çaydanlık dökülmesi sonucu Kızılay’dan kan alan ve aldığı kan ile HIV ile enfekte olan çocuk ve ailesinin durumu anlatılmaktadır.

Haberde, çocuğun yaşadığı köy açık bir şekilde deşifre edilmektedir. Çocuğun ismi ve kardeşinin ismi, ikisinin arasındaki ilişkiyi anlatırken deşifre edilmektedir.

Haber içeriğinde HIV pozitif çocuk ve kardeşinin fotoğrafları yüzleri açık bir şekilde yayınlanmıştır. Aynı zamanda HIV pozitif çocuğun kardeşine ilaç içerirken çekilmiş çıplak bir fotoğrafı yayınlanmıştır. Çıplak fotoğraf haberde bahsedilen HIV pozitif çocuğun vücudunda çıkan yaraları göstermek için çekilmiştir. Haberde doktorların HIV pozitif çocuğun vücudunda çıkan yaraların HIV ile ilgili olmadığı belirtilmiş olsa da, haberin geri kalan kısmında bu yaralar sürekli olarak HIV/AIDS ile ilişkilendirilmiştir.

Haber çocuğun şimdiki hayatı ve geleceğine ilişkin karamsar bir tablo çizmiştir. Çocuk haberde “Yara bere içinde, yalnız, dışlanmış” gibi ifadelerle tanımlanmaktadır.

Aynı zamanda haber içerisinde HIV/AIDS terminolojisinin yanlış kullanıldığı görülmektedir.

Haber No:	12
Haber Başlığı:	“Kahretsin”
Kategori:	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
Yayın Bilgileri:	Şok – 01.06.2011

İncelenen haberde, HIV ile Kızılay’dan aldığı kan sonucunda enfekte olan küçük bir çocuğun durumundan bahsedilmektedir.

Haberde, çocuğun yaşadığı yer, ismi ve yüzü açık bir fotoğrafı haberde yer almıştır. Bu bağlamda çocuğun kişisel bilgileri deşifre edilmiştir.

Haber başlığında HIV pozitif çocuğun “Hayatının kararı” ifadesi ile içinde bulunduğu durum karamsar bir hale getirilmiştir. Aynı zamanda HIV yüzünden ailenin de “hayatının karardığı” haberde yer almaktadır. Haberde “AIDS’li kan” gibi yanlış HIV/AIDS terminolojisi kullanımı görülmektedir.

Haberde, HIV/AIDS ölümcül, çaresiz bir hastalık olarak gösterilmiştir.

Haber No:	13
Haber Başlığı:	“Anne Bana Ne Olacak”
Kategori:	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
Yayın Bilgileri:	Hürriyet – 01.06.2011

İncelenen haberde üzerine çaydanlıktan kaynar su dökülmesi sonucu kan nakli yapılan ve bu nakil sonunda HIV ile enfekte olan bir çocuk ve ailesinin durumundan bahsedilmektedir.

Haberde çocuğun yaşadığı yer, ve yüzü açık bir fotoğrafı yer almıştır. Aynı zamanda kardeşinin de yüzü açık bir fotoğrafı yayınlanmıştır. HIV pozitif çocuğun adı ve soyadı ise kısaltılmıştır.

Haberde Çocuğun babasının Arap kökenli olduğu bilgisi yer almıştır.

HIV/AIDS ile ilgili olarak yanlış terminoloji kullanımına rastlanmıştır. Buna göre HIV pozitif çocuk, HIV’li kan verilmesi sonucu AIDS’e yakalanmıştır. Aynı zamanda çocuğun vücudunda çıkan yaralar deşifre edilmiş ve AIDS ile ilişkilendirilmiştir.

Haber No:	14
Haber Başlığı:	“Anne Bana Ne Olacak”
Kategori:	HIV+ çocuğun ve ailesinin görselleri ve isimleri kullanılmış. HIV Ölümcül olarak gösterilmiş.
Yayın Bilgileri:	Birgün – 02.06.2011

İncelenen haberde “yanık tedavisi görmek için” hastaneye giden ve gittiği hastanede kan yapılan kan nakli ile HIV ile enfekte olan bir çocuğun durumu anlatılmaktadır.

Haberde kullanılan fotoğrafta çocuğun yüzü açık bir şekilde görülmektedir. Çocuğun adı ve soyadı, aile üyelerinin adları ve nerede çalıştıklarına dair bilgiler bulunmaktadır. Haberde yanlış terminoloji kullanımı bulunmaktadır. Buna göre HIV pozitif çocuk “HIV virüslü kan verilerek AIDS hastalığının pençesine atıldı”.

Haberde sık sık “AIDS’li” ifadesi kullanılmaktadır. Haber HIV/AIDS’e ilişkin ölümcül ve çaresiz bir hastalık imajı çizmektedir.

Haber No: 15
Haber Başlığı: “HIV Taşıyıcıları Başiboş Geziyor ”
Kategori: HIV pozitif bireylere yönelik önyargı içeren ifadeler var.
Yayın Bilgileri: Posta Ege – 17.07.2011

İncelene haberde HIV/AIDS konusunda uzman olan Prof. Dr. Deniz Gökengin ve HIV/AIDS aktivisti Murat Köylü'nün açıklamalarına yer veriliyor. Pozitif Yaşam Derneğine gazetecinin gerçekleştirdiği röportaj daha sonra farklı bir şekilde yayınlanmıştır.⁶⁴

Haber temel olarak nefret söylemi içeren ifadeler içermektedir. Haber başlığı “HIV Taşıyıcıları Başiboş Geziyor ” HIV pozitif bireylere karşı ayrımcılık içeren bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan bu ifade HIV pozitif bireylere yönelik “tehlikeli” bir imaj yaratmakta ve HIV pozitif bireyleri ötekileştirmektedir.

Aynı zamanda haber HIV/AIDS’i ölümcül bir bağlamda ele almaktadır.

---

⁶⁴ http://pozitifyasam.org/assets/files/hiv_tasiyicilari_basibos.pdf (Erişim tarihi: 11.08.2013)

Haber No: 16
Haber Başlığı: “Ölümcül Hastalara İlaç Yok ”
Kategori: HIV Ölümcül bir hastalık olarak adlandırılmış.
Yayın Bilgileri: İzmir Haber Ekspres – 31.07.2011

İncelenen haberde, Sağlık Bakanlığına bağlı ilaç komisyonunun toplanamamasından dolayı Türkiye’de HIV/AIDS ilaçlarının bulunmasında çeşitli zorluklar yaşandığı bilgisi veriliyor.

Ancak haber başlığında, HIV pozitif bireyler “Ölümcül Hastalar” olarak adlandırılıyor. Haberde HIV/AIDS ölümcül ve tehlikeli olarak gösteriliyor.

Haber No: 17
Haber Başlığı: “HIV’li Hastalar Ölümün Kıyısında ”
Kategori: HIV Ölümcül bir hastalık olarak adlandırılmış.
Yayın Bilgileri: Posta Ege – 31.07.2011

İncelenen haberde, Türkiye’de HIV pozitif bireylerin tedaviye ulaşmada yaşadığı zorluklar anlatılmış. Haber başlığı yanlış bir terminoloji kullanımını ve ayrımcılık içeren bir şekilde hazırlanmıştır. Buna göre HIV pozitif bireyler HIV’li olarak nitelendirilmiş olup aynı zamanda “ölümün kıyısında” oldukları belirtilmiştir. Haberde HIV/AIDS ölümcül ve tehlikeli olarak gösterilmiştir.

Kaynakça

- Akar, E. (2010). *Sosyal medya pazarlaması . Sosyal Webde Pazarlama Stratejileri*. Ankara: Elif Yayınevi .
- Alikılıç, Ö. A. (2011). *Halkla ilişkiler 2.0* . Ankara : Elif Yayınevi .
- Beck, U. (2011). *Risk toplumu*. İstanbul: İthaki Yayınları .
- Binark, M. (2009). *Toplumsal paylaşım ağı Facebook. "görüyorum öyleyse varım!!"* Kalkedon Yayınları .
- Birgün Gazetesi. (2 Haziran 2010). Anne bana ne olacak?' *Birgün*. İstanbul.
- Bourse, M., & Yücel, H. (2012). *İletişim bilimlerinin serüveni*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Böke, K. (2011). *Sosyal Bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür. Ağ toplumunun yükselişi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- EBY, G. (2013). *Uzaktan bilgisayar mühendisliği eğitimi* . Ankara: Kültür Ajans .
- Funch, C. (2009). *Social networking sites and the surveillance society*. Viyana: University of Salzburg.
- Gazete Egem. (30 Mayıs 2011). Tek Bir Cinsel Temas İle Gelen Ölüm AIDS. *Gazete Egem*. İzmir.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmalara giriş* . Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güder, N. (2004). *Sivil toplumcunun el kitabı* . Ankara : STGM.
- Gündoğan, B. (2013). *Uzaktan eğitime ekolojik bir yaklaşım: sürdürülebilir uzaktan bilgisayar mühendisliği eğitimi ekosistemi önerisi*. Ankara : Kültür Ajans .
- Haber Türk Gazetesi. (5 Mayıs 2010). İzmir'de öldürülen travesti HIV'li çıktı. *Haber Türk*. İstanbul.
- Hürriyet Gazetesi. (24 Mart 2010). HIV'li ...'nun zaferi: Türkiye 381 bin euro tazminat ödeyecek. *Hürriyet*. İstanbul.
- Hürriyet Gazetesi. (1 Haziran 2011). AIDS'li miniğin sorusu: anne bana ne olacak *Hürriyet*. İstanbul.
- i-base. (2010). *Kombinasyon tedavisine giriş: Temmuz 2010*. İstanbul: PYD.
- İnceoğlu, Y. (2012). *Nefret söylemi ve/veya nefret Suçları* . İstanbul: SCHOLA AYRINTI

- İzmir Haber Ekspres Gazetesi. (31 Temmuz 2011). Komisyon toplanamadı
ÖLÜMCÜL HASTALARA İLAÇ YOK. *İzmir Haber Ekspres*. İzmir.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Milliyet Ege Gazetesi. (24 Mart 2010) Ömür boyu tazminat. *Milliyet Ege*. İzmir.
- P.Y.D. (2010). *Pozitif yaşamak* . Pozitif Yaşam Derneği .
- Posta Ege Gazetesi. (17 Haziran 2011). HIV taşıyıcıları başıboş geziyor. *Posta Ege*. İstanbul.
- Posta Ege Gazetesi. (31 Temmuz 2011). HIV'li hastalar ölümün kıyısında. *Pazar Posta Ege*. İstanbul.
- Posta Gazetesi. (24 Mart 2010). Aids'li çocuğa rekor tazminat. *Posta*. İstanbul.
- Posta Gazetesi. (5 Mayıs 2010). ...'yla yatan Yandı. *Posta*. İstanbul.
- Pozitif Yaşam Derneği . (2009). *Türkiye'de HIV pozitiflerin yaşadıkları hak ihlalleri raporu*. İstanbul: P.Y.D.
- Sabah Gazetesi. (3 Aralık 2009). Çağımızın vebası AIDS. *Sabah Ankara*. İstanbul
- Sabah Gazetesi. (19 Mayıs 2010). Yalnızlık Kaderi Oldu. *Sabah*. İstanbul.
- Sontang, S. (2005). *Metafor olarak hastalık AIDS ve metaforları* . İstanbul: Agora Kitaplığı .
- Sözeri, C. (2011). Gazetecilerin Twitter'ı, Twitter'ın Gazetecileri. *pi pazarlama ve iletişim kültürü dergisi*, 35-40.
- Şok Gazetesi. (2011, 06 01). Kahretsin! *Şok*. İstanbul.
- Takvim Gazetesi. (24 Mart 2010). BURUK ZAFER. *Takvim*. İstanbul.
- Yeni Asır Gazetesi.(24 Mart 2010). REKOR TAZMİNAT. *Yeni Asır*. İzmir.

İnternet Kaynakları

Akbulut, P. D. *Vebe*.

<http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2013/02/veba.pdf> (Erişim

Tarihi: 12.07.2013)

Başkent Üniversitesi. *İnternet Nedir?*

<http://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/etudio/ders/internet/html/htmlbasics/web.htm>

[m](#) (Erişim Tarihi:2011, 12 01).

Bilgius. *Web 1.0 nedir?*

<http://www.bilgius.com/tag/web-1-0-nedir/> (Erişim Tarihi: 2011, 12 13).

British Council. *Medya ve Çeşitlilik Klavuzu*.

<http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-media-and-diversity-culture.pdf>

(Erişim Tarihi:04 11, 2013)

Burak.com. *Sosyal Medya Nedir?*

<http://www.burak.com/2009/06/23/sosyal-medya-nedir> (Erişim Tarihi: 2011, 12 15).

Gazi Üniversitesi.

<http://ilet.gazi.edu.tr/31/5.pdf> (Erişim Tarihi:12.12.2011).

HATAM Hacettepe Üniversitesi HIV/AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi.

http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDSWeb2011_240212.pdf (Erişim

Tarihi:05. 19.2012)

internetworldstats.com. *Internet World Stats Usage and Population Statistics* .

<http://www.internetworldstats.com/stats.htm> (Erişim Tarihi:05.30.2013).

İzmir İl Sağlık Müdürlüğü *Hasta Hakları ve Mahremiyeti*.

<http://www.ism.gov.tr/hastahaklari/makale/hastamahremiyeti/> (Erişim Tarihi: 06. 01.2013)

Kurtarılmış Bölge. *Türkiye’de HIV ve AIDS yayılımı “En Yüksek” artış hızına ulaştı*.

<http://www.kurtarilmisbolge.net/2013/01/turkiyede-hivaids-yaylm-artyor.html>

(Erişim Tarihi: 05.05.2013)

NTVMSNBC. *“Pozitif Günlük” birinci oldu*.

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25311995/> (Erişim Tarihi:05.26.2013).

NTVMSNBC. *Pozitif Günlük En Çok Okunanlardan*

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25417476/> (Erişim Tarihi:05.26.2013).

Pozitif Yaşam Derneği. *AIDS ölümcül değil kronik bir hastalık!*

<http://pozitifyasam.org/tr/roportajlarimiz-eski/aids-olumcul-degil-kronik-bir-hastalik.html> (Erişim Tarihi:06 01, 2013)

Pozitif Yaşam Derneği. *Biz Kimiz?*

<http://pozitifyasam.org/tr/biz-kimiz.html> (Erişim Tarihi:09.25.2012).

Pozitif Yaşam Derneği. *Görsellik ve Doğru Bilgi*.

http://pozitifyasam.org/assets/files/Gorselik_vedogru_bilgi.pdf (Erişim Tarihi: 07.12.2013)

Pozitif Yaşam Derneği. HIV Taşıyıcıları Başiboş.

http://pozitifyasam.org/assets/files/hiv_tasiyicilari_basibos.pdf (Erişim Tarihi: 2012.03.21).

Pozitif Yaşam Derneği. *HIV ve AIDS terminolojisi.*

<http://pozitifyasam.org/tr/hiv-ve-aids-terminolojisi.html> (Erişim Tarihi: 07 12, 2013)

Pozitif Yaşam Derneği. *HIV/AIDS ve Nefret Söylemi.*

http://pozitifyasam.org/assets/files/hiv_tasiyicilari_basibos.pdf. (Erişim Tarihi:08.11. 2013)

Pozitif Yaşam Derneği. *Medyada Nefret Söylemi ve/ya Suçları: HIV/AIDS.*

<http://pozitifyasam.org/tr/medyada-nefret-soylemi-ve-ya-suclari-hiv-aids.html> (Erişim Tarihi:05.26.2013).

Pozitif Yaşam Derneği. *Medyada Nefret Söylemi ve/ya Suçları: HIV/AIDS.*

<http://pozitifyasam.org/tr/medyada-nefret-soylemi-ve-ya-suclari-hiv-aids.html> (Erişim Tarihi: 07.20.2013).

Pozitif Yaşam Derneği. *Urfa Haber.*

http://pozitifyasam.org/assets/files/5_Konu_%20Urfa.pdf (Erişim Tarihi: 20.08 2012).

Taraf Gazetesi. (2011, 06 01). İlacını İç, ölme abi. *Taraf*. İstanbul.

The Henry J. KAiser Family Foundation. *HIV and Media: Making a Difference.*

<http://www.kff.org/hivaids/upload/The-Media-and-HIV-AIDS-Making-a-Difference.pdf> (Erişim Tarihi:09.19.2012).

Tümer, D. A., ve Ünal , D. *HIV/AIDS Epidemiyolojisi ve Korunma.*

<http://www.ttb.org.tr/STED/sted1201/aids.pdf?ref=http://jerli.net> (Erişim Tarihi: 05. 19. 2012).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı AIDS Vaka ve Taşıyıcıları Dağılımı 2011 Yılı Raporu.

<http://pozitifyasam.org/tr/turkiyede-hiv-aids.html> (Erişim Tarihi: 13.05.2012).

Uralakbulut.com

<http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2013/02/veba.pdf> (Erişim Tarihi:07.12. 2013).